

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
YHTEISKUNTATIETEIDEN, LIIKETALouden JA HALLINNON ALA

PITÄJÄRAATITOIMINNAN VAIKUTUS ALUEEN ELINVOIMAAN JA OSALLISUUTEEN

TEKIJÄ: Paju Korhonen

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	
Tutkinto-ohjelma Liiketalouden tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä(t) Paju Korhonen	
Työn nimi Pitäjäraatitoiminnan vaikutus alueen elinvoimaan ja osallisuuteen	
Päiväys	8.12.2021
Sivumäärä/Liitteet	76/3
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Kuopion kaupunki & Savonia-ammattikorkeakoulu	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Suomessa tehdyt kuntaliitokset ovat vähentäneet paikallista päätöksentekoa ja huonontaneet liitoskuntien osallistumismahdollisuuksia kaupungin päätöksenteossa. Vuonna 2017 Kuopion kaupungissa otettiin käyttöön lähidemokratiajaoston alaisuudessa toimivat pitäjäraadit kuudella eri kuntaliitosalueella korjaamaan kyseistä vajetta. Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli löytää pitäjäraadeille tärkeimpiä tekijöitä liitosalueidensa osallisuuden parantamiseen, demokratiavajeen täyttämiseen, ja alueen elinvoimaisuuden kehittämiseen. Toisena tavoitteena selvitettiin paikallisilta asukkailta ja vapaa-ajan asunnon käyttäjiltä pitäjäraatitoiminnan tunnettuutta ja toiminnan kiinnostavuutta, miten siihen on osallistuttu, ja koettiin toiminnan jatkumista tarpeelliseksi.</p> <p>Teoriaosuudessa käsiteltiin osallistamisen mahdollisia tavoitteita, osallisuuden tarpeellisuutta demokratiassa, käytettyjä osallistamismenetelmiä Suomessa ja Euroopassa, ja osallistamisen tärkeyttä vaikuttamisen ja elinvoimaisuuden kategorioista. Siinä tutkittiin myös, mikä pitäjäraati on ja miten se toimii. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena keräämällä tietoa Kuopion alueen asukkaille suunnatulla verkkokyselyllä, ja liitoskuntien pitäjäraadeille järjestetyillä työpajoilla.</p> <p>Tutkimuksen avulla selvitettiin, ettei pitäjäraatitoiminta ollut kovin tunnettu alueensa asukkaille ja sen paikallisten palvelujen käyttäjille. Siihen oli vaikuttanut vähäinen toiminnan esilletuominen, joka koettiin myös yhdeksi suurimmaksi tekijäksi toiminnan negatiivisen kuvan saamiseen. Tunnettuuden lisääminen koettiin myös yhdeksi tärkeimmäksi kaikkien pitäjäraatien kesken, kuten myös aluekohtaisten toimintamallien suunnittelu yhdessä kaupungin kanssa, pitäjäraatien oikeus ottaa kantaa aluetta koskeviin suunnitelmiin ja päätöksentekoon, sekä lisääntyvä yhteistyö muiden toimijoiden kanssa. Kehityskohteiksi valittiin seuraavat: näkyvämpi toiminnasta tiedottaminen, alueen asukkaiden ja nuorempien henkilöiden osallistaminen toimintaan, sekä parempi keskusteluyhteys Kuopion kaupungin kanssa.</p>	
Avainsanat Elinvoimaisuus, demokratiavaje, kansalaisvaikuttaminen, kuntaliitokset, maaseutu, osallistaminen	

Field of Study Social Sciences, Business and Administration	
Degree Programme Degree Programme in Business and Administration	
Author(s) Paju Korhonen	
Title of Thesis The Effect of the Action of Rural Popular Assembly on the Vitality and Participatory Democracy of the Region	
Date 8.12.2021	Pages/Appendices 76/3
Client Organisation /Partners City of Kuopio & Savonia University of Applied Sciences	
<p>Abstract</p> <p>In Finland the establishment of municipal merger has decreased local citizens' decision making and deteriorated their participation possibilities in the city decision-making. In 2017 in the city of Kuopio were introduced the municipal rural popular assemblies "Pitäjäraadit" that are operated under the supervision of the local democracy sub-committee in six municipal merger districts to solve the problem. One of the aims of the research was to seek the most important elements to the municipal merger districts that help to increase the participatory of, to fill the democratic deficit of, and to develop the vitality of the region. Another aim was to find out information about the visibility of activity of the assemblies and the interest of their activities from the local citizens and the cottage owners there. It was also investigated how the participants in the survey have participated in those activities and were it necessity to continue operating these assemblies.</p> <p>In the theoretical framework, the following concepts were processed: the possible aims of the participatory action and its necessity in democracy, conducted participatory methods both in Finland and in Europe, and the importance of participatory democracy both in the impact of the citizen and in vitality. In it there were also studied what is the municipal rural popular assembly, and how it operates. The study was conducted as qualitative research by collecting information by the questionnaire for the citizens of the city of Kuopio, and by organized workshops for each of the assemblies.</p> <p>The study found out that the operations of the assemblies were not well-known amongst the local citizens and the users of the local services. It was affected by the weak marketing of their operations, which was also felt as one of the main factors for getting the poor image of them. Amongst the assemblies, growing the popularity and awareness of them were considered as one of the priorities, as well planning a personalized operating strategy with the city, the right to take a stand in both planning and decision-making processes affecting their regions, and progressive cooperation with other operators. As development targets were decided the following: increasing the visibility in the communication of the operations of the assemblies, getting more local citizens and youngsters to participate in the activities of them, and developing better communication between the city of Kuopio and the assemblies.</p>	
<p>Keywords</p> <p>Vitality, democratic deficit, impact of the citizen, municipal merger village councils, participatory democracy</p>	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	OSALLISUUDEN JA VAIKUTTAMISEN KOKEMUS	6
2.1	Osallistamispolitiikka ja osallisuus demokratiassa	6
2.2	Suomen ja Euroopan osallistamistoimet	9
2.3	Vaikuttamisen kokemuksen merkitys ja elinvoimaisuuden edistäminen	12
3	OSALLISUUDEN JA VAIKUTTAMISEN MENETELMÄT SUOMESSA	13
3.1	Edustuksellinen demokratia, kuntavaikuttaminen	13
3.2	Osallistuva budjetointi.....	15
3.3	Sähköiset aloite- ja valmistelupalvelut.....	16
3.4	Kansalaisraati, asukas- ja kyläyhdistys	18
4	PITÄJÄRAATITOIMINNAN OSALLISTAVA PÄÄTÖKSENTEKO, KUOPIOIN KAUPUNKI	21
4.1	Kuntaliitosalueiden nykytilanne	22
4.2	Toiminnan tavoite ja edellytykset	23
4.3	Pitäjäraatien työnkuva	24
4.4	Toiminnan nykytila	25
5	TUTKIMUSKYSYMYS JA -MENETELMÄT.....	27
5.1	Luotettavuus ja eettisyys.....	27
5.2	Menetelmät	28
5.3	Toteutus	30
6	TUTKIMUS	34
6.1	Pitäjäraatien työpajat.....	34
6.2	Asukaskysely	64
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	78
8	POHDINTA.....	80
	LÄHTEET	81
	LIITE 1: ASUKASKYSELY	86

1 JOHDANTO

Kuopion kaupungin maaseutualueiden liitoskuntiin perustettiin neljä vuotta sitten alueelliset pitäjäraadit toimimaan kommunikointikanavana alueensa asukkaiden ja kaupungin päättäjien välillä. Niiden tarkoituksena on lisätä alueensa koko- ja väliaikaisten asukkaiden osallistumista osaksi alueen elinvoimaa ja paikallisen yrittäjyyden kehittämistä. Raatien toimittua kahden toimikauden ajan vuodesta 2017 tarkoituksena on tutkia, ovatko ne toimineet annettujen tehtäviensä mukaisesti, ja minäkälaisia ajatuksia pitäjäraatialueen asukkaille on herännyt kyseisestä paikallistoiminnasta. Koska pitäjäraatitoiminta on ollut ensimmäistä laatuaan koko Suomen alueella, siitä ei ole edeltäviä tutkimuksia.

Opinnäytetyön menetelmänä käytetään pääasiassa kvalitatiivista menetelmää, joka toteutetaan sekä Webropol-kyselyn että kahden työpajan muodossa. Webropol-kyselyllä selvitetään, miten pitäjäraatitoiminta on näyttäytynyt alueen asukkaille ja palveluiden käyttäjille, kuten vapaa-ajan asunnon omistajille. Työpajoihin osallistuvat pitäjäraatien puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, jäsenet ja varajäsenet kaikista kuudesta pitäjäraadista. Ensimmäisessä työpajassa sovelletaan PRIA-menetelmää (eng. Prospective Rapid Impact Assessment for Human Security), jolla arvioidaan oman raadin toimintaa sekä yksin että yhdessä muiden raatilaisten kanssa. Työpajat suoritetaan jokainen pitäjäraati omanaan sovitussa tapaamispaikassa samaan aikaan. Jokaisessa työpajassa on paikalla ainakin yksi projektityöntekijä, joka ohjaa toimintaa. Toinen työpaja järjestetään virtuaalisesti yhteisesti kaikkien pitäjäraatien kesken, missä näytetään jokaisen työpajan tuloksia ja kehitetään yhdelle esille nousseelle asialle tai ongelmalle toimenpiteitä, joilla se voitaisiin ratkaista. Sen jälkeen tehdään henkilökohtaiset arvioinnit kaikista omassa pitäjäraadissa esille tulleista asioista käyttämällä hyväksi InTo-ympäristöä, jossa kyseistä kohtaa arvioidaan kolmesta eri kategoriasta asteikoilla ja mahdollisesti kommentoiden.

Tuloksissa nousi esille pitäjäraateja yhdistäviä ideoita ja asioita, jotka olivat niille tärkeitä alueen asukkaiden osallisuuden ja vaikuttamisen kokemukseen, demokratiavajeen täyttämiseen ja alueen elinvoiman kehitykseen. Niistä esimerkiksi yhteisiksi uhkiksi koetut asiat ja ilmiöt olivat joillekin pitäjäraadeille paljon merkityksellisimpiä kuin toisille. Siinä myös selvisi, että suurin osa asukaskyselyyn vastanneista olivat tutustuneet pitäjäraateihin jollain tavalla, mutta erinäisistä syistä osallistumishalukkuutta ei ollut niiltä löytynyt. Sekä työpajoista että asukaskyselystä nousi myös yhdistäviä asioita, kuten kehitysehdotuksia pitäjäraatitoiminnan kehittämiseen.

2 OSALLISUUDEN JA VAIKUTTAMISEN KOKEMUS

Toiset ovat käyttäneet perinteisestä äänioikeuttaan erilaisten vaalien, kuten kuntavaalien, alla. Toiset ovat allekirjoittaneet itseään kiinnostavia kansallisia tai, kiitos asiakirjojen sähköistymisen, kansainvälisiä adresseja. Nykyään monet organisaatiot ja yhdistyksetkin ovat heränneet laatimaan palautekyselyjä asiakkailleen tai säännöllisiä hyvinvointitutkimuksia työntekijöilleen, mitä on pyritty käyttämään niiden toimintojen parantamiseen. Kaikilla näillä on yhteistä se, että osallistujille on annettu mahdollisuus vaikuttaa toimenpiteisiin osallistumalla. Näistä tapauksista on käytetty myös sanaparia ”osallisuuden kokemus”.

2.1 Osallistamispolitiikka ja osallisuus demokratiassa

Nykyään puhutaan ”osallisuuden” eli kansalaisten osallistamisen käänneestä, joka on ollut jonkin aikaa läsnä myös julkishallinnon ja erilaisten organisaatioiden toiminnassa. Kyseinen ilmiö on kuitenkin aina ollut olemassa demokraattipoliittisissa järjestelmissä, jonka juuret ovat löytyneet jo 1960-luvulta. Tuolloin erilaiset opiskelija- ja vähemmistöliikkeet ovat ajaneet oikeuksiensa puolesta ja vaatineet päättäjiä lisäämään suoria osallistumismahdollisuuksia kansalaisilleen. Tällä he tavoittelivat avoimempaa ja tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa. Sen lisäksi monessa Euroopan kansallisvaltioissa osallistavia menetelmiä otettiin käyttöön vähentääkseen sosiaalista syrjäytymistä niissä. (Meriluoto & Litmanen 2019, 7–8, 60.) Osallisuutta Suomen ja Euroopan tasolla käydään tarkemmin läpi aluvussa 3.2.

Monet ilmiöön perehtyneet asiantuntijat tai tutkijat eivät ole samaa mieltä siitä, mitä osallistamisella halutaan tavoitella. Sosiologian professori Nina Eliasoph (Eliasoph 2016, 9) pohtii esseessään, että osallistamisella tavoitellaan lisääntyvää osallisuuden tunnetta erityisesti vähemmistöryhmien edustajien keskuudessa. Toisaalta sen mielletään tavoittelevan tietopohjan laajentamista paremmin perusteltujen päätösten tekemiseksi politiikassa ja yhteiskunnan palveluiden tehostamista. Kolmas näkökulma sen tavoitteelle on pienentää kuilua kansalaisten ja päättäjien sekä hallinnon välillä lisäämällä molemminpuolista luottamusta. Siihen liittyy myös eriävien mielipiteiden yhteentörmäyksiä välttämistä, jotka saadaan hiljennettyä vähin äänin, jolloin päätöksenteon prosessi etenee sujuvasti. (Meriluoto & Litmanen 2019, 14; 141.)

Pohdittaessa, milloin painotetaan mitäkin tavoitetta, tulisi tarkastella, onko silloin näkökulma esimerkiksi sosiaalipoliittinen, tiede ja teknologia, tai verkostot, kumppanuudet ja yhteistyö. Sosiaalipoliittikan osa-alueilla osallistumisella tavoitellaan yhteenkuuluvuutta ja yksilön merkityksellisyyttä, jolloin erityisesti vähemmistöryhmät otetaan mahdollisimman hyvin huomioon. Tieteeseen ja teknologiaan erikoistuneet henkilöt tavoittelevatkin tiedon tuottamista yhteiskehittämisen kautta. Yhteistyötä ja kumppanuutta ajavat taas pitävät arvossaan tietyn ryhmän asianosaisia ja niiden mielipiteitä, kuten tietyn tuotteen tai palvelun käyttäjiä, joiden perusteella näiden hyödykkeiden tuottaja voi tuottaa parempia hyödykkeitä ja tehostaa toimintaansa. Tavoiteltiinpa edellisissä esimerkeissä mitä vain, niissä osallisuus ja osallistaminen ovat keinoja niiden saavuttamiseen. (Meriluoto & Litmanen 2019, 14.) Seuraavaksi tulisikin miettiä, miksi ja miten osallistetaan, ja mikä koetaan riittäväksi.

Osallistaminen voi olla aidosta tarpeesta lähtöisin. Hyvä esimerkki on Sofy-hanke 1980-luvulla, jonka toimintamotiivina oli huoli asuinalueiden eriytymisestä toisistaan, mikä edisti myös alueen asukkaiden eristäytymisestä sosiaalisesta kanssakäymisestä toisten asukkaiden kanssa (Kokkonen, Seppänen & Haapola 2009, 16). Sitä ei kuitenkaan tehdä puhtaasti siksi, koska toivotaan kaikkien olevan aktiivisia ja osallistuvan yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisuun, vaan usein näiden toimien takana on valtion asettamat lait ja säädökset.

Suomen lainsäädännössä osallisuus on sisällytetty lakeihin, jotka käsittelevät asumisoikeutta, terveydenhuoltoa, lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden ja erityisryhmien oikeuksia, ympäristöä ja koulutusta. Näiden lisäksi osallisuutta käsitellään myös saamen kielen ja saamelaiskäräjistä säädetyt lait. Esimerkiksi Suomen perustuslaissa on säädetty, että jokaisella, jota laki koskee, on oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan kehittämiseen. Siellä on myös määritelty, että 18 vuotta täyttäneellä Suomen kansalaisella on oikeus äänestää Suomessa esimerkiksi presidentinvaaleissa, ja Euroopan Unionin kansalaisena Euroopan parlamentin vaaleissa. Tällaisia oikeuksia ei kuitenkaan ole sellaisella henkilöllä, joka asuu vakituisesti Suomessa, mutta ei ole Suomen kansalainen. Kyseisessä laissa on myös määritelty, että Suomen kuntien hallinto tarkoittaa sen asukkaiden itsehallintoa. (Suomen perustuslaki 731/1999, 1:2; 2:14 §.) Kunnalle asetetuista säädöksistä kuntalaisten osallistamiseen löytyy tarkemmin erikseen asetetusta kuntalaista. Lainsäädännöstä ja sen oikeuttamista osallisuuden tavoista pohditaan tarkemmin luvussa 4.

Suomalaista demokratiapolitiikkaa tutkinut ja arvioinut valtio-opin emeritusprofessori Heikki Paloheimo totesi, että sen kansalaisilla on rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa. Siitä nostettiin myös esille, että suurin kompastuskivi osallisuudessa on ilman todellista valtaa omaavien osallistumismuotojen tarjoaminen niille, eli käytännössä hallinto ja sen edustajat tekevät lopullisen päätöksen omassa päätöksentekoinstituutiossaan. Tällöin nämä osallisuutta lisäävät toiminnot voivat päinvastoin vähentää osallistumista ja lisätä eripuraa kansalaisten ja päättäjien välillä. Paloheimo pohti myös sitä mahdollisuutta, jossa kansalaiset kokevat suorien osallistumismuotojen olevan tehokkaampia ja itseä kiinnostaviin asioihin vaikuttamisen tärkeämmäksi, kuin perinteinen kansalaistoiminta ja äänestäminen eri vaaleissa, jolloin se vaikuttaisi merkittävästi edustuksellisen demokratian merkityksen laskuun. Tätä tilannetta ei ole kuitenkaan voitu perustella tähänastisen tutkimuksen perusteella. (Paloheimo 2014, 47; Meriluoto & Litmanen 2019, 20.)

Vaikka edellä pohdittua tilannetta, edustuksellisen demokratian ja suoran osallistumisen välistä kamppailua, ei voida todistaa, osallistamispolitiikkaan liitetään kuitenkin paljon kritiikkiä monelta taholta. Poliittisen osallistumisen tutkijoiden Mikko Mattilan, Lauri Rapelin, Hanna Wass:n ja Peter Söderlundin pohdintojen pohjalta hallintovetoinen osallistaminen luo osallisuuden eliittikehän: kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa, mutta tosiasiallisesti päätöksenteossa kuuluvat vain niiden äänet, joilla on aikaa ja jotka ovat paremmassa talous- ja sosiaaliluokassa kuin toiset. Kyseinen tilanne saattaisi nostaa osallistumisen kokonaismäärää, mutta siitä puuttuisi suuri osa alempien talous- ja sosiaaliluokkien edustajien äänistä. (Meriluoto & Litmanen 2019, 20.) Konkreettisesti tällainen kahtiajako voisi tapahtua esimerkiksi koulun vanhempainillassa, joihin voivat osallistua usein vain murto-osa kaikista vanhemmista. Osa saattaa yksinkertaisesti jättää tilaisuuden väliin sen kiinnostamattomuuden ja ajantuhlauksen takia, mutta potentiaalisia osallistujia estää monesti ulkopuoliset tekijät: työajan ja -matkan päällekkäisyydet tilaisuuden kanssa, pienten lasten hoitojärjestelyt, huonot liikennetiet verkko-yhteydet ja puuttuvat laitteet ja ohjelmat, tai yksinkertaisesti oman ajan ja asioiden priorisointi tärkeysjärjestykseen.

Toinen kritisoitu näkökulma on osallistamisen rajoittaminen henkilön asuinalueeseen (Meriluoto & Litmanen 2019, 150). Tämä johtunee sitoutumisen tunteen puuttumisesta sen hetkiseen asuinalueeseen, sillä monet henkilöt muuttavat joko kausitöiden tai opiskelujen perässä. Tällöin asuminen kyseisessä paikassa saattaa useimmiten olla väliaikaista, ellei henkilö saa luotua juuriaan esimerkiksi vakituisen työn tai ihmissuhteiden kautta. Kyseistä näkökulmaa vastustaa vahvasti myös lisääntynyt mahdollisuus tehdä etätöitä vähintään kotoa käsin tai työnantajan suostumuksesta jopa toisesta valtiosta käsin. Toisaalta omalla alueella asiat saattavat olla omasta elämäntilanteesta katsottuna tarpeeksi hyvin, jolloin ei koeta tarvetta osallistua ollenkaan alueen kehittämiseen. Yksi tällaista politiikkaa vastustava tärkeä tekijä on kuitenkin pohjimmiltaan motivoivat aatteet ja arvot, jotka eivät ole paikkasidonnaisia ja jotka voivat vaihdella paikallisesta globaaliin vaikuttamiseen. Tällaisia vaikuttamisen paikkoja voivat olla esimerkiksi omien vanhempien asumispaikkakunnan palvelujen kehittämiseen osallistuminen tai mielenilmauksien tukeminen osallistumalla joko välittömästi tai välillisesti, kuten sosiaalisen median välityksellä. Tätä voidaan kutsua myös identiteettipolitiikaksi (Kallio, Häkli & Bäcklund 2015, 25).

Asuinalueeseen rajoittuneeseen osallistumiseen liitetään myös huoli siitä, löytyykö sieltä riittävästi potentiaalisia henkilöitä ottamaan osaa päätöksentekoon, mitkä edustavat mahdollisimman monipuolisesti koko alueen eri ikäluokkia, elämäntilanteita ja muita erityistarpeita tarvitsevia henkilöitä, vai onko niillä minkäänlaista merkitystä (Davoudi & Cowie 2013, 6). Jos eri ryhmien edustajia ei ole saatavilla ja osallistujat ajavat vain omien tai edustamansa ryhmän etuja ottamatta huomioon muita alueen asukkaiden tarpeita, ilman pelisääntöjä päätöksenteossa alueen elinvoimaisuus heikkenee, ja lopulta se kuihtuu pois. Tällainen tilanne voi hyvinkin tapahtua silloin, kun alue keskittyy palveluiden ja alueiden kehittämiseen pääosin nuorille, mutta vanhemmiten joudutaan muuttamaan toiselle paikkakunnalle, koska ikääntyvälle väestölle välttämättömiä palveluita, kuten terveys- ja kauppapalvelut, ei ole, tai välimatkat niihin ovat liian pitkät. Kun asianomaisia osallistetaan, sen tarkoituksena on kuulla heidän ajatuksiaan, joita hyödynnetään lopullisen päätöksenteon tukena. Kysymys kuitenkin kuuluu, miten niistä saadaan suodatettua tarpeellinen tieto, vai kerätäänkö osallistettavien äänenmuodon vuoksi, eli sitä ei hyödynnetä millään tavalla lopullisissa päätöksissä?

Osallisuudessa toisen osapuolen motiivit päätöksiinsä ja toimiinsa eivät aina kuitenkaan ole yhtä selkeitä kuin oletetaan. Useimmiten osallistettavien reaktioiden synty ovat tiedossa, mutta harvemmin tiedetään korkeamman tahon päätöksiin johtavia motiiveja. Paremman ymmärryksen vuoksi, miksi osallistajat valitsivat juuri nämä osallistamismenetelmät, niiden tulisi tehdä sisäisen päätösprosessinsa avoimemmaksi vähintään niille, joita päätös koskee. Harvemmin tuodaan esille, että osallistamistoimien tavoitteista, ja millä tavoin nämä tavoitteet täytyisivät parhaiten, käydään usein pitkään keskustelua eri toimijoiden välillä. Eli lopullista päätöstä on pohdittu yhdessä mukana olevien toimijoiden kanssa, ja kompromissejakin varmasti on jouduttu tekemään ennen sitä. (Meriluoto & Litmanen 2019, 163.)

2.2 Suomen ja Euroopan osallistamistoimet

Vuodesta 1997 lähtien Suomessa on käynnistetty paljon osallisuuden edistämiseen tähtäviä hankkeita julkishallinnon eri elimien toimesta. Esimerkiksi sisäasiainministeriö julkaisi vuosien 1997–2001 ajalta selonteon suorasta vaikuttamisesta eduskunnalle seuraavana vuonna. Siinä käydään silloisen ajan Suomen kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien tilaa läpi eri näkökulmista, kuten kunnallistason, kansallisen lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten kautta, sekä silloisia käynnissä olleita kehittämishankkeita (VNS 3/2002 vp). Valtioneuvoston selonteko Eduskunnalle kansalaisten suoran osallistumisen kehittymisestä, 2). Sitä seuraaville vuosille oikeusministeriön toimesta julkaistiin politiikkaohjelma vuosien 2003–2007 ajalle, joka painotti kansalaisosallistumisen ja vaikuttamisen, kuten äänestysaktiivisuuden, vahvistamista sekä demokratian toimivuuden kehittämistä erityisesti kouluissa, kansalaisyhteiskunnassa, vaikuttamisen tasa-arvoisuudessa ja demokratia-asioiden hallinnossa (Oikeusministeriö 2007, 7). Sen perusteella oikeusministeriöön perustettiin erillinen *demokratiayksikkö*, joka on vuodesta 2010 lähtien valmistellut dokumentteja ehdotuksista, periaatepäätöksistä, katsauksista ja selonteoista sekä toimintaohjelmasta. Näiden yhteisenä aiheena on ollut demokratian kehittäminen ja edistäminen Suomessa. (Meriluoto & Litmanen 2019, 11–12.) Viimeisin oikeusministeriön julkaisu demokratiapolitiikan toimintaohjelmasta ajalle 2017–2019 tarkastelee ja analysoi vuoden 2015 keväällä muodostetun hallituksen demokratiapoliittisen toimintaohjelman sekä kansallisen perus- ja ihmisoikeusohjelman saavuttamia tavoitteita, ja antaa

suosituksia osallistavan demokratian kehittämiseen Suomessa (Rautiainen, Sinkkilä & Keinänen 2020, 11).

Näiden lisäksi on toteutettu myös muita hankkeita, joiden pohjalta on kehitetty myös uusia ja konkreettisia osallistamisen menetelmiä. Näistä tutuimmat ovat olleet sähköisien kansalais- ja kuntalaisaloitteiden, ja valmisteilla olevien hankkeiden ideointiin ja kommentointiin perustetut verkkosivustot (luku 4.3). Kuntalakiin on myös lisätty parempaa osallisuutta vaativia lakipykälää (luku 4.1). Edellä mainittuihin toimiin Suomessa ei ehkä olisi tartuttu ilman OECD:n ja Euroopan Unionin näyttämää esimerkkiä omilla poikkikansallishankkeillaan.

Euroopan tasolla merkittävästi osallisuuden edistämisen takana on ollut Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö eli OECD. Kyseisen organisaation opaskirja *Citizens as Partners* on käytännössä antanut ohjeita osallisuuden osapuolien suhteiden parantamiseksi, korostanut hallinnon läpinäkyvyyttä kansalaisilleen päätöksentekoprosessin aikana, sekä nostanut esille omaehtoisen aktiivisuuden tärkeyttä jokaisessa kansalaisessa. (Paloheimo 2014, 22.)

Myös Euroopan Unioni eli EU on ollut yhtä merkittävässä osassa osallisuuden kehittämisessä 2000-luvun alusta lähtien, kun sen esittelemät perussopimusluonnokset saivat hylkäävät vastaukset sen perustajajäsenien, Ranskan ja Alankomaiden, järjestämissä kansanäänestyksissä (Euroopan parlamentti 2005). Sen jälkeen EU on julkaissut vuosille 2007–2013 ohjelman, jossa kerrotaan sen tavoitteista tarjota Euroopan kansalaisille mahdollisuutta osallistua paremman EU:n rakentamiseen, kehittää eurooppalaista identiteettiä ja sen omakseen tuntemista, sekä edistää eri EU-valtioissa asuvien kansalaisten yhteistyötä ja vuoropuhelua (European Union 2009). Vuoden 2007 viimeisenä päivänä allekirjoitettiin *Lissabonin sopimus*, jolla allekirjoittaneet EU-valtiot halusivat muuttaa Euroopan yhteisön perustamissopimusta ja täydentää edellisten allekirjoitettujen sopimusten aloittamaa prosessia. Sen tarkoituksena oli vahvistaa EU:n tehokkuutta, demokraattista oikeellisuutta, sekä parantaa toiminnan järjestelmällisyyttä. (Euroopan parlamentti 2007, 3.) Kyseisessä sopimuksessa sovittiin muun muassa vuonna 2012 käyttöön otetusta kansalaisaloitekäytännöstä, joka on ollut käytössä Euroopan unionin laajuisesti.

Kyseinen kansalaisaloite ajaa samaa asiaa kuin Suomen kansalaisaloitteet (luku 4.3): lainsäädäntöön vaikuttaminen tekemällä lakiehdotuksia itselle tärkeistä aiheista, mutta vain laajemmassa mittakaavassa. Jotta aloite olisi lainvoimainen, sitä varten täytyy perustaa toimikunta, joka koostuu vähintään seitsemästä eri EU-valtioissa asuvista, vähintään 18 vuotta täyttäneistä henkilöistä, poikkeuksena Itävallan 16 vuoden osallistumisen ikäraja. Aloitteen tekemiseen vaaditaan miljoonan Euroopan kansalaisen allekirjoitusta, joista kukin jäsenvaltio vahvistaa kyseisestä maasta annettujen allekirjoitusten aitoudet toimivaltaisilla viranomaisillaan. Allekirjoitukset tulee kerätä vähintään neljänsosasta EU-jäsenvaltioista vuoden sisällä aloitteen perustamispäivästä. Aloitteen täyttäessä vähimmäisvaatimukset, sen valmistelijat osallistuvat kuulemiseen, jonka järjestää Euroopan parlamentti. Sen jälkeen Euroopan komission tulee tutkia aloitetta ja päättää siihen kohdistuvista jatkotoimenpiteistä kolmen kuukauden sisällä aloitteen toimittamisesta. (Euroopan parlamentti julkaisuaika tuntematon.)

Koko Euroopan Unionia koskeva moniosainen osallisuushanke köyhyyden ehkäisyyn aloitettiin ensimmäisen kerran vuonna 1981. Siinä painotettiin, että EU-jäsenvaltiot tavoittelisivat ensisijaisesti seuraavia asioita: työnhakuprosessin kehittäminen työelämästä pudonneita henkilöitä tukevaksi, sosiaali- ja terveyspalveluiden tason ja riittävyden takaaminen kaikille sitä tarvitseville, taloudellisesti huonossa asemassa oleville henkilöille terveyspalveluiden lisäksi asianmukaisten asuinolojen ja kouluttautumisen mahdollisuus, tarvittavien toimenpiteiden lisääminen koulutuksen jatkumisen ja helppomman työelämään siirtymisen takeeksi, ja turvata tasavertaiset elinolot ja mahdollisuudet erityisesti heikoissa elinoloissa eläville lapsille sekä maahanmuuttajille ja etnisille vähemmistöille (Euroopan yhteisöjen komissio 2003, 6).

Konkreettisia osallistamisen toimia olivat esimerkiksi tiedon kerääminen köyhien elinolosuhteista erilaisten kyselyjen avulla. Toisaalla kohdeväestölle annettiin mahdollisuus osallistua hankkeiden hallinnointiin. Näiden lisäksi joissakin valtioissa tavoitteena oli köyhien edustajien lisääminen poliittiseen osallisuuteen. (Meriluoto & Litmanen 2019, 65.) Näistä osallisuushankkeista saadut tulokset viiden vuoden ajalta yhdistettiin yhdeksi loppuraportiksi, joka tiivistä niistä johdetut pohdinnat ja johtopäätökset.

Osallistamisprojektit kohdistettiin maaseutualueiden eläkeläisiin, käsityöläisiin, kotitalouksiin ilman mukavuuksia ja erityiskouluissa käyviin lapsiin. Koska nämä projektit käsitelivät laajasti eri teemoja köyhyyden vähentämiseen, niillä saatiin kerättyä tärkeää tietoa erilaisten osallistamistoimenpiteiden vaikutuksista myöhempää käyttöä varten. Siitä nostettiin kuitenkin esille myös monia epäkohtia, jotka vaikuttivat tulosten luotettavuuteen. Raportissa mainittiin, että yhden EU-valtion käyttämä osallistamisprojekti ei saattanut toimia toisessa jäsenvaltiossa, vaikka molemmissa lähtötilanne olisi ollut täysin sama. (Euroopan yhteisöjen komissio 2003, 49, 144.) Siihen on voinut todennäköisesti vaikuttaa se, että saman ihmisryhmän edustajien lähtöolosuhteet voivat olla itse asiassa paremmat toisessa valtiossa kuin toisessa.

Hankkeen toiseksi epäkohdaksi esiteltiin projektien irrallisuus kokonaisuudesta, mikä vähensi merkittävästi oleellisen tiedon määrää, jota olisi voinut hyödyntää jatkotoimenpiteiden suunnittelussa. Irrallisuutta kokonaisuudesta perusteltiin kuitenkin hankkeen ollessa ensimmäistä laatuaan, jolloin ilman taustatietoa ja kokemusta olisi ollut todella vaikea päättää oikeanlaisista teemoista heti alkutekijöiksi. Kuitenkin yhdeksi yllättäväksi löydöksi ilmoitettiin, ettei eri jäsenvaltioiden välillä ollut keskusteluyhteyttä, koska niillä ei ollut yhtenäistä kieltä, jolla kommunikoida keskenään. Raportissa mainittiin myös projektien tukirahoituksista, jota jaettiin vain kahden vuoden ajan projektin aloituspäivästä. Se aiheutti osaltaan projektien heikomman menestymisen, koska niissä päätetyistä toiminnoista ei voitu tehdä riittävää taustapohdintaa, mitkä olisivat tukeneet projektin tavoitteita paremmin pidemmällä aikavälillä. Mainitut kompastuskivet olivatkin opettava kokemus, jotka voidaan ottaa huomioon seuraavissa hankekokonaisuuksista saman aiheen ympärillä. (Euroopan yhteisöjen komissio 2003, 144–145.)

2.3 Vaikuttamisen kokemuksen merkitys ja elinvoimaisuuden edistäminen

Aikaisemmin on pohdittu osallisuuden moninaista tulkintaa, mitä ajatuksia se herättää, ja miten sen avulla on tuotettu jonkin verran positiivisia tuloksia. Silti vielä nykyään osa kokee, ettei päätöksenteon osallistuminen tuo minkäänlaista arvoa osallistujalle. Tällainen asennoituminen voi johtua henkilökohtaisten kokemusten pohjalta, kuten palautekyselyyn vastaamiseen ilman, että sitä on millään tavalla hyödynnetty kehittämistyössä tai päätöksenteossa, tai vuosien aikana äänestämänsä ehdokkaat eri vaaleissa eivät saa tarpeeksi ääniä päästäkseen jatkoon. Kun hallinto lisää yrityksiään epätoivoisesti osallistaa tällaisia henkilöitä, reaktio näihin on usein näiden toimien vastustaminen, ja lopputuloksena osallisuuden laskeminen (Meriluoto & Litmanen 2019, 101). Jo lyhyellä aikavälillä tällainen tilanne aiheuttaa päätöksiä, jotka eivät palvele käyttäjiään oikein, mikä aiheuttaa toimintojen tehottomuutta ja niiden korjaamista jälkikäteen lisäkustannuksia. Miten nämä kyseiset henkilöt saadaan sitten uudelleen osallistettua?

Lukuisissa 2000-luvun dokumenteissa, jotka käsittelevät osallistavaa hallinnointia, oletetaan, ettei yksilön toimintaa motivoi ainoastaan oman edun maksimointi, vaan myös velvollisuudentunne ympäröivään yhteiskuntaan ja sen hyvinvointiin. Vaikka toimitaankin itselle epäedullisesti, silti voidaan kokea vaikuttamisen olevan vapaaehtoista, jolloin ulkopuolelta tulevia sanktioita ei tarvita. (Meriluoto & Litmanen 2019, 106.) Käytännössä sillä voidaan tarkoittaa siellä asuvien ikä- ja erityisryhmien huomioimisen paikkakuntaa kehittäessä. Konkreettisesti tämä voisi olla terveyspalveluiden sijoittaminen mahdollisimman lähelle kaikkia, usein ydinkeskustaan, ja esteettömän pääsyn turvaaminen esimerkiksi rampilla tai tilavalla hissillä pyörätuolin kanssa eläville. Kun kaikkien halukkaiden ajatuksia kuullaan, ja ne näkyvät sekä pienissä että isoissa päätöksissä, se vaikuttaa isossa mittakaavassa alueiden elinvoimaisuuden kasvuun, lisääntyvään osallistumiseen, ja tätä kautta myös kansalaiset lähentyvät hallinnon kanssa hieman lähemmäksi toisiaan.

3 OSALLISUUDEN JA VAIKUTTAMISEN MENETELMÄT SUOMESSA

Päätöksenteossa unelmatilanne olisi se, että kaikki saisivat juuri oman äänensä kuuluviin, samalla kun lopullinen päätös olisi kaikkien mieleen. Tämä onkin vain unelmaa, sillä mitä useampi henkilö tai taho haluaa vaikuttaa osallistumalla päätöksentekoon, sitä harvemmin päästään kaikkia miellyttävään lopputulokseen. Tavallisin tapa vaikuttaa Suomen kansalaisena yhteiskunnassa on äänestämisen, ja tämä oikeus on yksi paikalliseen lainsäädäntöön säädetyistä vaikuttamisen ja osallistumisen keinoista. Vuosien kuluessa on kuitenkin havahduttu siihen, että yhä harvempi haluaa tai voi osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon erinäisistä tekijöistä. Siksi edustuksellinen demokratia ei yksistään riitä täyttämään osallisuuden ja vaikuttamisen kokemusta, vaan sen rinnalle on luotava uusia, vaihtehtoisia tapoja.

3.1 Edustuksellinen demokratia, kuntavaikuttaminen

Kuten aikaisemmin (luku 2.1) tuli mainittua, Suomen perustuslaissa konkreettisia osallistumisen menetelmiä ovat pääasiassa äänestämisen eri henkilövaaleissa, mutta tämä oikeus pienehen sen mukaan, onko esimerkiksi toisen valtion kansalainen, mutta on asunut vähintään kaksi vuotta Suomessa vakituisesti. Näiden lisäksi kyseistä oikeutta käytetään myös erinäisissä kansanäänestyksissä, jotka koskettavat kaikkia kansalaisia asemasta huolimatta. Suomessa on suoritettu tähän mennessä ainoastaan kaksi valtiollista neuvoo-antavaa kansanäänestystä: vuoden 1931 kieltolain kumoaminen ja Suomen liittymisestä EU:n jäseneksi, josta tulee kuluneeksi kuluvana vuonna 27 vuotta (Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon k). Perustuslaissa on myös määritelty, että Suomen kuntien hallinto on sama kuin sen asukkaiden itsehallinto (Suomen perustuslaki, 1 luku 2 §, 2 luku 14 §).

Perinteisen äänestämisen lisäksi kunnallistasolla on tarjottava myös muita osallistamismenetelmiä kunnan asukkaille. Näitä ovat erilaiset keskustelu- ja kuulemistilaisuudet sekä monenlaiset kuntalaisraadit. Kunnan tulee myös mahdollistaa sen asukkaiden ja näiden palveluiden pääsääntöisten käyttäjien mielipiteiden jakamisen koskien esimerkiksi kyseisten palveluiden suunnittelemista, sekä myöhemmin niiden mahdollisiin kehittämissuunnitelmiin. Samat osallistumisen oikeudet asukkaille liitetään myös kunnan talouden suunnitteluun. Lisääntyvän osallistumisen näkökulmasta kunnan tulee riittävästi tukea oma-aloitteisesti osallistuvia yksittäisiä asukkaita, paikallisjärjestöjä ja muita perustettuja yhteisöjä asioiden suunnittelussa ja valmistelussa. (Kuntalaki 410/2015, 5 luku 22 §.) Näihin lukeutuu esimerkiksi tämän opinnäytetyön pääteemana oleva uusi vaikuttamisen muoto ”pitäjäraati”, jota käsitellään enemmän seuraavassa pääluvussa (Luku 5).

Kuntalaissa on myös määrätty, että jokaisella kunnalla on oltava käytössä nuorisovaltuusto sekä vanhus- ja vammaisneuvostot, jotka voidaan asettaa esimerkiksi lähikuntien kanssa yhteisesti, jotka huolehtivat myös näiden toimintaedellytyksistä (Kuntalaki, 5 luku 26–28 §). Niitä ovat muun muassa kunnan osoittama kokoustila, kokousten järjestämisestä huolehtiminen ja niistä aiheutuneista kustannuksista vastaaminen, sekä riittävien määrärahojen varaaminen kunnan budjetissa (Kuntaliitto 2017). Kaikilla valtuustoilla ja neuvostoilla tulisi olla edustus oikeudet kunnan päättävissä toimielimissä, kuten kaikissa lautakunnissa, kaupunginvaltuustossa, ja kaupunginhallituksessa (Yle 2021). Vaikka ne edustavatkin eri vähemmistöryhmien edustajia, niillä on yhteinen perustehtävä: osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistaminen ja tällä tavoin tuoda niiden ääni mahdollisimman kuuluvaksi kunnan päätöksenteossa, jotka koskettavat näitä kohderyhmiä (Kuntalaki, 5 luku 26–28 §).

Nuorisovaltuustoon saa asettua ehdolle kaikki alle 29-vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset, jotka haluavat edustaa kuntansa nuoria paikallisessa päätöksenteossa. Kuten valtakunnallisella tasolla, myös tämän toimielimen kokoonpano valitaan paikallisvaaleilla, minkä lisäksi jäsenet voidaan valita myös oppilas- ja opiskelijakuntien edustajista (Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry 2021). Kunta- ja nuorisolaissa (1285/2016) ei tarkenneta, mikä on jäsenten vähimmäis- ja enimmäismäärä lainvoimaisessa nuorisovaltuustossa, eli voidaan päätellä sen olevan riippuvainen sekä yhden tai useamman kunnan päätettävissä, että nuorten kokonaismäärästä sen vaikutusalueella. Tällöin nuorisovaltuustossa voi olla toisaalla alle kymmenen nuorisoedustajaa, kun toisaalla jäseniä voi olla yhteensä jopa 60 henkilöä (Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry 2021). Kuten valtakunnan politiikassa, myös valtuustoon valitut nuoret tekevät kuntatasolla aloitteita ja kannanottoja asioista, jotka ovat jollain tavalla kytköksissä nuoriin, kuten opiskelu, harrastusmahdollisuudet, julkinen liikenne ja nuorten mielenterveyspalvelut. Ne myös luovat päättäjien ja nuorten välille aitoa puheyhteyttä, tekevät tiedonantoja paikallisten päättäjien toiminnasta edustusalueensa nuorille, sekä auttavat nuoria löytämään heille sopivia vaikuttamiskeinoja. (Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry 2021.) Jotta nämä nuorten toimielimet voivat vaikuttaa oikeasti paikallisessa päätöksenteossa, niille tulisi antaa edustus oikeuksien lisäksi oikeanlainen ja selkokielineen perehdytys siitä mitä valtuusto tekee, missä se voi vaikuttaa ja millä tavalla. Sen lisäksi aikuisten päättäjien ja virkamiesten asenteet tulisi muuttua nuorisovaltuustoa ja nuoria kohtaan avoimemmaksi, jolloin päätösvaltaa voitaisiin joissakin asioissa siirtää nuorten päätettäväksi. (Yle 2021).

Kuten nuorisovaltuustotkin, vanhus- ja vammaisneuvostot edustavat omaa ryhmäänsä paikallisessa päätöksenteossa, ja kunta antaa niille mahdollisuuden tehdä aloitteita, kannanottoja sekä lausuntoja toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan niillä toimialoilla, jotka vaikuttavat näihin kohderyhmiin jollain tavalla (Kuntalaki 27 §). Näitä ovat erityisesti terveys- ja hyvinvointipalvelujen sekä muiden päivittäisesti tarvittavien palvelujen esteetön saatavuus, turvallinen ja hyvin varusteltu asuminen ja elinympäristö, sekä päivittäisen itsenäisen suoriutumisen varmistaminen. Toisin kuin nuorisovaltuustot, vanhus- ja vammaisneuvostot eivät ole virallisia kunnan toimielimiä, joten niillä ei ole oikeutta tehdä muutoksenhakukelpoisia hallintopäätöksiä, mistä syystä näiden neuvostojen tulee saada tietoa ajankohtaisista hankkeista hyvissä ajoin, mutta niiden tulee etsiä tietoa myös oma-aloitteisesti (Kuntaliitto 2017; Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuaika tuntematon ab).

3.2 Osallistuva budjetointi

Aikaisemmin mainittiin, että kuntalaissa on säädetty kuntalaisten osallistumisesta alueensa talouden eli budjetin suunnitteluun (luku 4.1). Tämä osallistamismenetelmä on vielä uusi Suomessa, minkä takia käytetään melko aktiivisesti vain joissakin kunnissa ja maakunnissa, kuten Hyvinkäällä (Suomen Kuntaliitto 2017, 3; Yle 2021). Osallistuvassa budjetoinnissa kunnan taloussuunnitelma verovarojen käytöstä selvitetään kokonaisuudessaan ja läpinäkyvästi kaikille osallistujille. Siinä käydään kuntalaisten, kunnassa toimivien ryhmien ja organisaatioiden kanssa avointa keskustelua edustamansa ihmisryhmän toiveista budjettiin ja etsitään yhdessä välttämättömiä, mutta tarpeellisia kompromisseja. Tällaisen menettelyn tarkoituksena on saavuttaa niin kaikkia osallistujia, että koko kuntaa hyödyttävä yhteisymmärrys, miten kunnan budjettia tullaan käyttämään tietyn ajanjakson aikana, usein seuraavana vuonna. Kun hallinto ja poliitikot antavat kuntalaisilleen mahdollisuuden ymmärtää, miten kunnan talous toimii, ja mitä kaikkea se rahoittaa, he saattavat motivoitua osallistumaan enemmän ja pitämään paremmin kiinni päätöksistä, joissa ovat saaneet olla mukana. (Suomen Kuntaliitto 2017, 4.)

Jotta tämä osallistamismenetelmä toimisi alueelle parhaimmalla mahdollisella tavalla, sen tulee päätää, mikä on juuri heidän asukkailleen sopiva tapa osallistua. Yksi vaihtoehto on osallistaa kuntalaiset suunnittelemaan ja päättämään tietyn toimialan osa- tai kokonaismäärärahojen käytöstä. Jos kaupunki on kuitenkin pinta-alaltaan suuri ja monimuotoinen, silloin ei ole järkevää päättää kokonaisbudjetista, johon tulisi sovittaa sen koko vaikutusalueen toiveet. Tällöin ratkaisuna voisi toimia kunnan jakaminen pienempiin osa-alueisiin tai tiettyihin kaupunginosiin, jossa sen alueen asukkaat saavat osallistua talousbudjetin suunnitteluun oman alueensa palveluista, tiestöstä tai elinympäristönsä kehittämisestä (Suomen Kuntaliitto 2017, 15–16).

Kolmas vaihtoehto on toteuttaa kertaluontoinen hanke, investointi, remontti tai muu vastaava projekti, jossa asukkaat osallistuvat siinä suunnitteluun ja päätöksentekoon (Suomen Kuntaliitto 2017, 17). Tällainen projekti on esimerkiksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttama valtakunnallinen Vammaisten henkilöiden henkilökohtaisen budjetoinnin kokeiluhanke, jota toteutetaan alueellisesti yhdeksässä maakunnassa, joille myönnettiin valtionavustusta (THL 2020). Yksi näistä maakunnista on Etelä-Savo, jossa toteutetaan kyseistä ideologiaa *Sopiva*-hankkeessa. Sen tarkoituksena on vahvistaa vammaisen henkilön oikeutta olla mukana päättämässä, millaisia palvelutarpeita hänellä on, ja millä tavalla ne tulisi hänelle järjestää hänelle. Hankkeessa on tarkoitus kehittää malli henkilökohtaiselle budjetoinnille, jota voidaan jatkojalostaa tarvittaessa ja helposti. Se tullaan kehittämään joustavaksi kyseisen maakunnan alueen ja sen asukkaiden tarpeisiin pohjautuen, jonka tuottamat vaikutukset ja kustannukset saadaan helposti selville. (Etelä-Savo 2020.)

Jos kunnassa tai maakunnassa on paljon aktiivisia asukkaita, jotka ovat omatoimisia suunnittelemaan ja toteuttamaan erinäisiä aluehankkeita, alueen kokonaisbudjetista voitaisiin määrätä vuosittain päätettävän prosenttimäärän osuus alueen asukkaille, jotka päättävät keskenään, mitä hankkeita rahoitetaan sillä ajanjaksolla. Yhdistyneet kansakunnat eli YK-järjestökin on valinnut tämän yhdeksi maailman parhaimmaksi osallistamisen menetelmäksi erityisesti demokratian kehittämisessä ja kaupunkien hallinnoimisessa. Tällainen käytäntö ei kuitenkaan ole vielä kunnolla rantautunut Suomeen, joten esimerkkitapauksiakin on todella vähän. Se on kuitenkin ollut käytössä jo monessa Euroopan eri kaupungeissa, kuten Ranskan Pariisissa ja Viron Tartossa, ja muualla maailmaa, kuten Yhdysvaltojen suurkaupungissa New Yorkissa. (Suomen Kuntaliitto 2017, 19.)

Viron kaupungissa Tartossa kyseistä osallistuvan budjetoinnin menetelmää on käytetty jo vuodesta 2013 lähtien. Sen asukkaille on määrätty noin yhden prosentin (1 %) osuus koko vuoden investointibudjetista. Ehdotettavilla rahoituskohteet eivät voi olla mitä tahansa, vaan niillä on asetettu seuraavanlaiset kriteerit: kohde täytyy olla investointikohde, kuten patsas, rakennus tai muu vastaava, sen kokonaiskustannukset saavat olla enintään puolet kokonaisrahoitusosuudesta, ja se ei saa tuottaa aiheettomia lisäkustannuksia tulevaisuuden investointibudjetteihin. Rahoitettava kohde täytyy olla julkisessa käytössä ja kaikkia asukkaita hyödyttävä, kuten paikallisen uimahallin korjaaminen. Ideoinnin jälkeen eri toimialojen asiantuntijat analysoivat jokaisen ehdotuksen monesta eri näkökulmasta, kuten kuinka taloudellinen, onko investointikohde väliaikainen ja minkälaisen teknisen toteutuksen se vaatisi, ja keskustelevat ideoiden takana olevien henkilöiden kanssa saadakseen selville, mitä ideoita jatkajalostetaan ja esitellään julkisuuteen ennen lopullista päätöstä. Lopuksi kaupunki järjestää julkisen, perinteisesti ja sähköisesti toteutettavan äänestyksen näistä esitetyistä ehdotuksista, mihin saavat osallistua jokainen 16 vuotta täyttänyt alueen asukas, jolla on käytettävissään yhteensä kolme ääntä. Kaksi eniten ääntä saaneet ideat hyväksytetään paikallisessa kaupunginvaltuustossa, joka toteuttaa ne. (Tartu 2021.)

3.3 Sähköiset aloite- ja valmistelupalvelut

Suomen oikeusministeriö on kehittänyt ja ottanut käyttöön sekä kunta- että valtiotasolla käytettäviä sähköistä verkkoalustoja, joiden tarkoituksena on ollut madaltaa osallistumisen kynnystä ja näin lisätä mahdollisuuksia vaikuttaa suoraan päätöksentekoon. Näiden tarkoituksena on myös keskittää kaikki päätöksentekoon liittyvät toiminnot yhteen paikkaan paremman löydettävyyden vuoksi. Aloitteiden ja vireillepanoon käytettäviä palveluita ovat kunnallistasolla käytettävä kuntalaisaloite.fi-verkkoalusta ja koko maan kattava kansalaisaloite.fi-palvelu. Näiden lisäksi yhteisesti valmisteluun ja päätöksentekoon tarjottavia palveluita ovat seuraavat: lausuntopalvelu.fi-, otakantaa.fi- ja nuortenideat.fi-verkkopalvelut. (Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon a.)

Kuntatasolle kehitetty kuntalaisaloite.fi-verkkosivusto tarjoaa mahdollisuuden tuoda esiin jonkin ajankohtaisen asian tai ongelman aloitteen muodossa, jotka riittävän kannatuksen jälkeen annetaan tiedoksi kyseisellä toimialueella toimivalle kunnanhallitukselle, lautakunnalle tai jollekin muulle kunnan viranomaiselle, joka käsittelee ne saapumisjärjestyksessä. Jotta aloite olisi virallinen, sen alulle laittajan tulee olla vähintään 15 vuotta täyttänyt henkilö, ja käsittelyyn päästäkseen se tarvitsee vähintään kaksi prosenttia äänioikeutettujen kuntalaisten allekirjoituksen. Aloitteet voivat olla mitä vain, joihin kunta voi vaikuttaa toimenpiteillään, usein kunnallispalveluiden kehittäminen. Palvelussa voidaan tehdä jopa aloite kunnallisen kansanäänestyksen järjestämisestä, mutta sen toteutumiseen vaaditaan kunnan sisältä vähintään neljän prosentin osuus palvelukäyttöehtojen täyttäneistä henkilöistä. Poikkeuksena aloitteiden käsittelyjärjestykseen, kunnallinen kansanäänestys käsitellään valtuustossa heti virallisen aloitteen synnyttyä sen suuren allekirjoittaneiden määrän vuoksi. Aloitteen käsittelyn jälkeen aloitteen tekijälle on tultava tietoon, mitä toimenpiteitä on suoritettu aloitteeseen liittyen. Tämä maksuton palvelu on tarjolla sekä suomeksi ja ruotsiksi, ja sitä ylläpitää oikeusministeriö. (Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon d.)

Kun edellisellä sähköisellä palvelulla annettiin mahdollisuus vaikuttaa oman kunnan asioihin, samalla toimintaperiaatteella kansalaisaloite.fi-palvelu tarjoaa jokaiselle äänioikeutetulle Suomen kansalaiselle mahdollisuuden vaikuttaa kansalliseen lainsäädäntöön. Aloitteen tavoite voi olla yksi seuraavista: uuden lain ehdottaminen, muutoksen hakeminen jo voimassa olevaan lakiin, tai jonkin lain kumoaminen. Sen vireillepanoon tarvitaan vähintään viisi, 18 vuotta täyttänyttä Suomen kansalaista, mutta vireillepanija ei voi olla oikeushenkilö, kuten yhdistys tai jokin organisaatio. (Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon bc.) Seuraavaksi esiteltävien osallistamismenetelmien tavoitteena on lisätä keskinäistä vuoropuhelua kansalaistensa, eri järjestöjen ja viranomaisten välillä sekä läpinäkyvyyttä päätöksentekoprosesseihin.

Lausuntopalvelu.fi-verkkopalvelun avulla voidaan toteuttaa niin kunta- kuin valtiotason julkishallinnon lausuntomenettelyprosessi kokonaan sähköisessä muodossa, mikä lisää niiden käsittelyn tehokkuutta. Tähän prosessiin kuuluvat julkisen vallan viranhaltijoiden lausuntopyyntöjen julkaisut, näitä koskevia lausunnonantoja, joita kuka vain voi antaa, sekä niiden käsittelyä. Tällä hetkellä lausunolla olevia ehdotuksia, luonnoksia ja lausuntopyyntöjä ovat suurimmaksi osaksi antaneet eri ministeriöt, kuten Ympäristö-, Työ- ja elinkeino- sekä Liikenne- ja viestintäministeriöt, joiden lisäksi myös eri maa-alueiden liitot ovat antaneet näitä. Näistä eniten lausuntoja ovat saaneet luontoon, ympäristöön ja liikenteeseen liittyvät lausuntopyynnöt ja ehdotukset. (Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon ef.)

Otakantaa.fi-verkkoalustalle julkaistaan eri tahojen, kuten kaupunkien, ministeriöiden ja yksittäisten henkilöiden, alulle laittamia paikallisia tai valtakunnallisia hankkeita, joihin jokainen palvelun käyttäjä voi antaa mielipiteensä joko kommentoimalla tai vastaamalla kyselyyn. Näin kyseinen palvelu mahdollistaa matalan kynnyksen kansalaisvaikuttamisen. Tällä hetkellä suosituin, vielä kommentoitaessa oleva hanke, liittyy luontoishoitajien ja terveystuotteiden käyttöön, jonka takana on neljä eri luonnonmukaiseen lääketieteeseen ja terveyteen perustuvaa järjestöä. Kuitenkin kaikkien aikojen suosituin hanke, joka on saanut yli 677 000 vastausta, on Liikenne- ja viestintäministeriön vuonna 2018 luoma kysely Suomessa käyttöön otettavasta lopullisesta ajasta, jolla poistettaisiin joka vuotinen kellojen siirtäminen tunnin verran eteenpäin kesällä tai saman verran taaksepäin talvella. Näiden lisäksi yksittäisten henkilöiden aloittamia hankkeita palvelussa on jo 25 kappaletta. Tällä hetkellä niistä suosituin on reilulla 1900 kommentilla varustettu hanke, jossa ajetaan kehitysvammaisille parempaa asemaa avoimessa yliopistossa vaatimalla muun muassa tukiliiton ja vammaisliiton osallisuutta kyseisen organisaation toiminnassa. (Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon hi.)

Nuortenideat.fi-verkkopalvelu on kaikkien edellisten aloitteisiin ja päätöksentekoon liittyvien palveluiden pohjalta valmistettu vaikuttamiskokonaisuus, joka on tarkoitettu nimenomaan nuorille ja nuorten kanssa työskenteleville. Näitä ovat muun muassa nuorisopalvelut, koulut sekä muut organisaatiot ja järjestöt. Pääasia kyseisessä palvelussa on ideoiden luominen yksin tai ryhmässä, ja ajatusten jakaminen kyseistä nuorta kiinnostaviin aihealueisiin. Nuoret voivat myös sen kautta ottaa yhteyttä kuntansa, oppilaitosten ja eri järjestöjen edustajiin, viedä ideoitaan eteenpäin edellä mainittuihin organisaatioihin niin kunta- kuin valtiotasolla, sekä antaa palautetta näiden toiminnasta. Palvelun tarkoituksena on tuoda korostaen nuorten ja nuorien kanssa työskentelevien tahojen ääni esille, joilla ei usein ole muuta paikkaa kertoa heitä askarruttavista asioista. (Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon g.)

3.4 Kansalaisraati, asukas- ja kyläyhdistys

Jotta päätettävissä asioissa ja toimenpiteiden lopullisissa päätöksissä on otettu huomioon kansalaisten ajatukset ja kokemukset, heille on annettava mahdollisuus ottaa osaa alusta asti niiden suunnitteluprosesseista lähtien, ja tätä kautta vaikuttaa niiden sisältöihin. Ihanteellisessa lopputuloksessa kaikkien osallistuneiden ääni otetaan huomioon jossain määrin, jolloin tarvittavan kompromissin tekeminen ei aiheuta kenellekään tyytymättömyyttä, jos päätös on kokonaisuudeltaan paras mahdollinen ratkaisu. Varsinkin lähialueella asuva kansalainen on paras mahdollinen henkilö osallistumaan alueen toimintojen ja palvelujen kehittämiseen. Hänellä on paras asiantuntemus ja kokemus siitä, mitä alueella tarvitaan ja millä tavalla. Hänellä on myös paras tietämys siitä, mitkä toiminnot vaativat kehittämistä. Tällaisista lähtökohdista on kehitetty yli 50 vuotta vanha, ja nykyään yksi maailman käytetyin osallisuusmenetelmä, joka rantautui Yhdysvalloista Suomeen vasta 2010-luvulla. Kyseessä on kansalaisraadit, joiden taustalla on deliberatiivisen demokratian ihanne, joka on kuvattu edellä. (Sallinen, Majoinen & Seppälä 2017, 39-40; Körkkö ym. 2015, 10.)

Kansalaisraati erottuu periaatteillaan ja toimintatavoillaan edukseen sillä, että osallistujilla on matala kynnys osallistua ja erota toimielimestä elämäntilanteensa tai halun mukaan, toisin kuin virallisessa politiikassa, jolloin pitkäjänteinen sitoutuminen on kaikkien ehdokkaiden edellytys tuloksien saamiseksi. Toinen erottuva tekijä on se, että raadissa käytävät keskustelut ja alulle laitettut toimintaehdotukset pohjautuvat aina ajantasaiseen ja todelliseen tietoon henkilöiltä, jotka ovat fyysisesti tekemisissä kyseisen aihealueen kanssa melkein päivittäin. Kolmas ja neljäs raadille oleelliset luonteenpiirteet ovat tasa- ja monipuolisen edustavuuden takaaminen. Tämä tarkoittaa riittävän tilan mahdollistamisen erityisesti niille raatiin osallistuville, jotka haluavat tuoda valtavirrasta poikkeavia näkökulmia julki ilman, että kyseisen asian esittäjän julkisella asemalla tai muilla ulkoisilla tekijöillä olisi siihen minkäänlaista merkitystä. Näin saadaan kasattua kokonaiskuva tilanteesta, jossa on tuotu esiin mahdollisimman monta lopputulokseen vaikuttavia pieniä tai suuri osatekijöitä. Viimeisin kansalaisraadun lähtökohta on osallistujien sitoutuminen vaikuttavuuteen, johon liittyvät esiteltyjen toimintaehdotuksien saattaminen seuraavaan vaiheeseen, eli julkilausumaan, ja lopulta sen vieminen käytäntöön jonkin julkisen tahon avulla. Yksinkertainen selitys osallistujan vahvalle sitoutumiselle koko prosessiin on raadissa käsiteltävien aiheiden ja asioiden vaikeaselkoisuus, monisäikeisyys, tunteita herättävä ja monen vastauksen kokonaisuus, mitä ei voida ratkaista nopeasti, helposti, ja varsinkaan kivuttomasti. (Körkkö ym. 2015, 10-11.)

Suomessa kansalaisraati kokoontui ensimmäisen kerran vuonna 2013, jonka osallistajat valittiin pääosin väestörekisteristä satunnaisotannalla. Tuolloin raadun tapaamisissa nousseet ongelmat liittyivät edustukselliseen ja suoraan demokratiaan, joihin tuotiin erilaisia ratkaisuesityksiä seuraavassa yhteisessä tapaamisessa. Kokemus osallistujille oli ollut myönteinen ja hyödyllinen. (Peura-Kapanen, Rask, Saastamoinen, Tuorila & Harju 2013, 5.) Nykyisin lainvoimainen, vuosittain toteutunut kansalaisraati on perustettu vuonna 2019, mikä käsittelee kestävän kehityksen aiheita. Vuosittain jokainen raadun jäsen saa luettavakseen kestävän kehityksen eri teemoista koottua tietopakettia, johon on sisällytetty kansallisia kestävän kehityksen indikaattoreita, niistä laadittuja asiantuntija-analyyseja sekä kansalaiskeskustelua. Sen jälkeen osallistuja antaa oman kantansa Valtioneuvoston kanslian hallinnoimaan kyselyyn, joka käsittelee muun muassa yhteiskunnallista eriarvoisuutta sekä luonnon ja ympäristön nykytilaa. Kyselystä saatuja tuloksia hyödynnetään muun muassa hallituksen vuosikertomuksessa, joka raportoi työtään eduskunnalle, sekä asiantuntijoiden ja virkamiehien päivittäisessä työssä. (Valtioneuvoston kanslia 2018.) Kaikki ei kuitenkaan halua vaikuttaa koko maan asioihin, vaan mieluummin keskittyvät enemmän pienemmän alueen kehityksen edistämiseen, minkä eri kansalaisjärjestöt mahdollistavat omilla tavoitteillaan.

Jokaisella henkilöllä on arvot ja periaatteet, joita halutaan edistää. Toisille se on oman alueen nuorison viihtyvyyden parantaminen, ja toisille se on koko asuinalueen elinolojen ja viihtyvyyden kohentaminen. Jotta saadaan tehokkaasti toivottuja tuloksia, suositeltavaa on liittää voimavarat yhteen muiden samalla tavalla ajattelijoiden kanssa ja perustaa järjestö tai yhdistys, tässä esimerkissä asukas- tai kyläyhdistys, joka ajaa kaikkien osallistujien tukemaa yhteistä aatetta, ja jonka pohjalta voidaan järjestää näitä tavoitteita tukevia tapahtumia tai yhdistää voimat sellaisten yhdistysten ja järjestöjen kanssa, jotka voisivat tarjota lisäarvoa omalle aatteelle ja toiminnoille. Näiden paikallisyhdistysten ja -järjestöjen toimintaan osallistumiseen ja vaikuttamiseen on monta eri mahdollisuutta: jäsenmaksun maksamisella voidaan tukea niitä esimerkiksi kiireisessä elämäntilanteessa, vapaaehtoisena osana eri tapahtumien järjestämisessä, paikallisissa ja valtakunnallisissa tempauksissa, tai harrastusryhmien ohjaamisessa. Yksilö voi myös ottaa vastuuta yhdistyksen tai järjestön toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta, sekä nimettynä edustaa ja tuoda esille sen ajamia asioita erilaisissa virkamiesten järjestämissä tapaamisissa, yhteistyöryhmissä ja neuvostoissa. (Opintokeskukset ry 2021.) Seuraavaksi avataan hieman kylä- ja asukasyhdistysten toimintatapoja.

Kylä- ja asukasyhdistysten keskeisimpiä tavoitteita ovat alueen elinympäristön viihtyisyyden edistäminen, riittävien ja laadukkaiden palveluiden toiminnan jatkuvuuden turvaaminen, sekä osallisuutta edistävien toimintojen tarjoaminen. Kun asukasyhdistys kohdistaa toimintaansa enemmän asukkaiden hyvinvointiin järjestämällä heille erilaisia tapahtumia ja tilaisuuksia, kyläyhdistys tavoittelee toimenpiteillään koko alueen elinvoimaisuuden edistämistä ja palvelujen toiminnan jatkuvuutta. Näiden lisäksi kyläyhdistys tuottaa osallisuutta tukevaa toimintaa alueensa asukkaille. (Opintokeskukset ry, 2020.) Näillä yhdistyksillä on samanlaiset oikeudet tehdä aloitteita oman alueensa hyväksi, kuten erilaiset kehittämishankkeet, joiden tavoitteena on kehittää toimintaa, joka liittyy alueen ympäristöön ja aktiivisuutta lisäävään toimintaan, tai esimerkiksi kulttuurimatkojen järjestämisen alueen oppilaitoksen oppilaille ja opettajille.

4 PITÄJÄRAATITOIMINNAN OSALLISTAVA PÄÄTÖKSENTEKO, KUOPION KAUPUNKI

Pienempiä naapurikuntia on liitetty Kuopion kaupunkiin kuntaliitoksien muodossa vuodesta 1973 lähtien. Niiden tarkoituksena on ollut edistää tulevaisuuden haasteisiin vastaamista yhtenäisenä kuntana. Yhdistymisten seurauksena on kuitenkin syntynyt demokratiavajetta paikalliseen päätöksentekoon, ja vaikuttamisen mahdollisuudet ovat kaventuneet merkittävästi naapurikunnissa. Vuonna 2017 Kuopion lähidemokratiajaosto perusti jokaiselle kaupungin kuntaliitosalueelle pitäjäraadin, jonka tehtävänä on ollut korjata kyseistä vajetta.

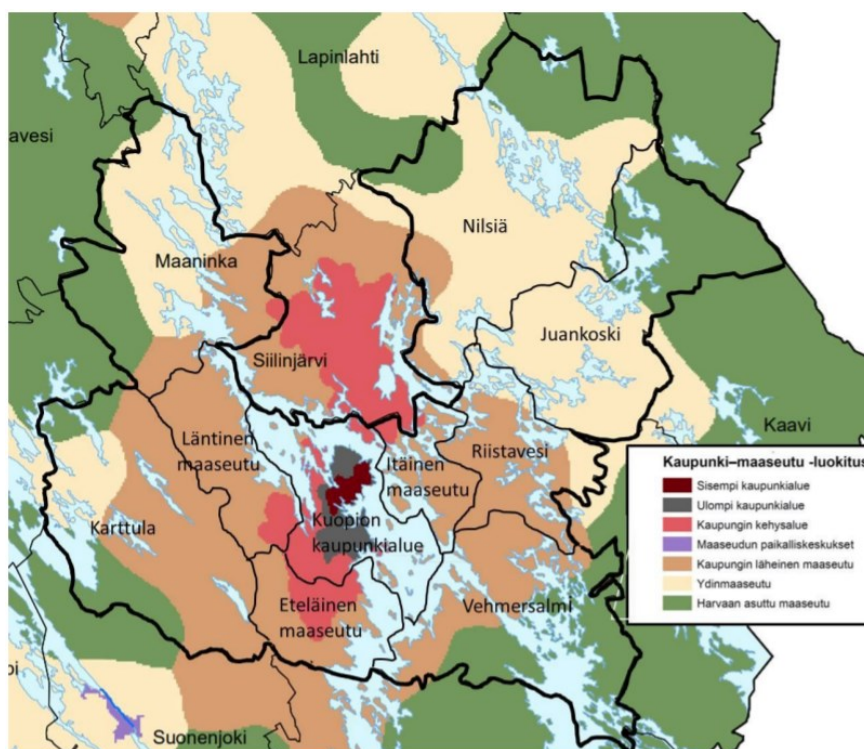
Pitäjäraadit ovat Kuopion lähidemokratiajaoston asettamat ja sen alaisuudessa toimivat toimielimet, joiden toiminta ei perustu kuntalakiin. Niiden tarkoituksena on edesauttaa pitäjäraatialueen kehittymistä sekä sen asukkaiden ja palveluiden käyttäjien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. (Kuopion kaupunki 2016, 1.) Kuntaliitosten myötä on syntynyt demokratiavajetta paikalliseen päätöksentekoon, ja vaikuttamisen mahdollisuudet ovat kaventuneet merkittävästi. Pitäjäraatien tehtävänä on korjata kyseistä vajetta.

Kuntaliitos tarkoittaa kuntien yhdistymisen strategista päätöstä, jolla tavoitellaan yhtenäistä aluetta, joka voi vastata paremmin tulevaisuuden haasteisiin sekä tavoitella pitkän aikavälin kehitysmahdollisuuksia alueen eri osa-alueilla (Kuntaliitto 2020). Päätös juontaa juurensa kuntarakenne-lakiin, joka tavoittelee kuntarakennetta, joka on sekä elinvoimainen, yhtenäinen että yhdyskuntarakenteeltaan toimiva kokonaisuus (Kuntarakennelaki 2009/1698, 2 §). Tämä tarkoittaa, että kuntaliitoksen tulisi olla molempia osapuolia hyödyttävä päätös. Jos pienikokoisella kunnalla on pula paikallisten julkisten palveluiden puutteesta, kuntaliitoksen avulla kaupunki ottaa vastuun näiden välttämättömien palveluiden järjestämisestä ja ylläpidosta.

Lähidemokratiajaosto on toimielin, joka toimii kaupunginhallituksen alaisuudessa. Se vastaa pitäjäraatitoiminnan asettamisesta Kuopion kaupungin kuntaliitosalueille; päättää kaupunginvaltuuston myöntämän kehittämismäärärahan jakamisesta raadeille; sekä toimivasta vuorovaikutuksesta pitäjäraateihin. (Kuopion kaupunki 2020b, 10; 19.)

4.1 Kuntaliitosalueiden nykytilanne

Uusimman maaseutukatsauksen mukaan tehtyjen kuntaliitosten jälkeen Kuopion maa-alasta yli 90 prosenttia on maaseutua, mikä tekee siitä merkittävän maaseutukunnan. Sen mukaan noin 24 400 asukasta eli joka viides kuopiolainen asui vuonna 2019 jollakin kolmella maaseutualueella: kaupungin läheinen maaseutu, ydinmaaseutu ja harvaan asuttu maaseutu (kuva 1). Poismuuttoa on ollut noin kymmenen prosenttia vuodesta 2010 lähtien. Kaikista maaseutualueista kaupunkialueen vaikutuspiirissä toimineet Kuopion eteläinen ja läntinen maaseutu ovat menestyneet keskimääräistä paremmin. Niiden sijaan viisi kuudesta pitäjäraatialueesta ovat kehittyneet keskimääräistä heikommin väestönmäärän selkeän vähenemisen, sekä taloudellisen huoltosuhteen ja väestön ikärakenteen epäedullisuuden vuoksi. Kuopion maaseudulla työikäisiä on puolet enemmän kuin mitä siellä on tarjolla olevia työpaikkoja, joista yli 66 prosenttia työskenteli julkisissa tai yksityisissä palveluissa. Maaseutualueiden palvelutarjonta ovat keskittyneet liitoskuntien taajamiin, kun taas haja-asutusalueilla sitä on harvoin tarjolla. Maaseutualueilla joukkoliikenne on heikompaa kuin kantakaupungissa, mikä onkin nostettu yhdeksi keskeisimmäksi kehittämiskohteeksi. (Lehtola 2021, 3.)

Kuva 1. Kuopion kaupunki-maaseutuluokitus (Kuopion kaupunki 2021, 6)

4.2 Toiminnan tavoite ja edellytykset

Pitäjäraati muistuttaa toimintatavaltaan kansalaisraatia (luku 4.5), jossa vaikutusvaltaa käytetään koko maan tasolla, mutta pitäjäraadin toiminnot ulottuvat lähinnä sille nimetylle alueelle. Kuntalain 22 §:n mukaisesti pitäjäraati tarjoaa väylän kehittää alueensa tarjoamia palveluita, demokratiaa ja tukea yrittäjyyttä asukaslähtöisesti ja ei-poliittisella toiminnalla. Toiminnan tarkoituksena on edistää sekä alueella asuvien että sen palveluiden käyttäjien osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Kuopion kaupungin pitäjäraadeille laatiman toimintasäännön mukaan raateja voidaan tarpeen mukaan perustaa niille kaupungin liitoskunta-alueille, jotka on kyseisessä asiakirjassa nimetty: Juankoski, Karttula, Maaninka, Nilsiä, Riistavesi ja Vehmersalmi. Näiden raatien toimintaa valvoo Kuopion lähidemokratiajaosto, joka tarpeen mukaan tiedottaa niistä ylempänä toimivalle kaupunginhallitukselle. (Kuopion kaupunki 2016, 1.)

Pitäjäraadin toimikausi on kaksi vuotta, mikä on sama kuin lähidemokratiajaoston ja kaupunginhallituksen toimikauden kesto. Jokaisen toimikauden jälkeen lähidemokratiajaosto asettaa pitäjäraadit Pitäjäkokouksen tekemän esityksen mukaisesti, jossa tilaisuuteen osallistuneet nimeävät raadin jäsenet uudelle toimikaudelle, jotka voivat olla sekä ensimmäistä kertaa mukaan valittuja että edelliseltä kaudelta jatkavia. (Kuopion kaupunki 2020b, 10.) Raadin jäseneksi pääsemisen edellytykseksi on asetettu muutamia vaatimuksia: hakijan tulisi olla alueen asukas tai paikallinen toimija, ja jokaisella varsinaiseksi jäseneksi hakevalla tulee olla henkilökohtainen varajäsen. Ehdokkaaksi asettuneista täytyy valita vähintään viisi, mutta enintään kymmenen varsinaista jäsentä, joiden joukosta tulee nimetä raadin puheenjohtaja sekä toinen henkilökohtaiseksi varamieheksi samaisessa Pitäjäkokouksessa. Sihteeriksi pyrkivän edellytys on olla joko kaupungin työntekijä tai viranhaltija. Toivottu lopputulos jäsenvalintoja tehdessä olisi se, että raati edustaisi mahdollisimman monta eri taustaryhmää, kuten nuoriso, työikäiset, ikäihmiset ja eläkeläiset, naiset ja miehet, sekä alueen eri osissa asuvia henkilöitä. Sen lisäksi jäsenvalinnan tulee olla läpinäkyvää ja yhdessä päätetty. (Kuopion kaupunki 2016, 1.)

Useimmat yhdistykset ja järjestöt aloittavat toimintansa ilman säännöllistä taloudellista tukea, ja rahoittavat sitä joltain osin osallistujien maksamilla vuosijäsenmaksuilla sekä erilaisilla rahankeräystempauksilla. Kuitenkin jokainen niistä on joutunut jossain vaiheessa turvautumaan myös julkiseen rahoitukseen, jota ei kuitenkaan aina myönnetä kaikille halukkaille (Järjestöhautomo julkaisuaika tuntematon). Taloudellisesta tilanteesta pitäjäraatitoiminta eroaakin edellä mainituista, sillä pitäjäraadit saavat vuosittain toimintamäärärahan, jonka kaupunginvaltuusto osoittaa heille. Tällä määrärahalla jokaisen pitäjäraadin tulee saada katettua toiminnastaan aiheutuneet toimintakulut sekä itse päättämänsä eri hankkeet ja projektit lähidemokratian edistämiseksi alueellaan. Ennen päätöksien käytäntöön toteuttamista, kaupungin viranhaltija tulee tehdä tarvittavat päätökset ja hyväksyttävä siitä aiheutuvat laskut. (Kuopion kaupunki 2016, 2.) Näin varmistetaan, ettei määrärahoja voida käyttää vain yhtä henkilöä tai pientä ryhmää hyödyttäviin projekteihin.

Raatikohtaisen rahoituksen lisäksi kaupunginvaltuusto osoittaa lähidemokratiajaostolle kehittämismäärärahan, jota varten jokainen pitäjäraati tekee sen käytöstä esityksen vuosittain, ja joiden perusteella lähidemokratiajaosto päättää kyseisen rahan jaosta. Tätä kehittämismäärärahaa on tarkoitettu käytettäväksi näiden aluekohtaisen infrastruktuurin pienimuotoiseen parantamiseen ja kehittämiseen sekä niiden asukasviihtyvyyden lisäämiseen. Kaupunginvaltuusto määrittelee samalla kokouspalkkion, joka maksetaan niille jäsenille, jotka ovat osallistuneet kokouksen pitämiseen, ja puheenjohtaja saa puolet enemmän kuin muut jäsenet. Sen lisäksi kaikki jäsenet saavat voimassa olevan kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen määräyksien mukaisesti matkakorvauksia soveltuvin osin voimassa olevan kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen määräyksien mukaisesti matkakorvauksia, mitä noudatetaan. (Kuopion kaupunki 2016, 2.)

4.3 Pitäjäraatien työnkuva

Samoin kuin muissakin yhdistyksissä, kuten edellä mainitut asukas- ja kyläyhdistykset, pitäjäraatien täytyy myös järjestää julkisia kokouksia, joihin raatien jäsenien lisäksi voivat osallistua alueen asukkaat ja yhteisöt (Kuopion kaupunki 2016, 2). Näissä kokouksissa kaikki osallistujat voivat tuoda esille, mihin alueen elinvoimaisuutta ja viihtyvyyttä lisääviin asioihin pitäjäraadin tulisi käyttää resurssejaan kyseisellä toimikaudellaan. Kokousten järjestämisen lisäksi raatien tulee tehdä yhteistyötä kaupungin organisaation, tässä lähidemokratiajaoston, ja muiden alueiden pitäjäraatien kanssa järjestämällä kansalaiskuulemisia ja -foorumeja (Kuopion kaupunki 2016, 2.)

Pitäjäraadeilla on sekä oikeus että velvollisuus tehdä lausuntoja ja aloitteita edustamansa alueen palveluista, elinkeinoista ja siellä toimivasta demokratiasta. Niillä on myös oikeus tehdä lausuntoja kaikista kaupungin suunnitelmista ja päätöksistä, jotka vaikuttavat olennaisesti pitäjäraatialueen asukkaiden lähialueeseen, työntekoon ja muihin toimintoihin. (Kuopion kaupunki 2016, 2.) Näitä lausunto-oikeuden omaavia toimintoja ovat esimerkiksi julkiset liikenneyhteydet ja infrastruktuuri, alueen uudelleen kaavoitukset, tehtaiden perustaminen sekä alueen lähipalveluiden heikentäminen tai lopettaminen. Näiden lisäksi pitäjillä on lausunto-oikeudet kaupungin tekemiin talousarvioihin ja -suunnitelmiin, sekä kaupungin strategioihin. Raadeilla on velvollisuus viestittää aktiivisesti omasta toiminnastaan lähinnä alueensa asukkaille ja yhteisöille, joihin näiden toiminta vaikuttaa jollain tavoin. Sen lisäksi raatien tulee avustaa viestinnässä kaupungin organisaatiota. Joka kahden vuoden kestäväällä toimikaudella pitäjäraatien täytyy toimittaa vuosittain raportit alueensa kehityksestä ja palveluiden nykytilasta, omasta toiminnastaan, sekä muista mahdollisista tehtävistä, jotka ovat edistäneet alueen lähidemokratiaa. Kaikista pitäjäraatialueista tehdyt arvioinnit otetaan huomioon kaupungin toiminnan ja talouden suunnittelussa. (Kuopion kaupunki 2016, 2.)

4.4 Toiminnan nykytila

Pitäjäraatien jäsenistö ei edusta kaikkia ikäluokkia samassa suhteessa, sillä suurin osa niistä on ikääntyneitä naishenkilöitä. Miesjäseniä on noin 36 prosenttia, alle 40 vuotiaista on vain kaksi henkilöä, ja yli 80-vuotiaita ei todennäköisesti ole. Jäsenistössä on edustettuna monta koulutusastetta: alempi ja ylempi korkeakoulututkinto, opisto- tai erikoisammattikoulutus, lukio- tai ammattikoulututkinto, sekä perus-, tutkijakoulutus- ja alin korkea-asteen koulutus. Jäsenistö koostuu pääosin eläkeläisistä ja työelämässä olevista, mutta ainoakaan jäsen ei edustanut opiskelijoita. Kuitenkin pitäjäraadissa oli edustettuna melko moni toimiala asiantuntija- ja johtajatehtävistä yrittäjyyteen, toimitusliikkeen työtehtävistä eri maataloustehtäviin, sekä kuljetustehtävistä muihin tehtäviin. Ainoastaan rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät eivät olleet edustettuna. (Kauhanen & Kolehmainen 2021, 48–50.)

Vajaan kahden toimikauden aikana pitäjäraadit ovat käyttäneet toimintamäärärahaa ikääntyneiden ja nuorison harrastusmahdollisuuksien tukemiseen, kuten paremmat kulttuuri- ja ulkoilumahdollisuudet. Näitä lukeutui ikäihmisten pihajumppat, sekä koululaisten koulukyyditykset ja koulujen yhteisötilaisuudet. Ne ovat myös rahoittaneet paikallisten järjestöjen ja yhdistysten toimintaa sekä erilaisten tapahtumien järjestämistä. Useampi oli tukenut paikallisia yrittäjiä huomioimalla ne yrityksille suunnatuissa esittelytilaisuuksissa. Alueellista viihtyvyyttä oli parannettu kukkaistutuksilla, uusien kalusteiden hankkimisella torialueelle ja erilaisten tapahtumien järjestämisellä. Toteutettuja yleisötapahtumia oli muun muassa joulun ja kevätkauden avajaiset, messut ja pitäjätapahtumat, sekä seurakunnan tilaisuudet. Alueen asukkaiden osallistumista oli toteutettu yhteisillä ulkopaikkojen siivous- ja kunnostustalkoilla. Harkinnanvaraista kehittämismäärärahaa ulkoilualueille, ulkoliikuntavälineisiin, yleisten paikkojen kunnostamiseen, erilaisten toimintamallien selvitystöihin, sekä alueen markkinointiin. Pitäjäraatialueet olivat tehneet jonkinlaista yhteistyötä toistensa kanssa, joista mainintaa sai Riistaveden ja Juankosken yhteistyössä toiminut kulttuuribussitoiminta, jonka avulla paikkakuntalaiset ovat päässeet kantakaupunkiin ostoksille tai osallistumaan erilaisiin kulttuuritapahtumiin, ja toimialat ylittäviä hankkeita oli yli puolella raadeista. (Kauhanen & Kolehmainen 2021, 41–42.)

Vuosien 2017–2020 aikana pitäjäraadit olivat järjestäneet yhteensä noin 116 toimintaa ja tapahtumaa, joita oli järjestetty toisen toimikauden aikana keskimääräistä enemmän. Näitä kerrottiin olleen muun muassa pitäjäraatikokoukset, palaverit lähidemokratiajaoston kanssa, tilannekatsaukset kaupungin viranhaltijoiden kanssa, sekä raatien arviointityöt. Pitäjäraadit olivat järjestäneet myös erilaisia asukastapaamisia ja -iltoja, sekä foorumeja, joiden aiheina oli ollut pitäjäraatien toiminta ja raatien valitseminen, alueiden kehittäminen, alueliikenne ja alueella toimivien palveluiden säilyttäminen. Näiden lisäksi eräässä pitäjäraadissa oli järjestetty paikallisten maahanmuuttajien ilta. Toteutettavia hankkeita oli laidasta laitaan pohjautuen pitäjäraatialueen tarpeisiin: jossakin raadissa toteutettiin hanke kulttuurihistoriallisten kohteiden näkyvyyden lisäämisestä, ja toisessa haluttiin taata paikallisen vanhainkodin ja asukastuvan jatkuvuus, sekä kehittää ja markkinoida paikallista pitäjäraatiliikettä. (Kauhanen & Kolehmainen 2021, 41, 43, 45.)

Pitäjäraadit tekivät kaiken kaikkiaan 98 aloitetta, lausuntoa tai kannanottoa liittyen alueiden lähi- ja peruspalvelujen säilyttämiseen ja kehittämiseen, mitkä jakautuivat Kuopion kaupungin, ELY-keskukseen ja muiden tahojen välillä. Pääasiassa ne käsittelivät jollain tavalla pitäjäraatialueen peruspalvelujen ja tilojen turvaamista, liikenneturvallisuuden kohentamista sekä erilaisten julkiskäytössä olevien tilojen kunnostamista. Jotkut näistä aloitteista, lausunnoista ja kannanotoista oli tehty muut pitäjäraatialueet huomioiden, jotta mikään alue ei jäisi kokonaan muiden alueiden varjoon oman edun tavoittelun vuoksi. Osa näistä kaupungille annetuista aloitteista oli jo johtanut jonkinlaisiin toimenpiteisiin, kuten asiointiliikkeen, koulun ja asukastuvan säilyttäminen, päiväkodin saneeraaminen ja paikalliskoulun rakentaminen, sekä leikkipaikan ja virkistysalueen kehittäminen. (Kauhanen & Kolehmainen 2021, 43–44.)

Viestintäkanavista suurimmalla osalla oli käytössä sosiaalisen median palvelu Facebook, sekä lehti-palsta paikallisessa lehdessä tai pitäjäraatia varten perustettu oma lehti. Pitäjäraatiosio alueen omilla verkkosivuilla oli käytössä puolella pitäjäraadeista, ja vain yhdellä oli käytössä toinen sosiaalisen median kanava Instagram. Muutama pitäjäraati lähetti sähköisiä uutiskirjeitä eri yhdistyksille tiedottamiseen ja avustusten hakemiseen, ja jopa yksi raati hyödynsi perinteisesti painettua mainontaa. Edellä mainittujen kanavien avulla pitäjäraadit viestivät alueen tapahtumista ja toiminnoista, kansalaisopiston kurssitarjontoista, pitäjäraatien tekemistä kannanotoista ja kehityssuunnitelmista, avustuksista, sekä paikallistiedotteista, kuten ulko- ja liikuntapaikkojen käytöstä sekä vesijohtokatkoksista. (Kauhanen & Kolehmainen 2021, 46.)

Jäsenien kokemukset toiminnasta yleisesti olivat positiivisia. Suurin osa oli kokenut pitäjäraatitoiminnan lisänneet mahdollisuuksia vaikuttaa tärkeisiin asioihin, sekä toteuttamiensa hankkeiden edistyneen pitäjäraatialueensa elinvoimaisuuden kehitystä. Suurimmiksi kehityskohteiksi koettiin alueiden asukkaiden mielenkiinnon herääminen toimintaan osallistumista kohtaan, edustus kaikista ikäluokista ja elämäntilanteista, sekä uusien asukkaiden huomioiminen pitäjäraatitoiminnassa. Toiminnan jatkamista ajatellen suurin osa nykyisistä pitäjäraadin jäsenistä olivat kiinnostuneet osallistumaan jollain tavalla toimintaan myös jatkossa. (Kauhanen & Kolehmainen 2021, 50–51.)

5 TUTKIMUSKYSYMYS JA -MENETELMÄT

Tämän opinnäytetyön tutkimusosuudessa oli tarkoituksena selvittää, olivatko pitäjäraadit osallistaneet alueidensa asukkaita, ja minkälaisena niiden toiminta koettiin paikallisten näkökulmasta. Näihin vastauksien saamiseksi, tulosten hankintaan käytettiin kahta erilaista menetelmää eri kohderyhmille, joilla oli eri tavoitteet. Ensimmäisenä aineistonkeruumenetelmänä käytettiin työpajaa, joka oli jaettu kahteen eri tapaamiskertaan. Aloitustyöpajassa oli tarkoituksena selvittää, mitä ajatuksia pitäjäraatien jäsenillä oli toiminnastaan. Toisessa työpajassa käytiin edellisestä työpajasta saadut ja koostetut tulokset läpi, minkä jälkeen niistä valittiin esille noussut asia, johon pyrittiin keksimään ratkaisu pienryhmissä. Toisella aineistonkeruumenetelmällä selvitettiin, miten pitäjäraatialueiden asukkaat ja niiden palveluiden käyttäjät, kuten vapaa-ajan asunnon omistajat, olivat kokeneet pitäjäraatitoiminnan omalla alueellaan. Tässä käytettiin hyväksi Webropol-verkkokyselyä.

Tämän opinnäytetyön tutkimusosuus oli tehty osana projektia, jonka Kuopion kaupunki antoi Savonia-ammattikorkeakoululle tehtäväksi. Kyseisessä raportissa hyödynnettiin tämän työn tutkimusosuuden asukaskyselyä sekä työpajojen yhteistuloksia. Niiden lisäksi raportti sisälsi myös toisen opinnäytetyön tuottamaa aineistoa (luku 5.4), kuten myös aluekehityksestä hankittua tietoa eri asiantuntijoilta. Jotta tässä käytettyjä aineistonkeruumenetelmiä voitiin käyttää, oli tarpeellista tehdä yhteistyötä toisten projektiin osallistuvien henkilöiden kanssa. Projektin raporttiin sisällytettiin tämän tutkimuksen asukaskyselyn tuloksia, sekä pitäjäraatien tuloksista koostettuja yhteistuloksia. Vuoden 2021 maaliskuussa pitäjäraateja koskeva valmis raportti esiteltiin Kuopion lähidemokratiajaostolle.

5.1 Luotettavuus ja eettisyys

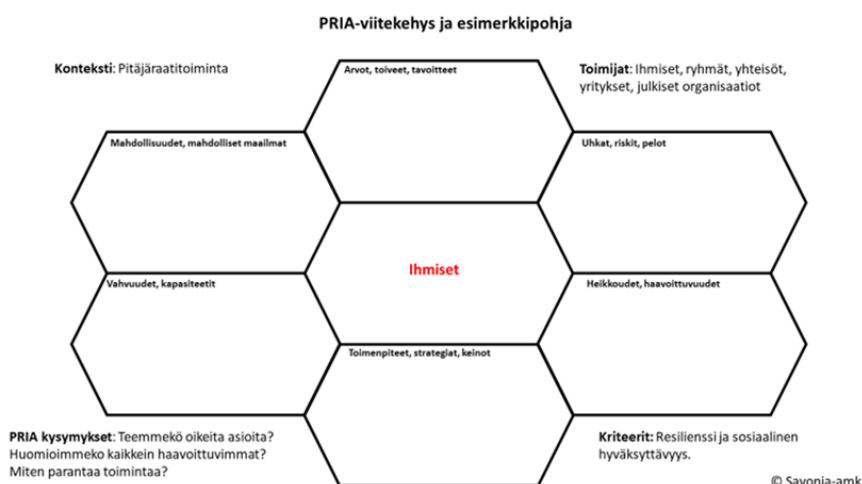
Kun tuloksia kerättiin, toiminnassa tuli huomioida osallistujien anonyymisyys, eli ilman lupaa heidän tietojaan ei saanut julkaista tutkimustulosten yhteydessä. Sekä verkkokyselyyn että työpajoihin osallistuneiden henkilöiden tietoja, jotka voitiin yhdistää heihin, jätettiin alusta lähtien keräämättä. Verkkokyselyssä olikin mahdollisuus vastata esimerkiksi sukupuolen kohdalla ”Muu”-vaihtoehto. Työssä tuli myös huomioida tutkijan puolueettomuus, jolloin hänen omat arvonsa ja ajatukset eivät saaneet häiritä aineiston keruuta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 6.1.) Tällainen toiminta voi olla esimerkiksi sitä, jos tutkija asuu jollain pitäjäraatialueella, hänen tulee kuitenkin kohdella kaikkia pitäjäraateja tasavertaisesti.

Koska työpajoissa käytetyt menetelmät eivät olleet ennestään tuttuja työn tekijälle tai pitäjäraatien jäsenille, niihin täytyi tutustua kunnolla ennen käyttöä. Näin varmistettiin, että niitä käytettiin arviointitilanteessa oikein, ja niistä saatujen tuloksien merkityksiä osattiin tulkita ja avata tarkemmin ymmärrettävällä tavalla. Erityisesti työpajoista ja eri menetelmätyökaluilla (luku 5.2) kerättyä tietoa tuli sekä numeraalisesti että kirjallisesti, joista molemmat tuli huomioida tutkimuksessa. Joissakin pitäjäraatien arvioinneissa oli kerrottu kirjallisesti, että jotkut arviointien tekeminen oli vaikeaa, koska arvioitavia kohteita eri kriteereistä oli joidenkin mielestä liian monta kohtaa. Myös monen arviointikohteen konteksti oli ymmärretty monella eri tavalla, jolloin kyseisen kohdan tulokset eivät saattaneet olla kovin luotettavia tuottamaan totuudenmukaista tietoa. Koska moni henkilö oli mukana kokoamassa työpajoista saatuja tuloksia visuaaliseen muotoon (luku 6.1), kaikkien todenperäisyyttä ei voitu varmistaa muuten kuin tarkistamalla erikseen. Todellisuudessa yhteistyössä tuotettuja kaavioita ja kuvioita oli yli 20 kappaletta, joiden tarkistaminen olisi vienyt ylimääräistä aikaa. Tästä syystä täytyi luottaa, että kaikkien mukana olleet olivat yhtä tarkkoja ja vastuullisia niissä esiintyvien tietojen oikeellisuudesta.

Pitäjäraadeista on tällä hetkellä julkaistu opinnäytetyö (Kauhanen & Kolehmainen 2021), joka oli tutkinut ja luonut kattavan kuvan sen yleisestä toiminnasta, saavutuksista, merkityksestä ja toimiedellytyksistä niiden ensimmäisten toimikausien 2017–2021 ajalta. Koska tämän opinnäytetyön aiheesta ole vielä olemassa edellä mainitun lisäksi muita tutkimuksia, tässä opinnäytetyössä tuotetut tulokset eivät voi toistaa edellisiä tutkimuksia tai vähätellä niitä merkittävästi. Näitä uusia tuloksia on kuitenkin esiteltävä niin, ettei niistä jätetä pois tai korosteta sellaista tietoa, joka voisi muuttaa tutkimuksen lopputulosta merkittävästi (Tuomi & Sarajärvi 2018, 5.3).

5.2 Menetelmät

Työpajoissa käytettyä PRIA-menetelmätyökalua (kuva 2) käytettiin ilmiön, eli pitäjäraatitoiminnan nopean vaikuttavuuden ennakoarviointiin, koska siitä tarvittiin nopeasti tietoa maaliskuussa 2021 pidettyä valtuustokokousta varten, jossa esiteltiin pitäjäraatien tuottamia tuloksia kahden toimikauden aikana. Arvioinnin keskiössä oli alueen asukkaat, toimijat ja yhteisöt, joista kaikista haavoittuvimmat, kuten ikääntyneet ja nuoret, oli otettava erityisesti huomioon. Menetelmän avulla tutkittiin, tehtiinkä oikeita asioita ja miten niitä tulisi jatkossa parantaa. Menetelmässä on kuusi ideakategoriaa, joiden avulla tutkittavasta ilmiöstä etsittiin tietoa: mahdollisuudet, mahdolliset maailmat; arvot, toiveet, tavoitteet; uhkat, riskit, pelot; vahvuudet, kapasiteetit; toimenpiteet, strategiat, keinot; heikkoudet, haavoittuvuudet. Jokaista kategoriaa oli tarkasteltava kahden kriteerin kautta: sosiaalinen hyväksyttävyyys, eli miten reiluksi ja oikeudenmukaisiksi asiat koetaan; ja resilienssi, eli lisääkö tämä ihmisten ja yhteisöjen toimintakykyä. (Kajanus 2020, 1.)

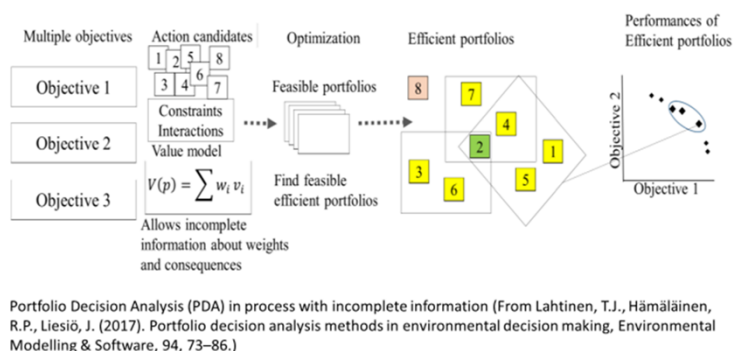

Kuva 2. PRIA-viitekehys

InTo-menetelmätyökalu on verkossa toimiva alusta, joka laskee kaikki mahdolliset kombinaatiot eli yhdistelmät kaikista ideoista, joita sinne oli syötetty. Nämä ideat kerättiin pitäjäraadeille järjestetyissä työpajoissa, joissa pohdittiin pitäjäraatitoiminnan ja sen alueen ympäriltä esiin tulevia asioita. Sen jälkeen jokaisessa pitäjäraadissa sen jäsenet arvioivat yksin sovittujen kriteerien kautta, kuinka tärkeitä ja arvokkaita listatut ideat ovat jokaisesta kriteeristä erikseen tarkasteltuna. Näitä kriteerejä oli kolme: asukkaiden osallisuuden edistäminen, demokratiavajeen täyttäminen ja alueen elinvoimaisuuden kehittäminen. Jotta työkalua voitiin käyttää tehokkaasti, arviointikriteerejä tuli olla enintään neljä kappaletta, ettei arvioinnista tullut liian työläs. Arviointien jälkeen InTo-työkalu laskee tulokset automaattisesti ja tuotti vain ideoita, jotka täyttivät kaikki kriteerit parhaimmalla tavalla. Kyseisessä vaiheessa työkalu käytti hyväkseen portfolio- ja ydinarvolaskentaa, mikä on käytännöllinen ja tehokas tapa käsitellä ja tuottaa toimivia ideayhdistelmiä, kun tarjolla on erilaisia tavoitteita, toimintavaihtoja ja taloudellisia rajoituksia (kuva 3). Tuloksia ei kuitenkaan voitu esittää siten, miten työkalu oli ne laskenut, vaan niitä täytyi analysoida tarkemmin paremman lopputuloksen saamiseksi. (Santti & Raitala 2021, 15; Savonia-ammattikorkeakoulu julkaisuaika tuntematon, 1–4.)

Kun PDA (kuva 3) oli laskenut matemaattisesti parhaan mahdollisen yhdistelmän ideoista tai asioista annettujen arviointien pohjalta ja laittanut ne tärkeysjärjestykseen, seuraavaksi tuotettiin tuloksia asettamalla haluttu ideoiden tarkasteluväli Core Value -laskentaprosentin avulla. Mitä pienemmällä prosenttiarvolla esiintyi ideoita, sitä tärkeämpi kyseisistä ideoista luotu ratkaisumalli oli asetettujen kriteerien ongelmanratkaisussa. Tuotettu ratkaisumalli ei kuitenkaan ole valmis käytettäväksi, vaan siitä saatuja tuloksia tulisi tarkastella ja analysoida tarkemmin asiantuntijan avulla, minkä jälkeen viimeistely ehdotus ratkaisumalliksi voidaan esittää. (Savonia-ammattikorkeakoulu julkaisuaika tuntematon, 4.)

Portfoliolaskenta PDA (Portfolio Decision Analysis)

Kuva 3. InTo-työkalumenetelmän toimintaperiaate

5.3 Toteutus

Ennen asukkaille kohdistettua kyselyä toteutettiin työpajat, joihin osallistuivat jokaisen pitäjäraatialueen jäsenet ja varajäsenet. Ensimmäinen työpaja toteutettiin jokainen pitäjäraati omilla alueillaan erikseen heidän valitsemassaan paikassa, jonne tuli vähintään yksi kaupungin työntekijä valvomaan ja keräämään tietoa. Nämä kuusi työpajaa pidettiin samaan aikaan, mikä vaati vähintään yhden valvojan läsnäoloa yhtä pitäjäraatia kohden. Nämä valvojat koostuivat projektityöntekijöistä ja muista vapaaehtoisista, koska virallisia projektityöntekijöitä ei ollut tarpeeksi. Työpajoissa pohdittiin PRIA-työkalun avulla pitäjäraatitoimintaa kuudesta eri kategoriasta ensin yksilönä, minkä jälkeen kaikkien ajatukset ja ideat yhdistettiin yhdeksi tiedostoksi. Tämä tehtiin siksi, että esille nousseet asiat pystyttiin syöttämään InTo-työkalupohjaan tehokkaammin ilman, että sama asia toistui monta kertaa. Ennen toista työpajaa kaikki ideat syötettiin InTo:on, johon jokaiselle osallistujalle annettiin henkilökohtainen linkki, jota kautta pystyttiin arvioimaan jokaisen idean tärkeyttä kolmen eri kriteerin näkökulmasta.

Aivan aluksi ensimmäiselle ja toiselle työpajalle oli löydettävä ajankohta, jolloin mahdollisimman moni pitäjäraatilainen pystyi osallistumaan. Päivämääriä oli hankala lyödä lukkoon suuren osallistujamäärän vuoksi. Tämä johtui puhtaasti ulkopuolisista tekijöistä, kuten työpäivien loppumisajoista ja kotimatkan pituudesta, tai osallistujien muista menoista. Ajankohdan valintaan käytettiin apuna Doodle-verkkokalenteria, jonne oli syötetty päivämääriä, joista jokainen vastaaja sai valita itselleen sopivimman ajankohdan ensimmäisen työpajan järjestämiseen. Kun ajankohta oli saatu sovittua, seuraavaksi tuli valmistella saatekirje aloitustyöpajaan osallistujille. Tästä saatekirjeestä vastasivat projektin vetäjät. Aloitustyöpajojen tuli toteutua 9.11.2020, mutta pari päivää ennen kyseistä ajankohtaa tuli ilmoitus, että työpajaa ei voida pitää sekavan viestinnän takia. Kyseinen ongelma johtui siitä, että viestintää oli tapahtunut monen henkilön toimesta, jolloin osallistujat eivät enää olleet selvillä, mitä näissä työpajoissa oli tarkoitus tehdä. Kyseisestä syystä ensimmäistä työpajaa tuli siirtää kaksi viikkoa eteenpäin 30.11.2020 ajankohtaan. Osa projektin työntekijöistä valmisteli materiaalit kyseiseen työpajaan, joilla esiteltiin lyhyesti työpajan tarkoitus ja työvaiheet. Opinnäytetyötä varten oli annettu mahdollisuus osallistua yhteen näistä työpajoista.

Aloitustyöpajat aloitettiin kuudella eri pitäjäraatialueella samoihin aikoihin iltapäivällä, ja tarkoituksena oli olla puolitoista tuntia aikaa käytettävissä. Ainakin yhdessä työpajassa aikaa kuitenkin käytettiin noin kaksi tuntia, sillä keskustelua syntyi todella paljon. Työpajoissa työpajojen valvojat ohjasivat keskustelua ja kirjoittivat samaa tahtia ylös osallistujien ideoita ja ajatuksia kuin niitä tuli esille. Työpajojen jälkeen jokainen valvoja lähetti valvomansa työpajan aineiston projektin vetäjille. Sen jälkeen projektiin osallistujat kokosivat yhdessä näitä tuloksia InTo-ympäristöön, tulostivat raportteja ja teettivät niistä havainnollistavat Powerpoint-esityksen, jossa jokaisen pitäjäraadin tulokset oli käsitelty ominaan. Mainitut tehtävät suoritettiin ennen toista työpajaa, joka oli kaksi viikkoa ensimmäisen työpajan jälkeen virtuaalisesti kaikkien pitäjäraatien kesken. Toisessa työpajassa kerättiin toimenpide-ehdotuksia heikkouksille ja haavoittuvuuksille, joita pitäjäraatien työpajoissa tuli ilmi.

Työpajojen kohdejoukoksi valikoitui kuuden pitäjäraadin jäsenet ja varajäsenet, joihin sisällytettiin myös puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat. Viimeisimmissä pitäjäraadeissa varsinaisia jäseniä oli yhteensä 46 ja saman verran varajäseniä, jotka edustivat vain tiettyä henkilöä varsinaisen jäsenen puuttuessa (Kuopion kaupunki julkaisuaika tuntematon). Kyseinen ryhmä valittiin siitä syystä, sillä heidän katsottiin olevan eliittiotantaa, joilla oletettiin olevan paras tietämys tutkittavasta aiheesta eli pitäjäraatitoiminnasta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 3.4). Vaikka kohdejoukoksi valittu 92 henkilön joukko on aika suuri määrä, ei kuitenkaan oletettu kaikkien osallistuvan työpajoihin. Kyseinen oletta-
mus johtui siitä, että todennäköisesti niihin ei osallistu sellaisia jäseniä tai varajäseniä, jotka eivät olleet osallistuneet toimintaan millään tavoin koko jäsenyytensä aikana. Tästä syystä kohdejoukosta oli tärkeää saada sellaiset henkilöt paikalle työpajoihin, joilla oli jonkinlaista kokemusta tai tietoa toiminnasta ja halua tuoda näihin liittyviä ajatuksia esille.

Toinen työpaja, tulostyöpaja, järjestettiin etäyhteytenä 15.12.2020, johon osallistuivat kaikki pitäjäraadit. Siinä käytiin läpi ensimmäisistä työpajoista saatuja tuloksia, jotka työpajojen valvojat eli fasilitaattorit olivat koonneet pitäjäraatikohtaisesti omiin tiedostoihinsa. Sen jälkeen kaikki osallistujat jaettiin pienryhmiin, joissa oli vähintään yksi edustaja jokaisesta pitäjäraadista. Pienryhmissä keskusteltiin, mikä esittelyssä esille noussut idea tai ajatus oli sellainen, johon haluttiin keksiä toimenpiteitä. Työpajan lopuksi esiteltiin pienryhmien aikaansaannokset muille osallistujille. Aineistonkeruumenetelmänä työpaja oli sopivin, sillä ilmapiiriksi tarvittiin rento ympäristö, jossa pystyi helposti saamaan keskustelua aikaan. Ensimmäinen työpaja päätettiin tehdä pitäjäraatien omissa ryhmissä, koska ensin haluttiin tutustua jokaiseen pitäjäraatiin yksilöllisesti. Tällöin myös keskustelu syntyi helpommin, koska henkilöt olivat tulleet tutuiksi raadissa toimisen aikana, ellei jo aikaisemmin muissa kylän toiminnoissa. Toinen työpaja toteutettiin virtuaalisesti seuraavista syistä: työpajaan osallistujia oli yli 25 henkilöä, jolloin tarpeeksi suuren tilan löytäminen keskeiseltä paikalta olisi ollut vaikeaa, ja koronapandemian aikana tartuntariski olisi ollut liian suuri, että olisi ollut turvallista kokoontua saman pöydän ääreen.

Pitäjäraatialueiden asukkaille ja niiden palveluiden käyttäjille, kuten vapaa-ajan asunnon omistajat, ohjattiin verkkokysely, jonka avoimet kysymykset luotiin Webropol-kyselytyökalulla. Kysymyksillä selvitettiin ensin perustiedot vastaajasta, kuten ikä, asuinpaikka ja sukupuoli. Sen jälkeen tiedusteltiin seuraavia asioita: oliko pitäjäraatitoiminta tuttua, mistä siitä oli saatu tietoa, oliko vastaaja osallistunut toimintaan ja oliko hän kiinnostunut osallistumaan siihen. Kyselyyn ilmestyi kaksi lisäkysymystä, jos vastasi kohtaan ”Onko osallistunut toimintaan” myöntävästi. Tällöin selvitettiin, missä roolissa vastaaja oli toiminut tai toimii ja oliko toiminta kehittänyt asukkaiden ja kaupungin välistä vuorovaikutusta. Toimintaan osallistumattomille ei annettu mahdollisuutta vastata kyseisiin lisäkysymyksiin, koska toimintaan osallistuneella oletettiin olevan enemmän tietoa niistä. Tällöin myös tieto pysyi luotettavana ja tietoon perustamattomat vastaukset saatiin karsittua (Santti, Raitala 2021, 6). Näiden kysymysten perusteella oli tarkoitus saada melko kattava arvio siitä, miten pitäjäraatialueella asuvat ja olevat henkilöt ovat toiminnan kokeneet. Kyseinen aineistonkeruumenetelmä valittiin yksiselitteisesti siitä syystä, että verkkokyselyllä oli helpompi saavuttaa eri pitäjäraatialueiden asukkaita verrattuna haastatteluihin, koska alueet sijaitsivat eri puolella Kuopiota (kuva 1). Verkkokyselyllä oli tällöin paremmat edellytykset saavuttaa mahdollisimman monta vastaajaa paremman yleiskuvan saamiseksi tutkittavasta ilmiöstä, eli pitäjäraatitoiminnan vaikutus asukkaiden osallistumiseen.

Verkkokyselyn kohdejoukoksi valittiin kuuden pitäjäraatialueen, yli 18-vuotiaat asukkaat ja niiden palveluiden käyttäjät. Väkiluku vuonna 2019 kyseisillä alueilla yhteensä oli noin 21 000 henkilöä, joihin ei ole laskettu vapaa-ajan asuntojen omistajia tai ulkopaikkakuntalaisten osuutta kylien palveluiden käytöstä (Kuopion kaupunki 2020a). Heidät valittiin siitä syystä, koska paikallinen pitäjäraati toimi edistämään juuri oman alueensa elinvoimaisuutta ja asukkaiden viihtyvyyttä omalla toiminnallaan. Tällöin näiden toimintojen vaikutukset olisivat näyttäytyneet jollakin tavalla ensisijaisesti niille, jotka vierailevat tai asuvat alueella säännöllisesti. Kohdejoukon valitsemiseen vaikuttivat myös sen suuruus, sillä tarkoituksena oli saada kattavasti vastauksia kaikilta kuuden pitäjäraatialueen asukkailta.

Vastauksien saamista rajoitti ikähaarukka kyselyssä, jossa alin ikä oli laitettu 18 vuotta. Tämä rajattiin siitä syystä, sillä sitä nuoremmilla ei saata olla samanlaista käsitystä pitäjäraadin toiminnasta kuin sitä vanhemmilla, ja moni muuttaa opintojen perässä joko lähemmäksi oppilaitostaan tai toiselle paikkakunnalle. Tästä poikkeavat ne pitäjäraatialueet, joilla on peruskoulun lisäksi myös lukio, johon osa alueen nuorista jäävät jatkamaan opintoja. Tämä asettaa toisten pitäjäraatialueiden nuoret eri asemaan, koska näiden alueiden nuorilla voi olla paremmat edellytykset vastata kyselyyn kuin niillä, joiden täytyy muuttaa jatko-opintojen perässä toiselle alueelle tai eri kaupunkiin. Näiden rajoitusten lisäksi vastauksien määrään vaikutti se, että kyselyyn tuli vastata verkossa, jolloin osa kohdejoukosta ei voinut vastata kyselyyn, jos ei voinut käyttää omaa tai julkista tietokonetta, tai älypuhelin kyselyyn vastaamiseen.

Aineistonkeruun aloittaminen oli hidasta, sillä verkkokyselyn linkki tuli välittää monen eri välikäden kautta kohdesivustoilleen. Linkkiä jaettiin pitäjäraatien puheenjohtajille, jotka jakoivat sitä eteenpäin pääasiassa oman pitäjäraatialueensa eri Facebook-ryhmiin, kuten alueen asukkaiden Facebook-ryhmään. Linkki lähetettiin myös Kuopion kaupungille sitä varten, että se lisättäisiin Kuopio-verkkosivustolle. Alkuperäisen suunnitelman mukaan kysely tuli olla saatavilla aikaisemmin mainituilla verkkoalustoilla vuoden 2020 joulukuussa 30.11. lähtien, ja vastausaika tuli olla noin kaksi viikkoa. Linkkiä ei kuitenkaan annettu jakoon ennen suunniteltua alkamispäivää, jolloin vastausaika saattoi lyhentyä ainakin parilla päivällä. Vastauksia alkoi kuitenkin tulemaan heti, kun linkki oli lähtenyt jakoon ja julkaistu monella verkkoalustalla. Viikon jälkeen kyselyn julkaisusta tutkittiin vastaajamääriä asuin- eli pitäjäraatialueittain varmistaakseen, että mikään pitäjäraatialue ei jäisi ilman vastauksia. Kyseinen toimenpide tehtiin siksi, että tulokset antaisivat mahdollisimman oikeellisen kuvan pitäjäraatitoiminnasta, sillä oletettiin, että eri alueiden asukkaiden välillä oli todennäköisesti eri käsitys oman alueen pitäjäraadista ja sen toiminnasta. Jatkotoimenpiteenä oli informoida kyseisiä pitäjäraatialueita, joilta vastauksia oli tullut vain muutama tai ei ollenkaan, ja pyytää heitä rohkaisemaan alueensa asukkaita vastaamaan kyselyyn. Tähän mennessä vastauksia oli tullut jo yli 200 kappaletta, ja vastausajan päättyessä vastauksia oli tullut vielä noin 20 kappaletta lisää. Koska aineistosta tuli kovin iso, siitä tuli etsiä saturaation eli kylläntymisen merkkejä, jotka ilmenivät silloin, kun kerätty aineisto alkoi toistaa itseään, eikä esille tullut uusia asioita (Tuomi & Sarajärvi, 3.4.1).

6 TUTKIMUS

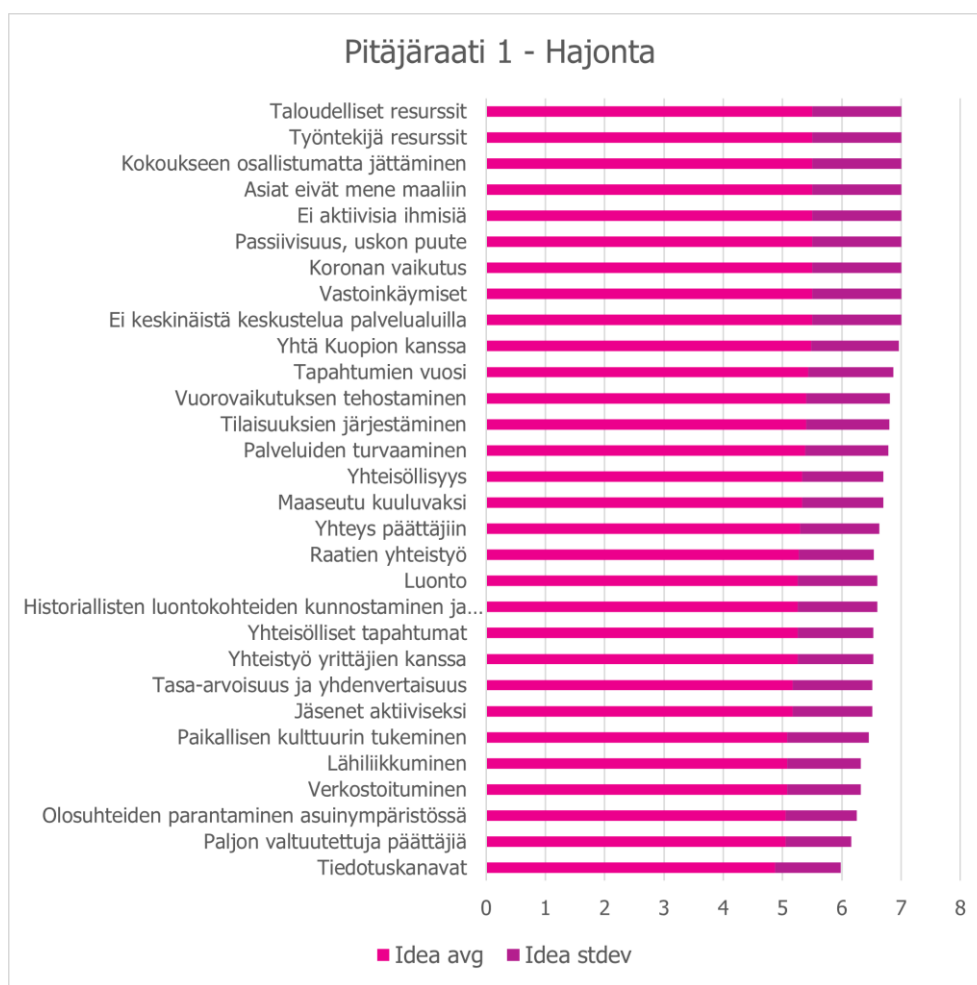
InTo-menetelmätyökalulla tuotetuilla pitäjäraatikohtaisilla tuloksilla selvitettiin, mitkä työpajoissa esille nostetut ideat ja ajatukset nousivat mistäkin kategoriasta tärkeimmiksi. Koska arvioitavia ideoita oli yhtä pitäjäraatia kohti vähintään 40 kappaletta, ja joissakin oli annettu vähintään 20 idealle samat arvot, mahdollisen vaihtelevuutta kuvaavat kaaviot rajattiin 30 ensimmäiseen sijaan. Ensin tutkittiin, mitkä samat ideat sijoittuivat jokaisen kriteerin, Osallisuus, Demokratia ja Elinvoima, sekä niiden tuloksista kootun Hajonta-kaavion kymmenen ensimmäisen sijan joukkoon. Sen jälkeen verrattiin ideoiden kriteerikohtaisia sijoituksia, keskiarvoja sekä -hajontoja keskenään. Sen lisäksi tutkittiin, mitkä muut ideat nousivat kymmeneksi tärkeimmäksi ideaksi missäkin kriteerissä, ja mahdollisuuksien mukaan avattiin niiden merkitystä pitäjäraatien antamien ideakohtaisten kommenttien avulla. Lopuksi selvitettiin, löytyikö raadeittain eri kategorioista esille tulleita ideoita, jotka täydentäisivät toisiaan ja löytäisivät ratkaisun vähintään johonkin seuraavista ongelmista: osallisuuden lisääminen, demokratiavajeen täyttäminen tai alueen elinvoimaisuuden kehittäminen.

Asukaskyselystä tuotettiin kaavioita, jotka esittivät kyselyyn vastanneiden henkilöiden antamia vastauksia. Joistakin kysymyksistä tuotettiin muutama kaavio, jotka esittivät saatuja tuloksia eri näkökulmasta. Esimerkiksi ensin selvitettiin, mistä kanavista vastaajat olivat saaneet tietoa alueensa pitäjäraadista (kuva 39), minkä jälkeen vertailtiin vielä erikseen kahden suurimman kanavan käyttöä (kuva 40) ikäjakauman perusteella

6.1 Pitäjäraatien työpajat

Pitäjäraadin 1 työpajasta kerättiin yhteensä 38 ideaa, joihin arvionsa antoivat kaksi henkilöä. Se oli ainoa pitäjäraati, jolla oli alle 40 ideaa arvioitavana ja vähiten arvioijia, sekä jolla oli täydet arviointiprosentit. Toisin sanoen jokainen arvioija oli arvioinut jokaisen idean kaikista kolmesta kriteeristä. Koska arvioitavia ideoita oli ollut melko vähän, todennäköisesti sen takia arviointiprosentti on ollut erittäin korkea. Mielenkiintoisinta oli kuitenkin se, että vaikka arvioijia oli vain kaksi henkilöä, jokaisessa ideassa keskihajonta on ollut reilusti yli 1,0 yksikön (kuva 4). Tämä tarkoitti, että kummallakin arvioijalla oli ollut jollain tavalla eriävä käsitys kyseisen idean merkityksestä tietyssä kriteerissä.

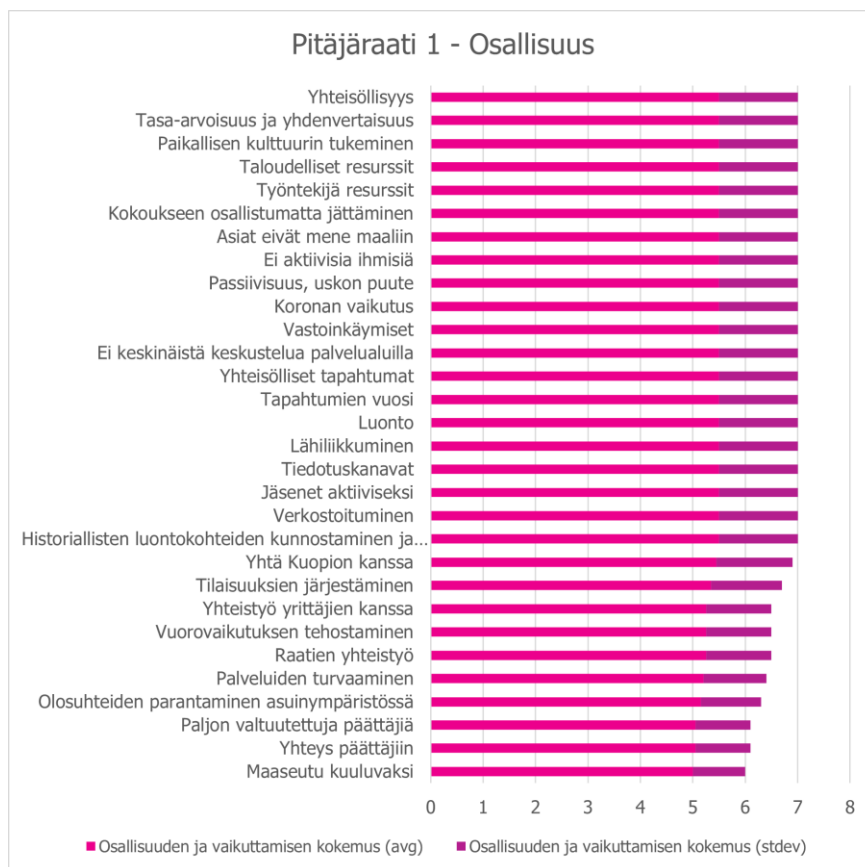
Kun tarkasteltiin kaikkien kolmen kriteerin, osallisuus (kuva 5), demokratia (kuva 6) ja elinvoima (kuva 7), kymmenen tärkeimmän idean joukkoa, niistä löytyi kaiken kaikkiaan kuusi niitä yhdistävää ideaa, jotka löytyivät kuudelta ensimmäiseltä sijalta (kuva 4). Näihin lukeutui useampi uhka ja muutama heikkous, joista suurin osa kohdistui itse pitäjäraadin toimintaan. Ensimmäinen idea, joka oli kaikissa kriteereissä viiden tärkeimmän idean joukossa, liittyi pitäjäraatitoiminnan taloudellisten resurssien menettämisen uhkaa. Se jakoi mielipiteitä, koska pitäjäraatitoiminta jatkuisi siihen asti, kunnes Kuopion kaupunki ei enää jatkaisi taloudellisen tuen antamista asettamansa määrärahan muodossa. Jos rahoitus loppuisi, samaan aikaan myös kaikkien kolmen kriteerin ongelmien ratkaisukehitys pysähtyisi. Toinen idea käsitti pitäjäraatien ja kaupungin välillä toimivien aluekoordinaattoreiden loppumisen uhan, sillä tällä hetkellä vain yksi kaupungintekijä toimii ja vastaa kaikkien kuuden pitäjäraadin ja kaupungin välillä tapahtuvasta viestimisestä. Ilman kyseistä henkilöä pitäjäraati ei voisi saada hankkeitaan etenemään, tai määrärahoja käytettyä ilman henkilön hyväksyntää. Tulevaisuudessa voikin todennäköisesti tulla vastaan tilanne, jossa kyseinen henkilö joutuu väliaikaisesti keskeyttämään tehtävänsä, ja tuuraajaksi tulee henkilö, joka ei ole niin hyvin perillä asioista kuin alkuperäinen työntekijä. Kolmannelle sijalle nousi kaupungin valtuutettujen osallistumattomuuden uhka pitäjäraadin paikkakunnalla järjestettäviin yhteiskokouksiin, mikä on jo osittain toteutunutkin. Tätä pidettiin sen takia yhtenä tärkeimpänä uhkana, sillä nämä tilaisuudet ovat yksi harvoista tavoista olla välittömästi yhteydessä valtuutettuihin ja niiden edustajiin, jotka veisivät pitäjäraadin välittämää viestiä eteenpäin osaksi päätöksentekoprosesseja. Neljänneksi tärkeimmäksi uhaksi koettiin raadin jäsenien kesken tapahtuman näennäisen ideoinnin, joiden edistämiseen konkreettisiksi kehityskohteiksi ja hankkeiksi ei löydy yhtäkään halukasta henkilöä, vaikka olisi kyseisen henkilön ideoima ajatus. Raadin sisäisiä uhkia ja heikkouksia jatkoivat myös sekä viidennen että kuudennen sijan heikkoudet aktiivisten jäsenien vähyydestä ja epäluottamuksesta oman toiminnan vaikuttavuudesta kehittää aluettaan parempaan. Seuraavaksi tarkasteltiin, mitkä ideat nousivat kriteereittäin tärkeimmiksi pitäjäraati 1:ssä.

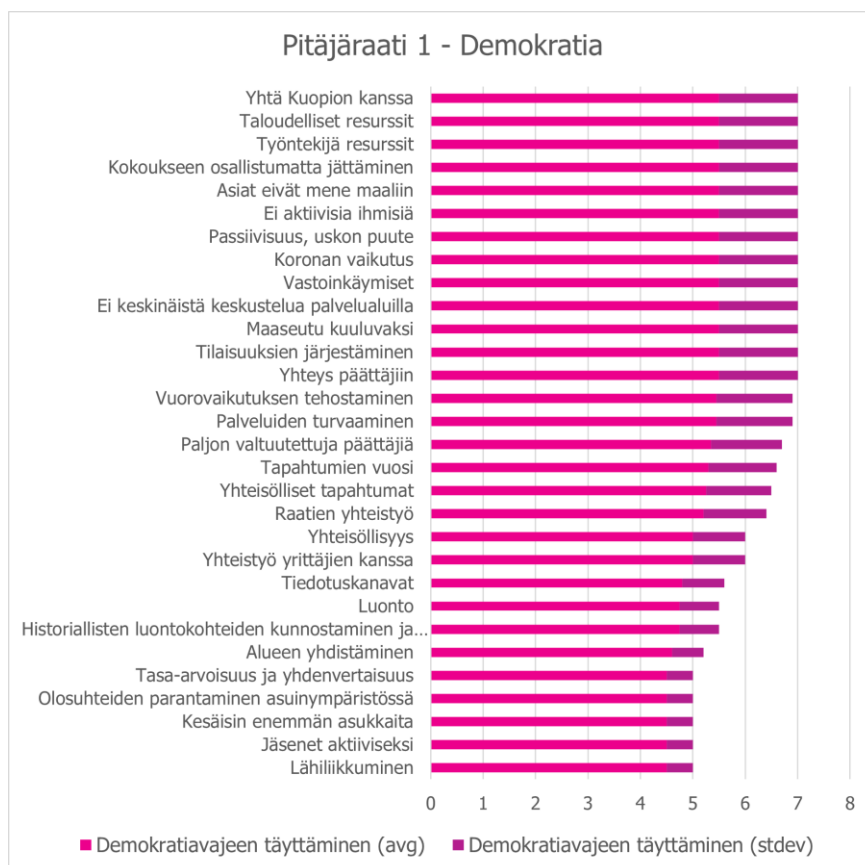
Kuva 4. Pitäjäraati 1, 30 tärkeintä ideaa

Kun Hajonta-kaaviossa (kuva 4) saman keskiarvon ja -hajonnan omaavia ideoita oli yhdeksän, jokaisessa kriteerissä niitä oli yli kymmenen. Demokratia-kriteerissä (kuva 6) samat arvot olivat vain 13 ideassa, kun taas Osallisuus- ja Elinvoima-kriteereissä (kuva 5 & 7) niitä oli yhteensä yli 20 ideassa. Ainoastaan demokratiavajeen täyttämiseksi kaikki kymmenen tärkeintä ideaa olivat samoja kuin kaikkien kriteerien yhteisessä kaaviossa, mitkä olivat kahta ideaa lukuun ottamatta samoilla sijoilla. Sen sijaan kahden muun kriteerin viiden idean kärkeen sijoittui kolme ideaa, jotka sijoittuivat kokonaisuudessa vasta sijojen 15–25 välille.

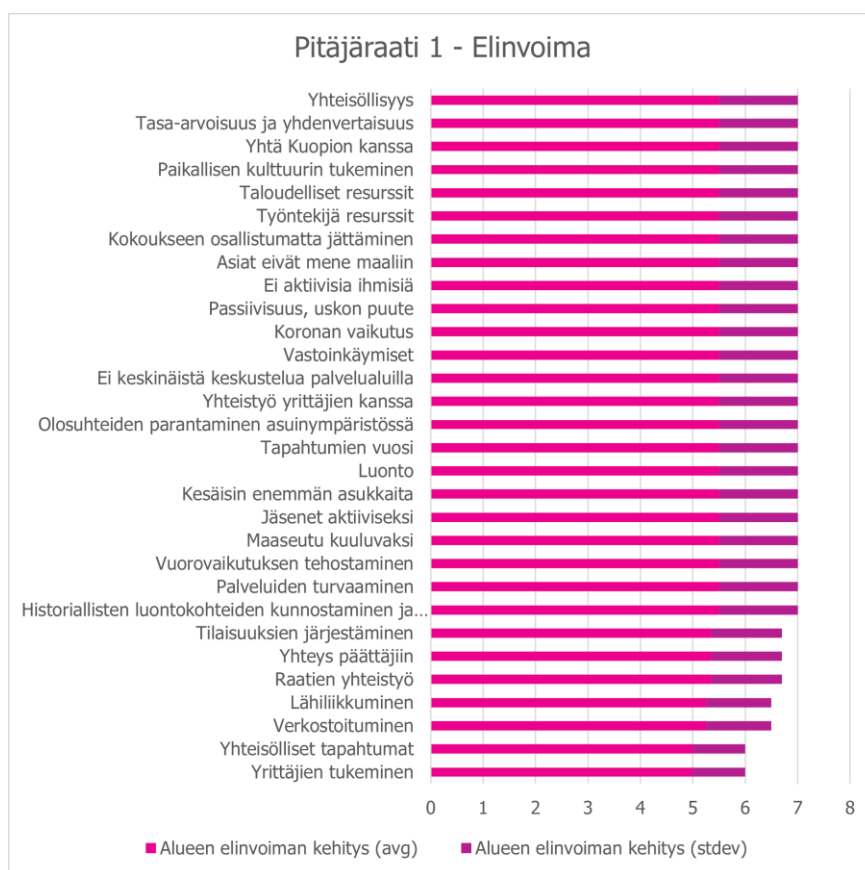
Niistä 15 sijalle sijoittui yhteisöllisyyden tavoite niin jäsenien kuin alueen asukkaiden kesken, sillä sosiaaliset kontaktit ja yhdessä tekeminen yhteisen hyvän puolesta loisivat sekä positiivista energiaa että lisäisivät alueen viihtyvyyttä. Seuraavaksi sijalle 23 sijoittui tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämisen tavoite, jonka mukaan pitäjäraatitoimintaan tulisi voida osallistua aivan jokainen ikään, sukupuoleen, arvoasemaan, tai yhteiskunnalliseen asemaan katsomatta. Viiden viimeisen idean joukkoon sijoittui osallisuuden ja elinvoiman kehittämiseksi tärkeä tavoite paikallisen kulttuurin tukemisesta. Näihin lukeutuivat esimerkiksi pitkään toiminut harraste- ja kesäteatteritoiminta, paikallinen soittokunta, museot, ja historialliset tehtaot ja maamerkit.

Kuva 5. Pitäjäraati 1, 30 tärkeintä osallisuuden ja vaikuttamisen kokemuksessa

Kuva 6. Pitäjäraati 1, 30 tärkeintä demokratiavajeen täyttämisessä

Kuva 7. Pitäjäraati 1, 30 tärkeintä alueen elinvoimaisuuden kehityksessä

Core Value -laskennassa pitäjäraati 1:lle merkittävimpiä ideoita (CV 0 %) olivat monet uhat ja tiedossa olevat heikkoudet kymmenen tärkeimmän (kuva 4) idean joukossa. Laskentaprosentin kasvassa viidellä prosenttiyksiköllä kolme tärkeintä tavoitetta ja toimenpidettä nousivat (CV 5 %): maaseutualueiden tasa-arvoisuus muiden Kuopion alueiden kanssa, asukkaiden ääniä varten järjestettävien kokouksien järjestäminen, sekä ”Tapahtumien vuosi”, joka ei mahdollistunut vallinneen koronatilanteen vuoksi. Melkein yhtä tärkeiksi koettiin myös kolme mahdollisuutta (CV 6 %). Niistä tärkeimmäksi koettiin vuorovaikutuksen tehostaminen erityisesti eri toimielimien kanssa, kuten lähidemokratiajaosto, kaupungin hallitus ja valtuusto. Ratkaisuksi esitettiin vierailujen tekemistä kaikissa pitäjäraadeissa. Sen jälkeen tärkeiksi koettiin sekä alueen palveluiden toiminnanjatkuvuuden turvaaminen samassa paikassa että toisten pitäjäraatien kanssa tehtävän yhteistyön lisäämistä ja organisoimista. Ehdotettiin, että pitäjäraadit voisivat ottaa vastuulleen tietyn osa-alueen esimerkiksi harrastustoiminnan, sillä tällä hetkellä ne oli jaettu kolmeen tiimiin, joissa ne työskentelevät pareittain. Kaikista vähiten merkitystä koettiin olevan pitäjäraadin ja sen alueen omilla vahvuuksilla, joiksi lukeutuivat luonnon tarjoamat mahdollisuudet lähellä, sekä monen paikallisen päättäjän paikka valtuustossa edustamassa alueen asioita. (kuva 8.)

Kyseisellä ratkaisumallilla (kuva 8) voitaisiin ratkaista pitäjäraati 1:n heikkous asioiden loppuun viemisestä, uskon puutteesta tekemiseen ja riittämättömät työntekijäresurssit tekemällä toisten raatien kanssa yhteistyötä erilaisten tilaisuuksien järjestämiseen, jotka sijoitettaisiin mahdollisimman monelle eri päivälle vuoden aikana. Myös riski kaupungin virkamiesten osallistumattomuudesta pitäjäraadin järjestämiin kokouksiin ja palvelualueiden keskinäisen keskustelun puute voitaisiin ratkaista viestimällä tehokkaammin hyödyntämällä paikallisia päättäjiä. Se voisi edistää alueen tasa-arvoisuutta samanarvoiseksi kuin kaupungin suosimat (Lehtola 2021, 3) eteläinen ja läntinen maaseutu.

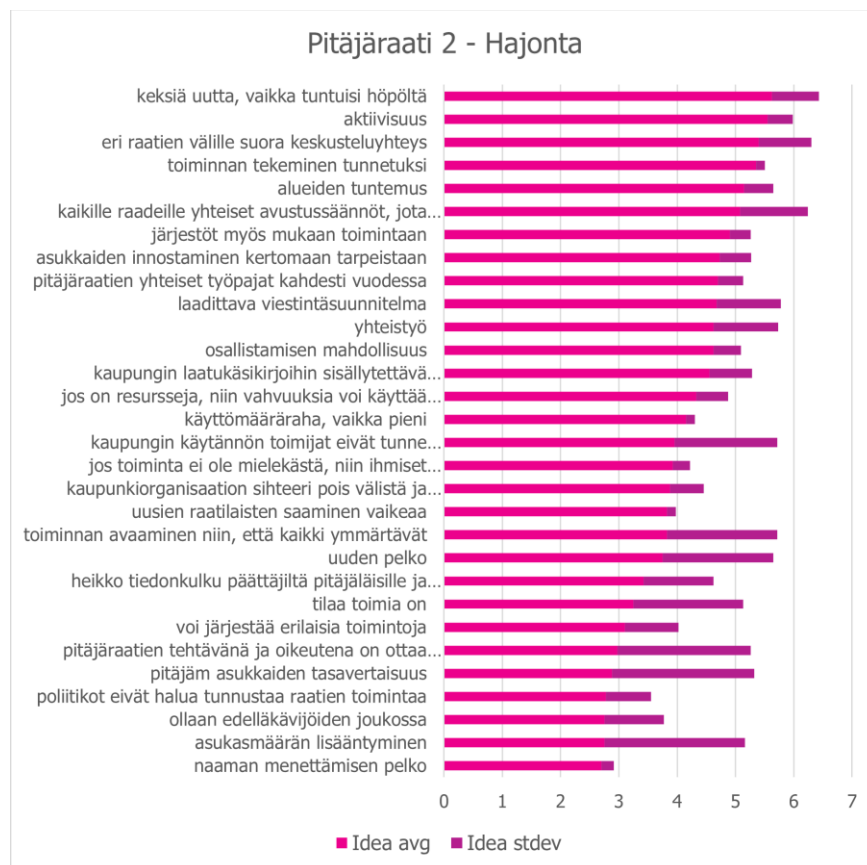

Kuva 8. Pitäjäraadin 1 tulokset vyöhykkeittäin

Seuraavassa pitäjäraadissa, pitäjäraati 2, oli annettu toiseksi eniten ideoita 52 kappaletta. Siinä oli arvioijia yksi edellistä enemmän eli kolme henkilöä, ja annettuja arvosanoja oli yhteensä noin 47 prosenttia, eli kaikista vähiten. Koska edelliseen pitäjäraadiin verrattuna täytettäviä arviointikohtia oli 42 kappaletta enemmän, se olisi voinut vaikuttaa jossain määrin arvioinnin heikkoon prosentuaaliseen tulokseen. Se ei kuitenkaan selittänyt kokonaan matalaa arviointiprosenttia, sillä jokaisen idean kohdalla oli jokaisen kolmen kriteerin arviointivipu, jota arvioija olisi voinut helposti siirtää haluamalleen arvolle. Eli todennäköisesti suurimmassa osassa ideoita ei ollut osattu arvioida kyseisen idean merkitystä jossakin kolmessa kriteerissä. Tätä väitettä tukivat arvioinnissa annetut kommentit joidenkin ideoiden yhteydessä, minkä mukaan arvioija ei ollut ymmärtänyt kyseisen idean merkityksen arviointia missään kriteerissä.

Kokonaisuudessaan ideoiden keskihajonnat olivat selvästi alle 1,5 yksikköä, mutta esimerkiksi 15 viimeisimmällä sijalla mielipiteet jakaantuivat 1,8–2,5 yksikön välillä (kuva 9). Näihin lukeutuivat tavoitteet alueen asukasmäärän ja niiden keskinäisen tasavertaisuuden lisäämisestä, pitäjäraatien tehtävän ja oikeuden säilyttäminen ottaa kantaa aluettaan koskeviin suunnitelmiin ja päätöksiin, sekä toiminnan tavoitteiden ja toimintaperiaatteiden avaaminen selkeämmin. Niiden lisäksi mielipiteitä jakoivat pitäjäraatitoiminnan vahvuus toimia suurella alueella, ja sisäisenä heikkoutena raatilaisten kokemus pelkotila tulevaisuuden tuomista hidasteista ja esteistä, jotka rajoittavat erilaisten tapahtumien ja hankkeiden toteuttamista.

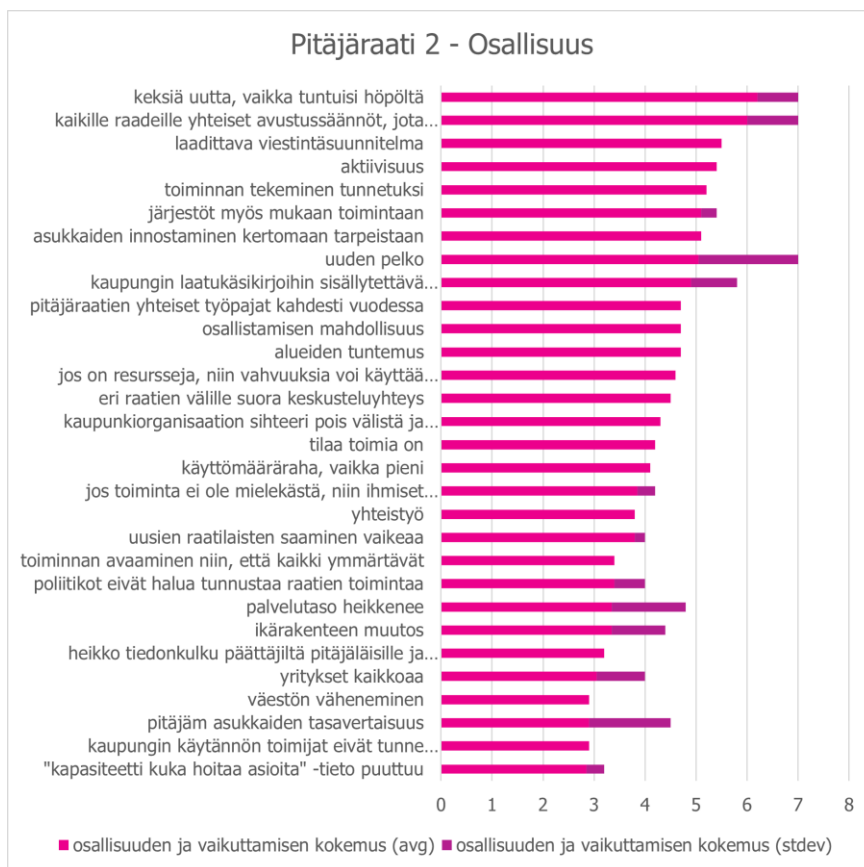
Kaikkia kriteerejä yhdisti kolme ideaa, joista vain yksi listautui kaikkien kaavioiden viiden tärkeimmän idean joukkoon (kuva 9–12). Kyseinen idea käsitti toimenpiteen pitäjäraatitoiminnan tekemisestä tunnetuksi. Tätä tuki myös asukaskyselystä saatu tulos, jonka mukaan jopa 30 prosenttia ei tiennyt mitään pitäjäraadeista ja niiden toiminnasta (kuva 37). Kahdesta muusta ideasta, jotka yhdistivät kaikkia kriteerejä, toinen oli toimenpide ja toinen kyseisen pitäjäraadin yksi tärkein vahvuus. Toimenpiteellä ”keksiä uutta, vaikka tuntuisi höpöltä” tarkoitettiin jäsenien ja asukkaiden rohkeutta ajattelemaan laajemmin ehdottomalla vielä mahdottomilta tuntuvia asioita ja kehityskohteita, sillä osasta niistä voisi lopulta tulla yksi alueen vetovoimaa lisäävistä osatekijöistä. Tätä toimenpidettä voidaankin tukea pitäjäraadin jäsenien aktiivisuudella, joka todennäköisesti tarkoittaa jäsenien ideoinnin lisäksi myös aktiivista kannanottoa ja aloitteiden tekoa alueelle suunniteltavista hankkeista.

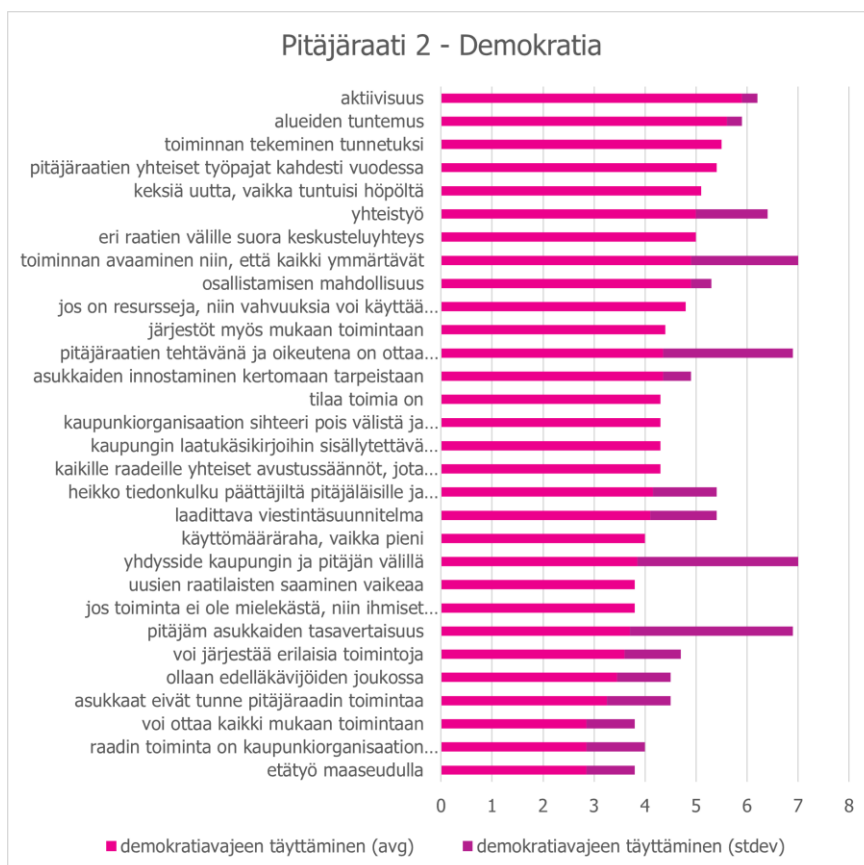
Kuva 9. Pitäjäraati 2, 30 tärkeintä ideaa

Kaikissa kolmessa kriteerissä (kuva 10–12) vähintään viidessä kymmenen ensimmäisen idean joukossa keskihajonta oli nolla. Todennäköisesti kyseiset ideat oli arvioinut yksi kolmesta henkilöstä. Aikaisemmin edellä mainituista yhteisistä ideoista jokainen jakoi mielipiteitä alle 1,0 keskihajonnalla enintään yhdessä kriteerissä: Toiminnan tekeminen tunnetuksi -idea jakoi mielipiteitä 0,2 yksiköllä Elinvoima-kriteerissä (kuva 12), Aktiivisuus-idea 0,1 yksiköllä enemmän Demokratia-kriteerissä (kuva 11), ja rohkeaan uusien hankkeiden pohdiskelu jakoi näistä eniten mielipiteitä 0,8 keskihajonnalla (kuva 10).

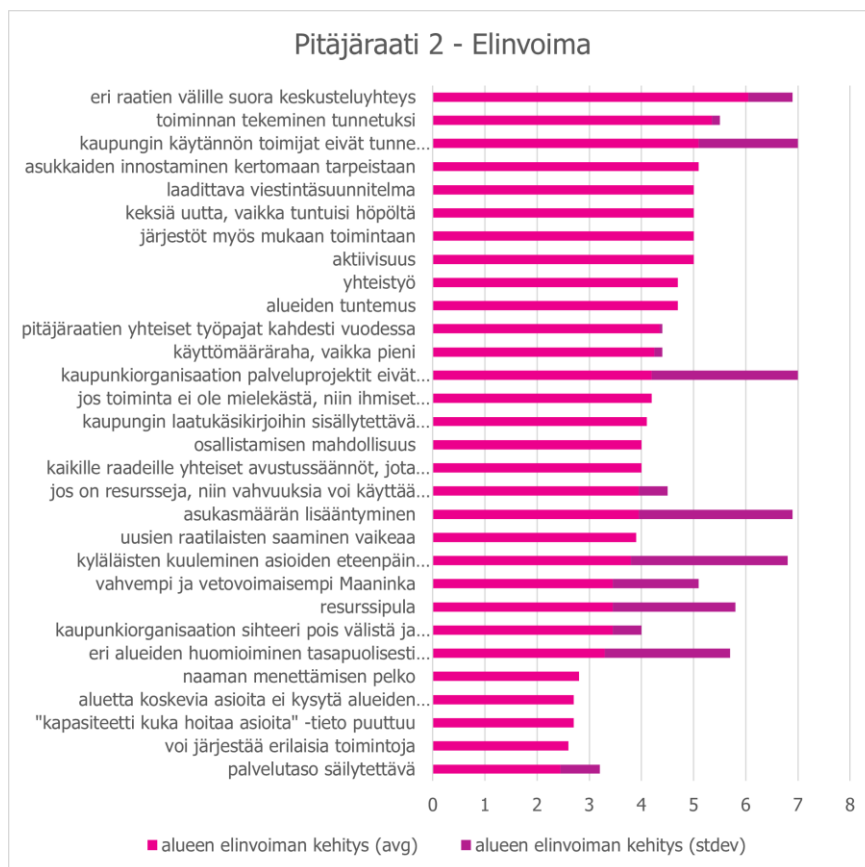
Kriteerikohtaisissa kaavioissa tuli esille yhteensä seitsemän uutta ideaa, jotka eivät sijoittuneet 30 tärkeimmän idean kymmenen ensimmäisen idean joukkoon (kuva 9). Osallisuus-kaaviossa kahdeksannen sijan idea käsitti jäsenien pelkoa tulevasta, jotka vaikuttavat toimintaan negatiivisesti. Näihin voidaan lukea muun muassa tartuntatautiepideemian loppumisen lykkääntyminen ja alueen vähäisten palveluiden vieminen. Toinen näistä ideoista oli toimintatapa, jonka mukaan kaupungin tulisi aina ensin kysyä pitäjäraadeilta niiden alueille kohdistuvista toimenpiteistä. Kun jälkimmäinen idea sijoittui kokonaisuuskaaviossa sijalle 13, niin uuden pelon heikkoutta koettiin päivittäin melko merkittömäksi sijalla 21 (kuva 9). Demokratia-kriteerissä oli neljä ideaa sijojen 6–10 (kuva 11) välillä, mistä kaksi sijoittui muutaman sijan päästä kymmenen tärkeimmän idean (kuva 9) joukosta. Niistä merkityksellisin idea monipuolisen osallistumisen mahdollistamisesta alueen asukkaille sijoittui 12. sijalle. Pari sijaa myöhemmin sitä seurasi pitäjäraadin henkilökohtaisesta tavoitteesta esitellä toiminnan tarkoitusta ja tavoitteita ymmärrettävämmiin. Kolmas idea sijoittui viimeisen kymmenen tärkeimmän idean joukkoon sijalle 20, mikä käsitteli pitäjäraadin olemassa olevien resurssien hyödyntämistä mahdollisimman hyvin alueen kehitykseen ja asukkaiden osallistamiseen. (kuva 11.) Demokratia- ja Elinvoima-kriteerejä yhdisti yksi idea kokonaisuuskaavion 11. sijalla, joka oli keskiarvon mukaan lähes yhtä tärkeä kuin 5–10 sijojen ideat (kuva 9). Kyseinen idea koettiin elinvoimaisuuden kannalta kolmanneksi tärkeimmäksi, ja demokratiavajeen täyttämisen kannalta kuudenneksi tärkeimmäksi ideaksi (kuva 11–12). Elinvoima-kriteerille tärkeimmistä ideoista ainoastaan yksi, pitäjäraatien tuntemattomuus kaupungin kenttätöntekijöiden keskuudessa, sijoittui vasta 16. sijalle kokonaisuudessa (kuva 9).

Kuva 10. Pitäjäraati 2, 30 tärkeintä osallisuuden ja vaikuttamisen kokemuksessa

Kuva 11. Pitäjäraati 2, 30 tärkeintä demokratiavajeen täyttämässä

Kuva 12. Pitäjäraati 2, 30 tärkeintä alueen elinvoimaisuuden kehityksessä

Pitäjäraati 2:ssa koettiin, että tärkeintä on toimia ja ehdottaa rohkeasti uusia ideoita, joiden saavuttaminen vaikuttaisivat vielä siinä hetkessä mahdottomalta (CV 0 %). Sen jälkeen tärkeimmiksi nousivat seuraavat kolme ideaa: pitäjäraadin ja alueen vahva aktiivisuus, toiminnan tunnettuuden lisääminen, ja suoran keskusteluyhteyden luominen muiden pitäjäraatien välille (CV 5 %). Aikaisemmin vain eri raatien puheenjohtajat olivat olleet virallisessa keskusteluyhteydessä, joissa keskustelluista aiheista tieto välitettiin omille jäsenille. Vahvaa linjaa jatkettiin sillä, miten raati on tiedostanut laajalle ylettyvän alueensa vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat paremmin kuin ulkopuolisen silmin katsottuna (CV 9 %). Prosenttiarvoa laajentaessa yhdeksän prosenttiyksikköä, ideat suunnitelmallisen viestintästrategian laatimisesta ja pitäjäraadin yhteistyötoiminnasta eri toimijoiden kanssa olivat viimeisimmiksi tärkeitä ideoita (CV 18 %). Suurin osa uhista ja heikkouksista koettiin melko merkityksettömiksi, erityisesti asukkaiden poismuutto alueelta ja toimivan viestinnän puuttuminen pitäjän ja kaupungin edustajien välillä, kun laskentaprosentin arvo oli yli 30 prosenttiyksikköä.

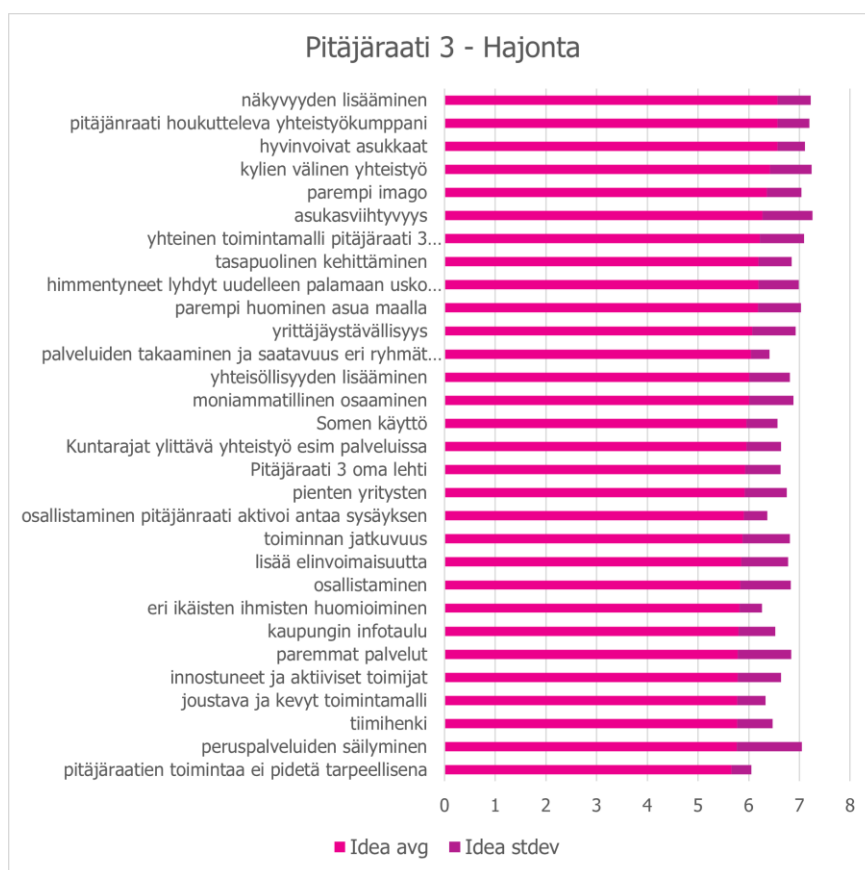
Pitäjäraati 2:n ongelmista voitaisiin ratkaista ainakin kaksi (kuva 13). Toinen niistä olisi pitäjäraadin aktiivisuutta toiminnan tunnetuksi ja helpommin ymmärrettäväksi tekemiseen, jolloin uhka tai heikkous pitäjäraatien tuntemattomuudesta kaupungin käytännön toimijoiden keskuudessa vähenisi. Toinen ongelmanratkaisu toiminnan mielenkiintoiseksi tekemiseen vaatisi pitäjäraadin omaa aktiivisuutta ja yhteistyön tekemistä hahmottelemalla mielenkiintoisia hankkeita.

Kuva 13. Pitäjäraadin 2 tulokset vyöhykkeittäin

Pitäjäraati 3:n työpajasta oli listattu 51 ideaa, eli lähes yhtä monta kuin edellisessä pitäjäraadissa, ja arvioijia oli enemmän niihin verrattuna yhteensä viidellä henkilöllä. Vaikka ideoille annettujen arviointien prosentuaalinen arvo oli toiseksi matalin noin 70,2 prosentilla, se oli lähes yhtä korkea kuin muun pitäjäraadin tuloksen kanssa muutaman prosenttiyksikön erolla. Tämä on ainoa pitäjäraati, jossa suurimman osan idean keskihajonnat sijoittuivat 0,5–1,0 yksikön väliin, vaikka jokaisen idean arvioijia oli ollut enemmän kuin kolme henkilöä (kuva 14).

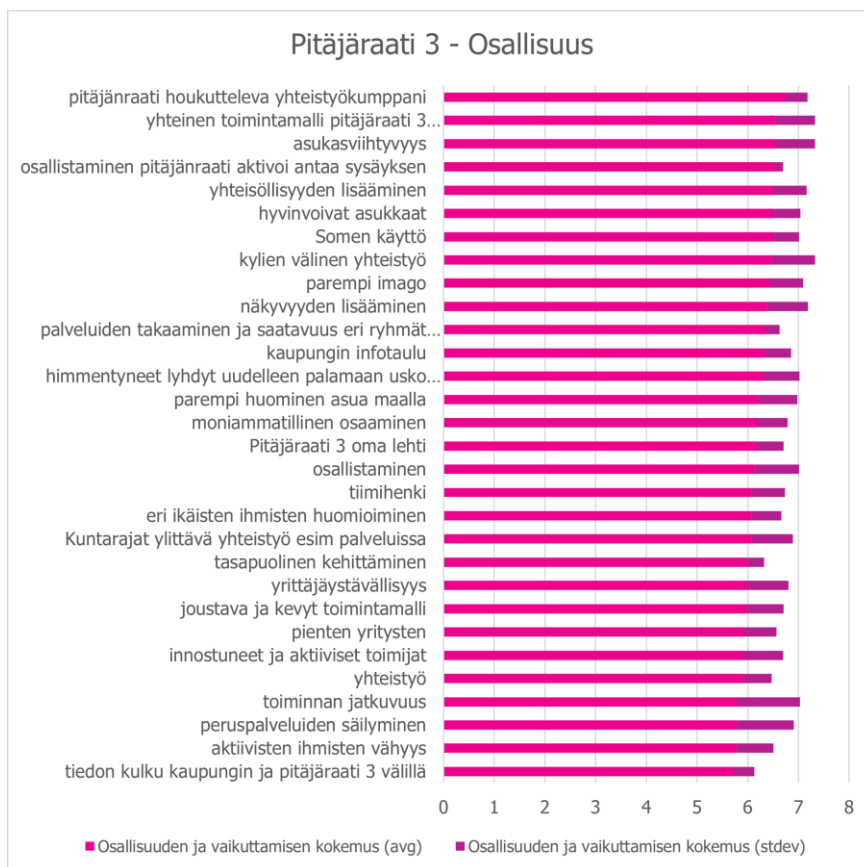
Kaiken kaikkiaan kaikista kolmesta kriteeristä nousi neljä yhtä tärkeäksi arvioitua ideaa. Ensimmäisen sijan idea, joka käsitti pitäjäraadin näkyvyyden lisäämisen nykyisen imagon muuttamiseksi positiivisempaan, koettiin yhtä tärkeäksi demokratiavajeen täyttämiseksi kuin alueen elinvoiman kehityksessä sijoittuen kolmen ensimmäisen idean kärkeen. Ainoastaan osallisuudessa kyseinen idea sijoittui 10. sijalle, eli sitä ei koettu kovin merkittäväksi tekijäksi alueen asukkaiden osallisuuden lisäämisessä. Seuraavaksi tärkeäksi tavoitteeksi arvioitiin pitäjäraadin kokeminen potentiaaliseksi yhteistyökumppaniksi, joka oli kaikissa kolmessa kriteerissä viiden ensimmäisen idean joukossa. Siihen kommentoitiin, että yhteistyössä ei-poliittinen taho on tärkeä. Toisin sanoen, koska pitäjäraadit eivät edusta mitään tiettyä aatetta tai linjaa kuten politiikassa eri puolueet, ne voivat valita vapaammin, minkälaisissa hankkeissa ne haluavat olla mukana. Kolmannella sijalla oli mahdollisuus kehittää ja säilyttää alueen asukkaiden hyvinvointi tarpeeksi korkealla tasolla, minkä osa arvioijista koki lisäävän asuinalueen suosittelun todennäköisyyttä. Viimeinen yhteinen idea pitäjäraadin paremman imagon mahdollisuudesta jakoi sen merkittävyyttä eri kriteereissä: Osallisuus- ja Demokratia-kriteereissä (kuva 15–16) se sijoittui sijojen 7–9 väliin, kun Elinvoima-kriteerissä (kuva 17) se sijoittui toiselle sijalle. Arvioijat kommentoivat, että pitäjäraadin imagon ja näkyvyyden kohentaminen näkyisi konkreettisesti paikallisten kokonaisviihtyvyydessä alueella ja tahtotilassa olla enemmän mukana vaikuttamassa ja osallistumassa toimintaan.

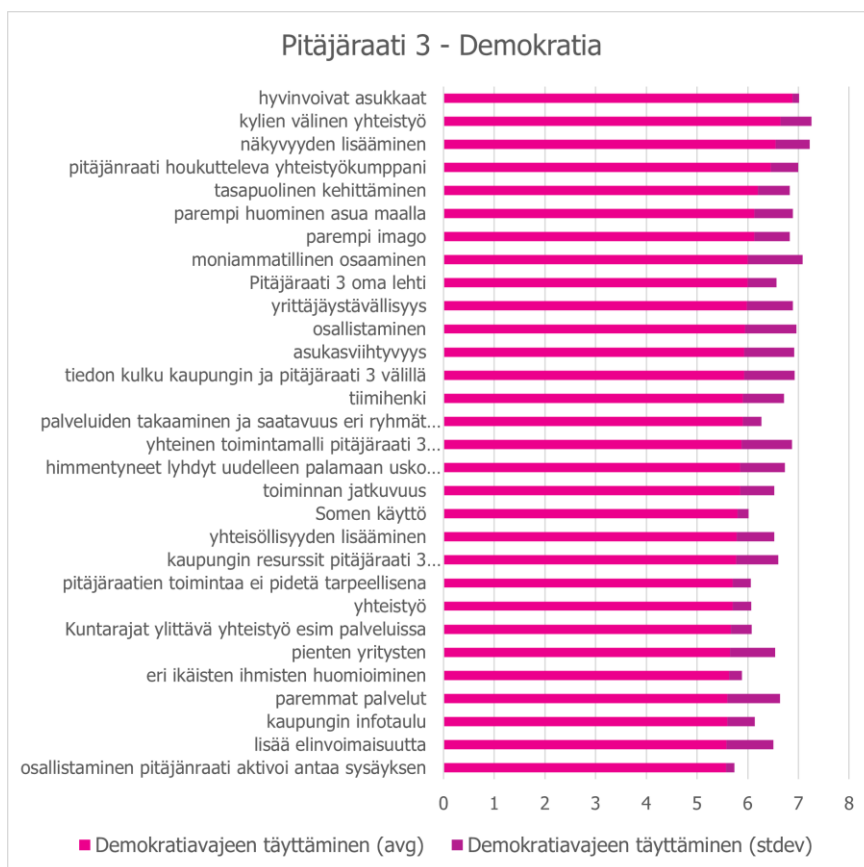
Kuva 14. Pitäjäraati 3, 30 tärkeintä ideaa

Muiden kokonaiskaavion (kuva 14) kymmenen tärkeimmän idean merkitykset vaihtelivat selkeästi eri kriteereissä. Kun asukasviihtyvyyden mahdollisuus, sekä pitäjäraadin ja kaupungin yhteistyössä kehitetty toimintamalli arvioitiin erittäin tärkeiksi osallisuuden ja vaikuttamisen kokemuksen parantamiseen, demokratiavajeen täyttämässä ne eivät olleet niin merkittäviä ja alueen elinvoiman kehitykselle vain asukasviihtyvyys koettiin erittäin tärkeäksi. Samoin kävi alueiden tasapuolisen kehittämisen tavoitteelle: Demokratia- ja Elinvoima-kriteereissä kyseinen idea sijoittui 5. sijalle, mutta Osallisuus-kriteerissä sen merkitys oli melko vähäinen sijoittuen 21. sijalle. (kuva 15–17.)

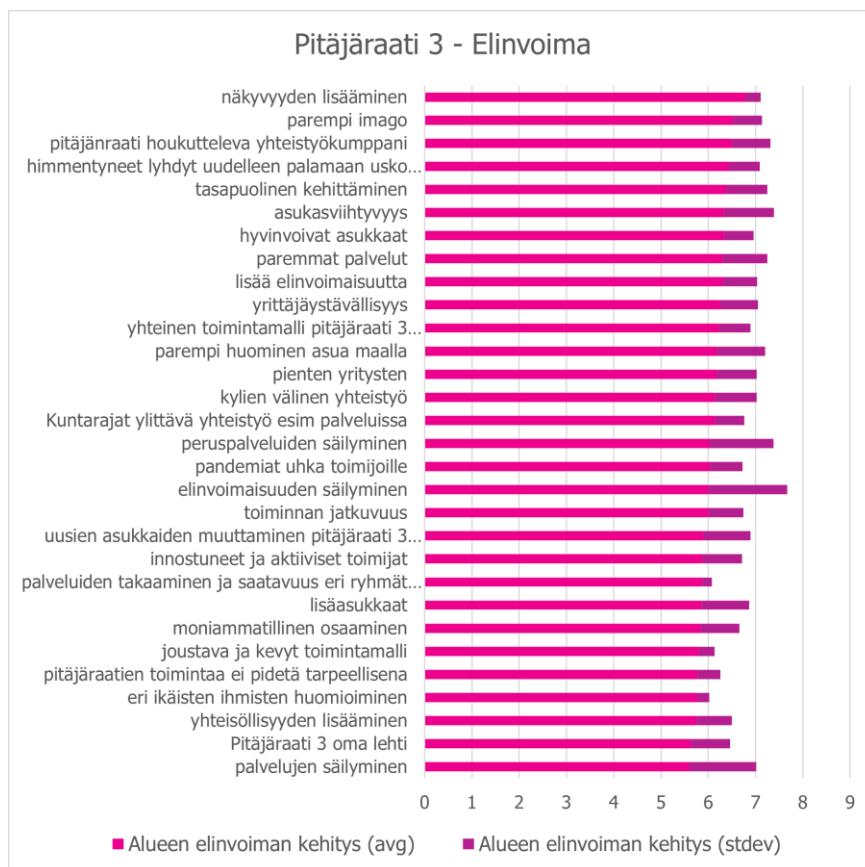
Yhteensä kahdeksan ideaa, jotka olivat merkittäviä joidenkin kriteerien ongelmanratkaisussa, sijoituivat kokonaisuudessa sijojen 11–25 (kuva 14) väliin. Osallisuudelle ja vaikuttamiselle merkittävistä ideoista kolmea ei koettu kovin merkittäviksi kokonaisuudessa, jotka sijoituivat sijoille 13, 15 ja 19. Ne käsittelivät pitäjäraatitoiminnan voimaa saada alueen asukkaita ja eri yhdistyksiä ottamaan osaa toimintaan ja mahdollisesti luomaan yhteisöllisyyttä, sekä tiedottamista sosiaalisen median kanavissa tavoittaakseen mahdollisimman suuren osan kohderyhmästään. Kuten edellä, myös demokratiavajeen täyttämisen näkökulmasta tärkeinä pidetyt raadin omalla lehdellä tiedottaminen, jäsenien moniammatillinen osaaminen, sekä tavoite kehittää aluetta yrittäjystävällisemmäksi sijoituivat kokonaisuudessa (kuva 14) vasta sijoille 11, 14 ja 17. Alueellisen elinvoimaan kehittämisessä tärkeiksi ideaksi nousivat kolme ideaa, joista jo edellä mainittu idea yrittäjystävällisyydestä oli yksi niistä. Muut ideat olemassa olevien palveluiden laatutason kohentamisesta ja sitä kautta lisääntyvästä elinvoimaisuudesta alueella sijoituivat kokonaisuudessa kymmenen viimeisimmän idean joukkoon.

Kuva 15. Pitäjäraati 3, 30 tärkeintä osallisuuden ja vaikuttamisen kokemuksessa

Kuva 16. Pitäjäraati 3, 30 tärkeintä demokratiavajeen täyttämisessä

Kuva 17. Pitäjäraati 3, 30 tärkeintä alueen elinvoimaisuuden kehityksessä

Pitäjäraati 3:ssa oli hajontaa ideoiden välillä, kun niistä kaikista tärkeimmäksi (CV 0 %) nousi ainoastaan yksi idea, joka kuvasi alueen asukkaiden hyvinvoinnin tarjoamia mahdollisuuksia ja mahdollisia maailmoja. Sen jälkeen tärkeimmiksi nousivat kaksi tavoitetta (CV 1 %): pitäjäraadin näkyvyyden lisääminen ja potentiaaliseksi yhteistyökumppaniksi kehittäminen. Positiivinen ajattelu jatkui, kun mahdollisuuksiin lisättiin toiminnan imagon kehittäminen ja alueen asukasviihtyvyyden vahvistaminen (CV 5 %). Prosenttiarvon ollessa vielä matala (CV 10 %), loput neljä ideaa tavoitteista ja toiveista sekä vahvuuksista nousivat esiin. Kolmanneksi tavoitteeksi nousi Kuopioon kuuluvien alueiden tasapuolinen kehittäminen, ja tärkeiksi toimenpiteiksi alueen olemassa olevien palveluiden takaaminen ja tasavertainen saatavuus, sekä kuntarajat ylittävä yhteistyö. Niiden lisäksi raadin jäsenien eri koulutustaustat ja asiantuntijuudet mahdollisimman monelta eri alalta koettiin melko tärkeäksi vahvuudeksi. Uhat pitäjäraatitoiminnan loppumisesta, alueen peruspalveluiden poisviemisestä, sekä uusista maailmanlaajuisesti leviävistä epidemioista vaikuttaen alueelliseen toimintaan koettiin vähemmän tärkeänä kuin edellä mainitut mahdollisuudet ja toimenpiteet, mutta ovat silti melko merkityksellisinä (CV 14 %). Myös heikko viestintä pitäjäraadin ja kaupungin välillä, sekä toiminnassa mukana olevien jäsenien ja asukkaiden vähäys koettiin vähemmän tärkeinä kuin uhat, mutta niillä koettiin silti olevan jonkin verran merkitystä kokonaiskuvaan. (kuva 18.)

Pitäjäraati 1 ja 2:n ratkaisuihin verrattuna, tässä (kuva 18) pitäjäraadissa löytyi muutama ratkaisu melkein samoihin ongelmiin. Aktiivisten ihmisten vähyteen ratkaisuina voisivat olla paremman imagon mahdollisuus ja moniammatillisen osaamisen käyttäminen kuntarajat ylittävässä yhteistyössä. Toinen ongelma käsitti pitäjäraatitoiminnan jatkuvuuden, mihin ratkaisuksi tarjottiin samat vaihtoehdot: paremman imagon ja moniammatillisen osaamisen hyödyntäminen tehdäkseen pitäjäraadista houkuttelevan ja tarpeellisen yhteistyökumppanin esimerkiksi kuntarajat ylittävissä yhteistyökuvi-
oissa.

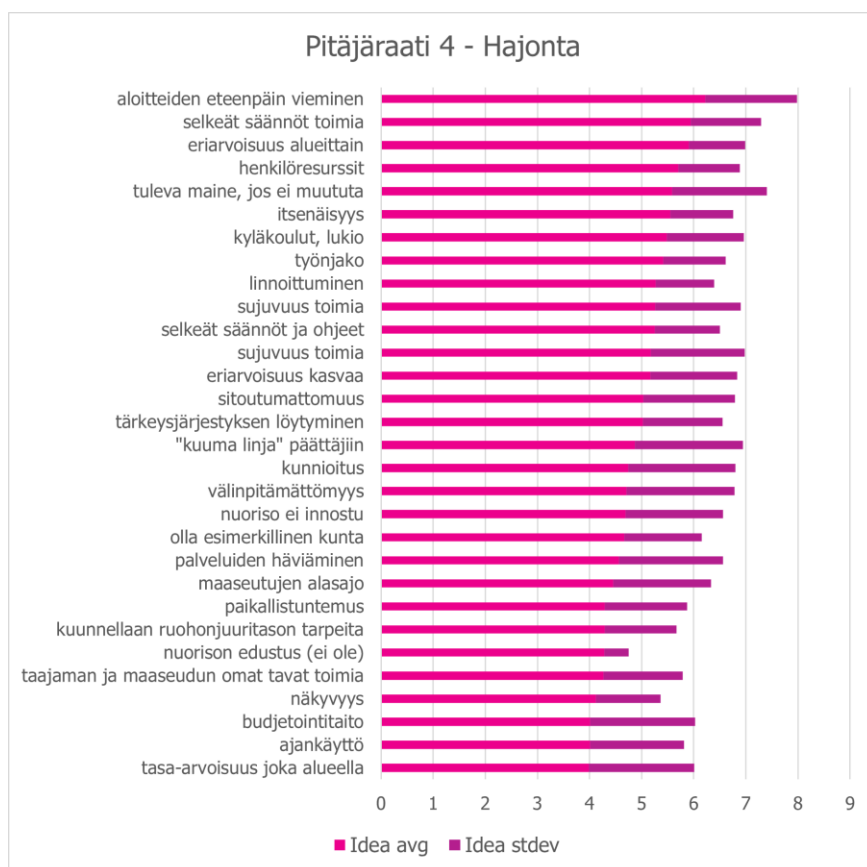

Kuva 18. Pitäjäraadin 3 tulokset vyöhykkeittäin

Seuraavassa pitäjäraadissa 47 idean arvioijia oli yhteensä seitsemän henkilöä, joista keskimäärin viisi arvioivat melkein kaikkia ideoita kaikista kolmesta kriteeristä. Annettuja arvosanoja oli noin 74 prosenttia, mikä oli lähimpänä kaikista pitäjäraatien annetuista arvosanoista laskettua prosentuaalista keskiarvoa alle prosenttiyksikön erolla. Jos vähintään yksi vähiten arvioijista olisi arvioinut jokaisen idean jokaisesta kriteeristä, annettujen arviointien kokonaistulos olisi kasvanut noin 14 prosenttiyksikköä kattavammaksi. Joidenkin osallistujien vähäiseen aktiivisuuteen arviointia antaessa annettujen kommenttien perusteella saattoi todennäköisimmin johtua siitä, ettei tiedetty, mistä asiayhteydestä suurinta osaa ideoista olisi pitänyt tarkastella. Esimerkiksi ideaa kunnioituksen tavoitteesta ei avattu tarkemmin, jolloin kysymykseksi heräsi, kenen kunnioituksesta oli kyse: paikallisen pitäjäraadin, kaupungin, vai kyseisen alueen asukkaiden kunnioitus.

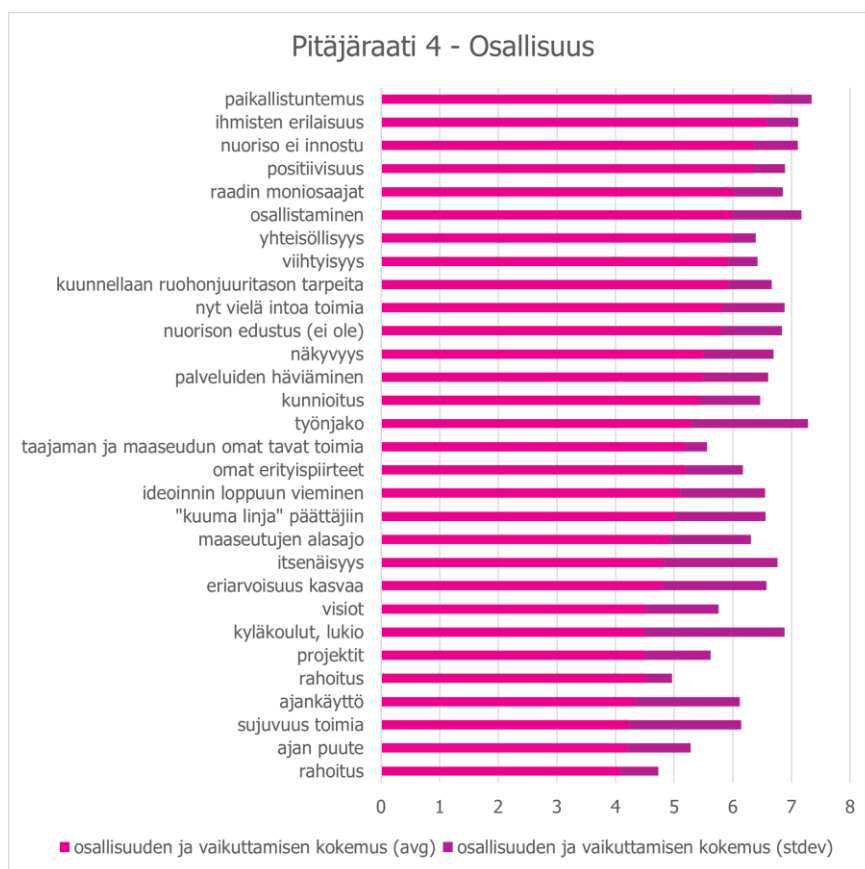
Mielenkiintoisinta tämän pitäjäraadin tuloksissa oli se, ettei Hajonta-kaaviosta löytynyt yhtäkään ideaa, joka olisi ollut myös kaikkien kriteerien kymmenen tärkeimmän idean joukossa. Eniten yhtäläisyyksiä kokonaisuudessa tärkeimpien ideoiden kanssa löytyi Demokratia-kaaviosta kuudella idealla, jotka sijoittuivat kokonaisuudessa sijojen 13–25 välille (kuva 19). Ainoastaan yksi tavoite ja kaksi pitäjäraadin ja sen alueen vahvuuteen liittyvää ideaa löytyi kokonaisuuden kymmenen ensimmäisen idean joukosta, mitkä löytyivät myös kaikkien kriteerien kaavioista.

Kokonaisuudessaan yksi tärkein tavoite oli alueen kehittäminen itsenäisesti ja asukaslähtöisesti ilman kaupungin välikäsiä päätöksenteossa. Pitäjäraadissa koettiin, että kyseisen menettelyn avulla toiminnassa voitaisiin tuottaa enemmän tuloksia nykyistä lyhyemmässä ajassa. Kyseinen idea koettiin ainoastaan elinvoimaisuuden parantamisessa yhdeksi tärkeimmäksi sijoittuen 9. sijalle, kun taas osallisuudessa sen sijoitus oli 21. sijalla ja demokratiavajeen täyttämässä sijalla 16. Paikallisen koulun ja lukion olemassaolon vahvuus oli seitsemänneksi tärkein idea, vaikka kahdessa kriteerissä sen sijoitus oli 14. ja 19. sija, ja osallisuudessa sen merkitys oli melko vähäinen 24. sijalla (kuva 20–22). Kyseinen idea vaikuttikin melko tärkeältä arvioijien mielestä, sillä se on ollut tärkeä varsinkin niille nuorille, jotka ovat valmentautuneet ympärivuotisesti samaisella alueella sijaitsevassa alppikoulussa alppi- tai freestylehiihtoon. Lähilukion säilyttäminen toimintakykyisenä koettiin erittäin tärkeäksi, sillä monella opiskelijanuorella koulumatkat lähilukioon olivat jo ”kohtuuttoman pitkiä”, ja kaupungin kouluissa käyvällä opiskelijalla matkat olivat siitä puolet pidempiä. Sen lisäksi kyseisestä kunnasta oli lakkautettu suurin osa kyläkouluista, minkä takia lukio on alueen elinvoimaisuuden säilyttämiseksi elintärkeä. Kolmas idea liittyi pitäjäraadin jäsenien väliseen onnistuneeseen työnjakoon, joka oli melko merkityksetön kaikissa kriteereissä sijoittuen sijojen 15–22 välille (kuva 20–22). Eniten kommenttia tuli kaupungin ja pitäjäraadin välisestä työnjaosta, jonka koettiin olevan melko epäselvää.

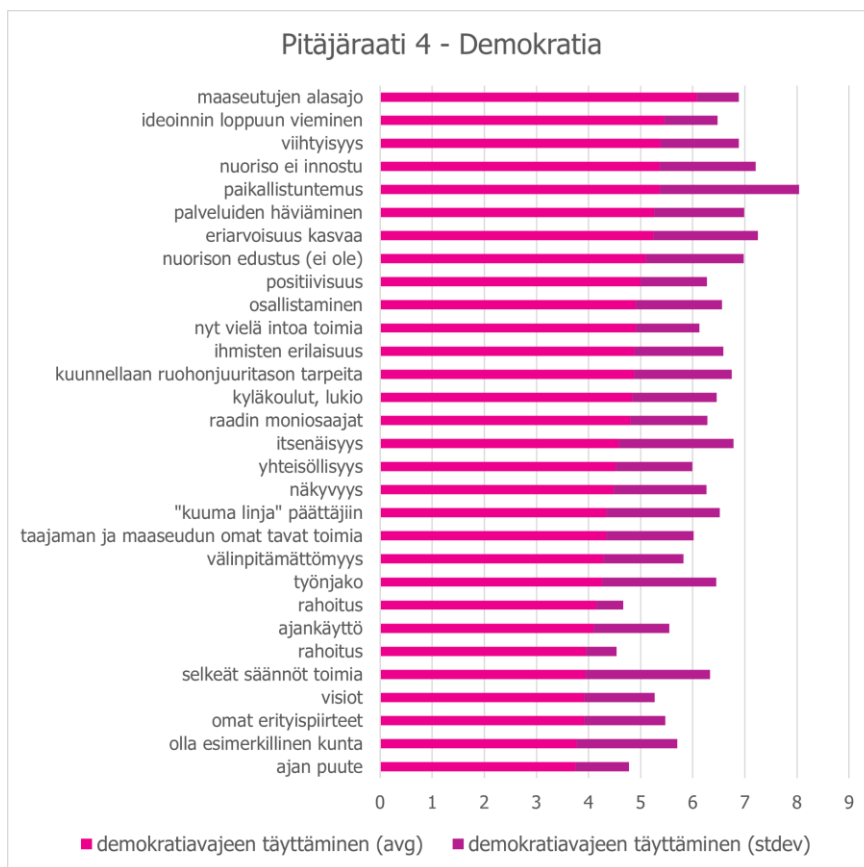

Kuva 19. Pitäjäraati 4, 30 tärkeintä ideaa

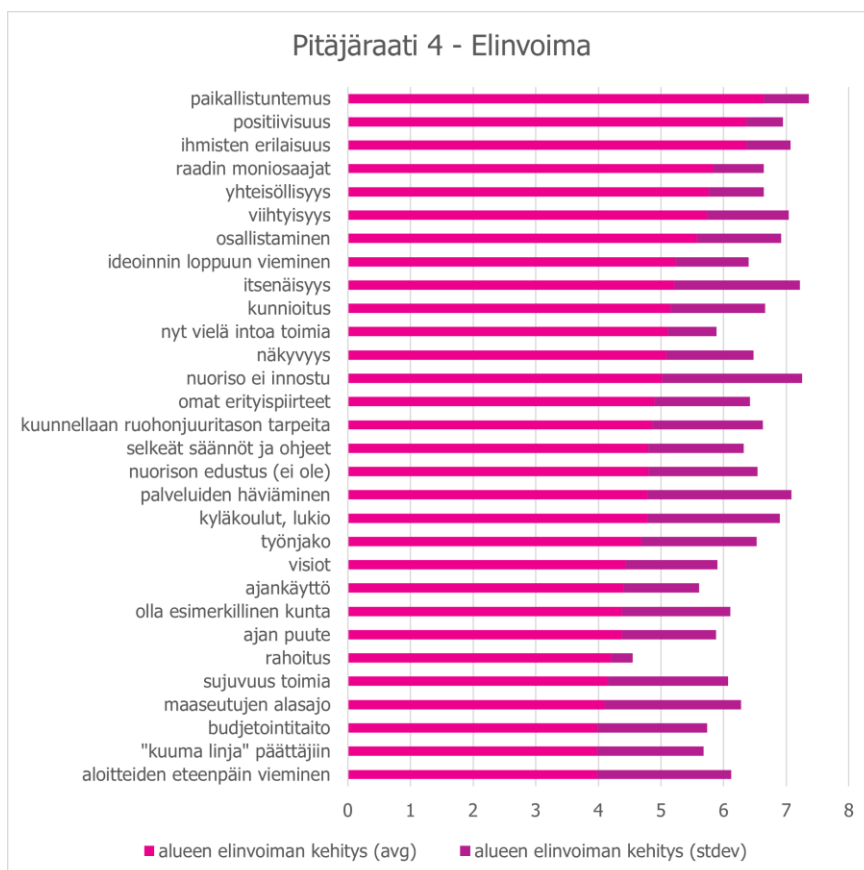
Yhteensä neljästä ideasta kolme oli sellaisia, jotka löytyivät niin Osallisuus-, Demokratia- kuin Elinvoima-kriteerien kymmenen tärkeimmän idean joukosta, mutta ei pitäjäraati 4:n Hajonta-kaaviosta (kuva 19–22). Niihin lukeutui pitäjäraadin jäsenien vahva positiivinen tekeminen, jossa taajamaa ja haja-asutusaluetta tulisi huomioida ja kehittää säännöllisesti ja yhtä paljon, ettei tekijöiden ja asukkaiden positiivisuus häviä toimintaa kohtaan. Seuraavissa ideoissa tavoiteltiin asukkaiden toimintaan osallistamista ja alueen viihtyisämmäksi tekemistä. Näistä ensimmäiseen ideaan kommentoitiin, että ”vain osallistamalla saa jotakin aikaan”, jonka pitäisikin näkyä pitäjäraadin jokapäiväisessä toiminnassa, ja sitä tulisivikin lisätä varsinkin haja-asutusalueilla. Jälkimmäinen idea alueen viihtyisyydestä on ollut jo jonkin aikaa paikallisen pitäjäraadin tavoitteena. Osan mielestä kyseinen tavoite voitaisiin saavuttaa, kun pitäjäraati saisi ”vapaammat kädet rakentavat viihtyvyyttä”, koska se ”ei ole kaupungin valtuusto” eli virallinen toimielin. Positiivisuus-idea pidettiin erittäin tai jonkin verran tärkeänä kaikissa kriteereissä, vain demokratiavajeen täyttämässä viihtyvyys koettiin yhdeksi tärkeimmäksi ideaksi, ja osallistamisen tavoite sijoittui kaikissa niissä viidennen sijan jälkeen (kuva 20–22). Paikallistuntemuksen vahvuus oli ainoa idea, joka sijoittui viiden ensimmäisen sijoituksen joukkoon jokaisessa kriteerissä ja joka löytyi myös Hajonta-kaaviosta 23. sijalta (kuva 19–22). Kyseisessä ideassa korostettiin, että sitä ei löydy virallisista tilastoista tai kirjallisista lähteistä, vaan paikallisilta asukkailta ja palveluiden käyttäjiltä löytää parhaiten ajankohtaisimman tiedon alueeseen liittyvistä asioista, kuten tarjolla olevista palveluista.

Kuva 20. Pitäjäraati 4, 30 tärkeintä osallisuuden ja vaikuttamisen kokemuksesta

Kuva 21. Pitäjäraati 4, 30 tärkeintä demokratiavajeen täyttämässä

Kuva 22. Pitäjäraati 4, 30 tärkeintä alueen elinvoimaisuuden kehityksessä

Tässä pitäjäraadissa arvioitiin, että sen omista ideoistaan vahvuuksien ja kapasiteettien kategoriasta löytyi sille tärkeimmät avaimet omalle alueelle osallistumisen, demokratian ja elinvoiman kriteerien pohjalta. Siinä arvioitujen ideoiden merkitystä eri kriteerien näkökulmista oli pohdittu tarkkaan, sillä niitä listautui harvakseltaan. Erityisen tärkeäksi koettiin jäsenien paikallistuntemus (CV 0 %), jonka jälkeen seuraavaksi uusia ideoita ei noussut esiin ennen kuin prosenttiarvo lähestyi kuudennetta prosenttia. Tällöin toiseksi tärkeäksi ideaksi nousi raadissa toimivien ja alueen asukkaiden vahva positiivisuus (CV 6 %). Seuraavat ideat, ihmisten erilaisuus ja raadin moniosajaajat, liitettiin yhdeksi ideaksi niiden käsitellessä suurin piirtein samaa ideaa. Kuitenkin osa arvioijista käsitti ihmisten erilaisuus -idean kahdella tavalla: toisaalta Kuopion kantakaupungin ja muiden alueiden välisenä eriarvoisuutena, ja toisaalta eri ihmisryhmien laajana edustuksena pitäjäraatitoiminnassa. Raati listasi seuraavaksi tärkeimmiksi tavoitteikseen alueen asukkaiden ja paikallisten toimijoiden osallistamisen yhteisöllisyyden sekä niiden viihtyisyyden kehittämiseen. Kaikki edellä esiteltyt ideat kaikista tärkeimmistä vahvuuksista ja suurimmasta osasta tavoitteista listautuivat prosenttiarvon ollessa vasta 15 prosenttia. Vasta seitsemän prosenttiyksikköä myöhemmin esille nousee ensimmäiset mahdolliset uhat pitäjäraadille ja sen alueen kehitystoimille, jotka käsittivät epäonnistumisen alueen nuorison innostamisesta toimintaan, sekä tyhjien lupauksien antamisen alueen asukkaille (CV 22 %). Vähiten tärkeimmiksi koettiin mahdolliset visiot ja maaseutujen alasajon uhka, vaikka esimerkiksi jälkimmäinen uhka on jo osittain toteutumassa esimerkiksi vähäisten peruspalvelujen vähentämisellä. (kuva 23.)

Tässä pitäjäraadin ratkaisumallissa (kuva 23) ratkaistiin paikallisten nuorison edustuksen puuttuminen ja ideoinnin loppuun vieminen. Osallistamalla ja tavoittelemalla erityisesti nuorille viihtyisää elinympäristöä, se saattaa lisätä yhteisöllisyyttä sekä innostaa nuorisoa olemaan mukana pitäjäraatitoiminnassa jollain tavoin. Toinen ongelma voitaisiin ratkaista kuuntelemalla alueen asukkaita, jotka visioisivat tarpeellisia kehittämistoimenpiteitä, ja suhtauduttaisiin niiden loppuun asti viemiseen positiivisesti, jotta esteet olisi helpompi ylittää.

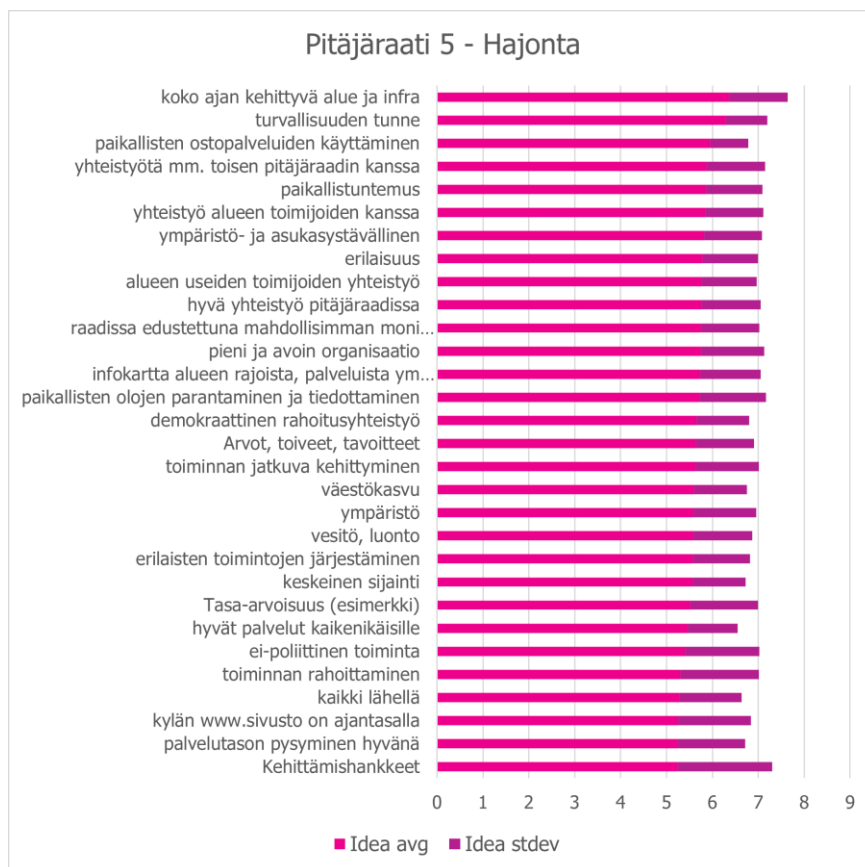

Kuva 23. Pitäjäraadin 4 tulokset vyöhykkeittäin

Viidennessä pitäjäraadissa oli ideoitu eniten ideoita 71 kappaleella, jolle oli annettu arvioita yli 86 prosentin osuudella, mikä oli kaikista suurin ja kattavin arviointiprosentti muihin pitäjäraatien arvioihin verrattuna. Myös arvioijia oli ollut seitsemän henkilöä, joista vain yksi henkilö arvioi ideoita vaihtelevin määrin kriteeristä riippuen. Koska arvioitavia ideoita oli melkein 20 eli 60 arvioitavaa kohtaa enemmän kuin seuraavaksi eniten ideoita omaavalla pitäjäraadilla, todennäköisesti tässä pitäjäraadissa lähes jokainen arvioija oli omistautunut arvioimaan mahdollisimman montaa ideaa saadakseen mahdollisimman totuudenmukaisen tuloksen. Tässä pitäjäraadissa keskihajonta oli pääosin 1,0–1,5 yksikön välillä, ja ideoiden keskiarvot laskivat enintään 0,10 yksiköllä kerrallaan (kuva 24).

Hajonnan kymmenen ensimmäisen idean joukosta löytyi vain kolme ideaa jokaisesta kriteerikaavioista, mitkä sijoittuivat kaikissa kriteereissä (kuva 25–27) korkeimmillaan sijalle 11, ja loput ideat sijojen 19–24 väliin. Kyseiselle tulokselle ei löytynyt selkeää selitystä, mutta yksi syy voi olla se, että joidenkin ideoiden kohdalla arvioijat olivat ymmärtäneet arviointiasteikon merkityksen väärin, minkä takia kokonaistulos eroaa selvästi kriteerikohtaisista tuloksista. Tätä tulkintaa tuki arvioinnin loppuun annettu vapaa sana, jossa korostui työkalun hankala käyttö, idean vääränlainen peilaaminen eri kriteereistä, ja mitä annetun arvon merkitys ymmärrettiin arviointiasteikolla. Myös asteikon laajuus 1–7 ihmetytti joitakin arvioijia, mikä saattoi osaltaan hämätä ideoiden arviointia. Tästä syystä monet kokivatkin ideakohtaisten kommenttien erittäin tärkeänä, jotta idean oikea merkitys tulisi esiin.

Yksi näistä ideoista oli mahdollisuus korostaa alueen turvallisuutta esimerkiksi lapsiperheille niin taajamalla kuin haja-asutusalueilla. Toiseksi tärkeäksi ideaksi nousi tavoite paikallisten ostopalveluiden käyttämisestä. Kommenteissa korostettiin, että paikallisia palveluita käytettäessä lisätään elinvoimaa sekä varmistetaan näin paikallisen yrityksen toiminnan jatkuvuus. Osa arvioijista oli kuitenkin käsittänyt, että pitäjäraadin maksamat palvelut tulisikin hankkia joko paikallisilta toimijoilta tai mahdollisimman läheltä, jos Kuopion kaupungilla ei ole jo olemassa kirjallisia sopimuksia muiden saman alan toimijoiden kanssa. Kolmas tärkeä tavoite oli pitäjäraatialueen ympäristö- ja asukasystävällisyys, jossa käsiteltiin alueen markkinointia vetovoimaisena asuinpaikkakuntana. Markkinointi onkin ollut kyseisessä pitäjäraadissa aktiivista, sillä paikkakuntaa on arvioijien mukaan tuotu esille monipuolisesti: suuri kylttimainos paikkakunnalle vievän päätien varrella, alueen edustaminen Rakenna ja Asu-messuilla ja muissa tapahtumissa, paikallislehdestä ostettu sivuja kokonaan toiminnasta ja paikallisista tapahtumista tiedottamista varten, sekä alueellisen opaskartan hankkiminen taajaman keskustaan. Kritiikki kyseisen idean tavoittelusta kohdistui pääosin käytettävissä olevien resurssien riittämättömyyteen ja alueellisen ”tonttitarjonnan” vähäisyys. (kuva 24.)

Kuva 24. Pitäjäraati 5, 30 tärkeintä ideaa

Kun muissa kriteereissä annettujen arviointien keskihajonnat vaihtelivat laajasti 0,20–1,40 yksikön välillä, demokratiavajeen täyttämisen kriteerissä kaikissa kymmenessä tärkeimmässä ideassa se oli yli 1,10 yksikköä. Tämä voidaan tulkita niin, että näiden ideoiden merkitys demokratian parantamiseen saivat eniten eriäviä mielipiteitä. Sekä osallisuudessa että elinvoimassa kaikista 30 ideasta ensimmäisen ja viimeisen idean välinen ero keskiarvoissa oli 1,20–1,50 yksikön välillä, kun demokratia-kriteerissä niiden ero oli vain 0,82 yksikköä. (kuva 25–27.)

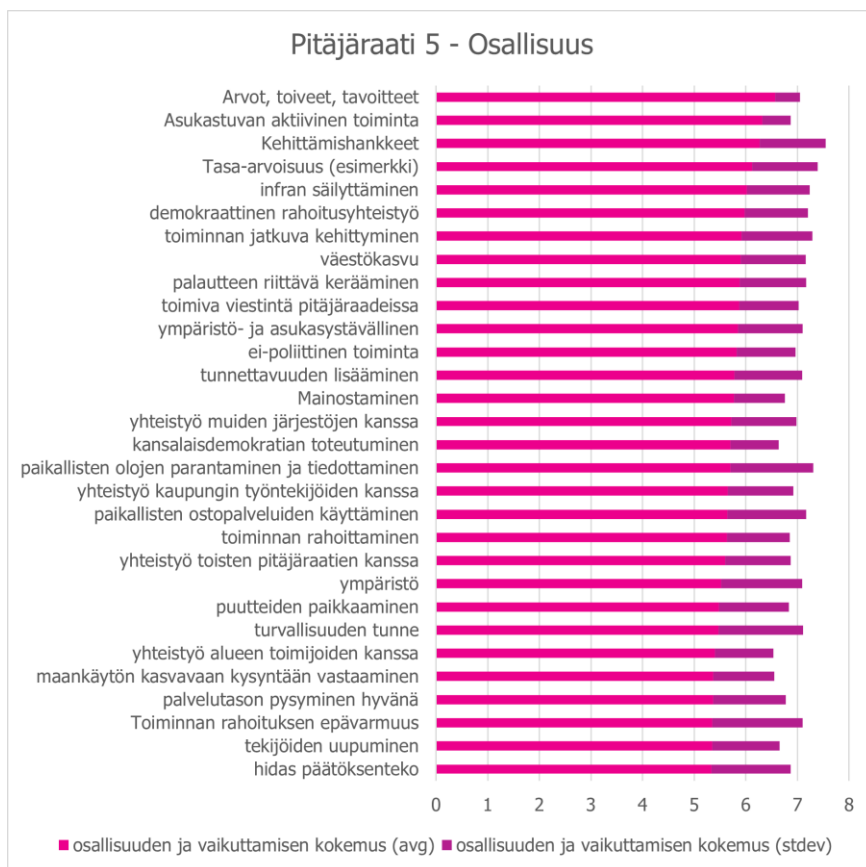
Kaikista arvioinneista pitäjäraati 5 oli ainut, jolla oli identtiset ideat sijoituksineen kaikkien kolmen kriteerin 30 ideakaavioissa. Tämä voi kertoa joko siitä, että jokainen näistä ideoista koettiin yhtä tärkeäksi jokaisessa kriteerissä, tai että arvioijat ovat ymmärtäneet arviointiasteikon merkityksen väärin, minkä takia monet kirjoittivat ideakohtaisia kommentteja selventääkseen numeraalista arviointiaan. Kaikista kymmenestä tärkeimmästä ideasta kuudella idealla oli sijoitukset Hajonta-kaaviossa 15 viimeisimmän idean joukossa (kuva 24).

Ensimmäinen yhteinen idea 16. sijalla käsitti kategoriattoman idean ”arvot, toiveet, tavoitteet”, jota kuvattiin arvojen merkityksenä pitäjäraadin päätöksentekoon. Siihen luokiteltiin yhteisten arvojen ja periaatteiden jakamista muiden jäsenien kanssa tärkeäksi, ettei tarvitsisi pelätä jonkun jäsenen vievän eteenpäin vain itseä tai pientä ryhmää hyödyttäviä hankkeita. Toiset kommentoivat toiminnan olevan tärkeää ei-poliittista työtä maaseutualueen kehittämisen puolesta, mille alueelliset arvot koetaan tärkeiksi päätöksenteossa. Kolmanneksi tärkeimmäksi ideaksi laskettiin olevan jatkuva kehittä-

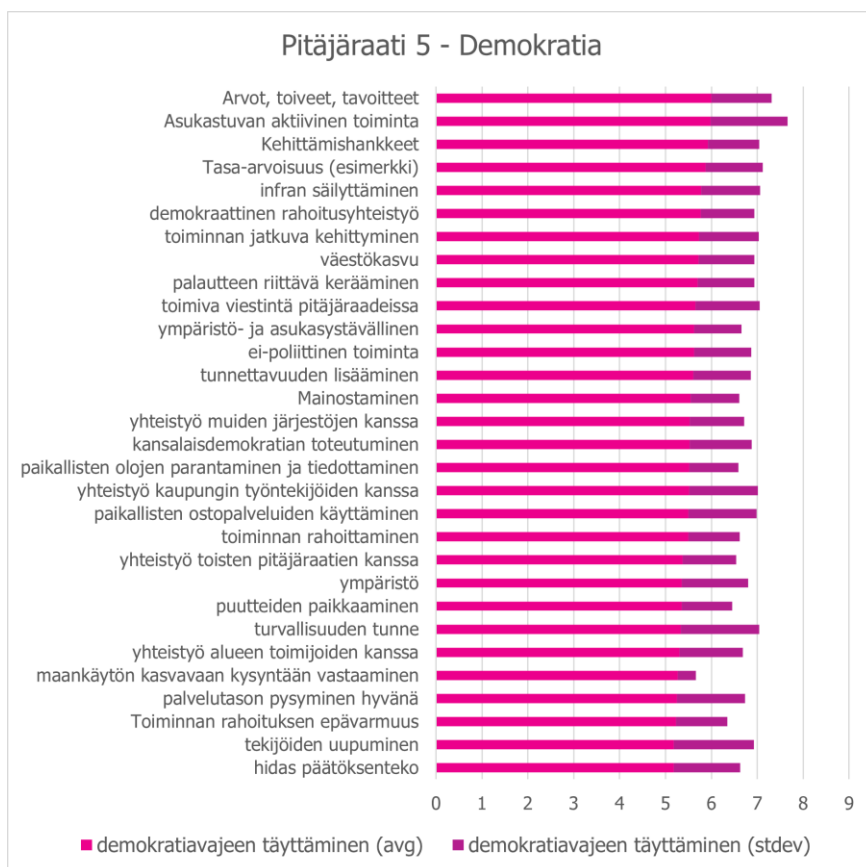
mishankkeiden eteenpäinvienti, joka sijoittui kokonaisuudessa 30. eli viimeisimmälle sijalle. Osa vastaajista oli kokenut, ettei erillisiä olisi ollut, mutta tarvetta niille olisi vähenevän demokratian ja aluekehityksen toimesta, ja osalla oli jo mielessä erinäisiä alulla tai jo loppuun saatettuja hankkeita, kuten kuntoportaiden rakentaminen alueen asukkaiden käyttöön. Toisaalta osa koki alueen tunnetuksi tekemisen eri muodoissa ikään kuin yhdeksi kehittämishankkeeksi, joka toimii koko ajan taustalla. Kaikille kolmelle kriteerille neljänneksi tärkein, mutta kokonaisuudessa sijan 23 idea, käsitti tasa-arvoisuuden tavoittelua niin pitäjäraadin kuin alueen sisällä, sekä muiden Kuopion alueiden kesken. Osa oli jo kokenut, että on saanut vaikuttaa jäsenenä pitäjäraadin toimintaan, ja alue on tunnistettu myös kaupungin päätöksenteon pöydässä esimerkiksi uuden koulun rakentamisessa. Toisaalta osa kommentoi, että tasa-arvoisuustavoite ei pienentäisi kuilua pitäjäraadin edustamien alueen asukkaiden ja kaupungin vuorovaikutuksen välillä, vaan ainoastaan edistäisi jonkin verran alueen elinvoimaisuutta esimerkiksi tekemällä kaikkien alueen toimijoiden kanssa yhteistyötä tasapuolisesti. (kuva 24–27.)

Kuudenneksi tärkein idea oli jo aikaisemmin mainittu demokraattinen eli tasa-arvoinen toimintamäärärahan myöntäminen pitäjäraadeille, jonka merkitys kokonaisuudessa oli kohtalainen 15. sijalla. Sen merkitys oli monelle vastaajalle erittäin suuri, sillä se antoi mahdollisuuden valita rahoituskohteet aluetta parhaiten palveleviksi. Myös sen leikkausyrityksen estämiseen oli käytetty todella paljon raadin jäsenien resursseja. Seitsemänneksi merkityksellisin idea kaikissa kriteereissä oli tavoite pysyvistä pitäjäraatitoiminnan kehittämistyöstä. Tämä perusteltiin siten, että parin ensimmäisen toimikauden aikana on suurimmaksi osaksi vain etsitty kyseiselle pitäjäraadille sopivia työkaluja ja toimintatapoja, jotka tukisivat pitäjäraadeille asetettuja tavoitteita, kuten alueen asukkaiden ja palveluiden käyttäjien osallistamista ja vaikuttamismahdollisuuksia kehittää elinympäristöään ruohonjuuritasolta (Kuopion kaupunki 2016, 1). Kehittämistyön tueksi oli tilattu kaikkien pitäjäraatien kanssa turvallisuuskartoituskysely alueen nykytilasta, jonka yhteydessä oli voitu tehdä tarvekysely kylien yhteisöllisyyttä mahdollistavista toiveista kohteiden kunnostamisesta tai uusien rakentamisesta melko pienillä kustannuksilla. Tällaisiksi huokeiksi kohteiksi luettiin muun muassa yleiset uimarannat, ulkoilu- ja hiihtoreitit sekä laavut grillipaikkoineen. Seuraavaksi tavoitteeksi kyseisellä pitäjäraadilla oli saada positiivista muuttoliikettä alueelle, joka oli viimeinen kokonaiskaavioon sijoittunut idea. Tätä oli tuettu jo eri toimenpiteillä, kuten markkinoimalla paikkakunnan sijainnin olevan sopivan lähellä kaupungin ydinkeskustaa isolla mainostaululla valtatie vieressä. Toinen tätä tavoitetta tukeva toimenpide oli jo aikaisemmin mainittu uusien koulutilojen rakentaminen. Edellisten lisäksi painotettiin tarjolla olevien talojen ja tonttien pikaista lisätarvetta asemakaavamuutoksen avulla, sillä niiden kysyntä on ollut suurempi kuin mitä on voitu tarjota. Myös alueen ja sen lähiympäristön tarjoamat palvelut tulisi nostaa selkeämmin esille: sijainti valaistun valtatie varrella, lentokenttä 20 minuutin päässä, ja harrastusmahdollisuuksien helppo saatavuus sekä paikallisesti että lähempänä kaupungin ydinkeskustaa. (kuva 24–27.)

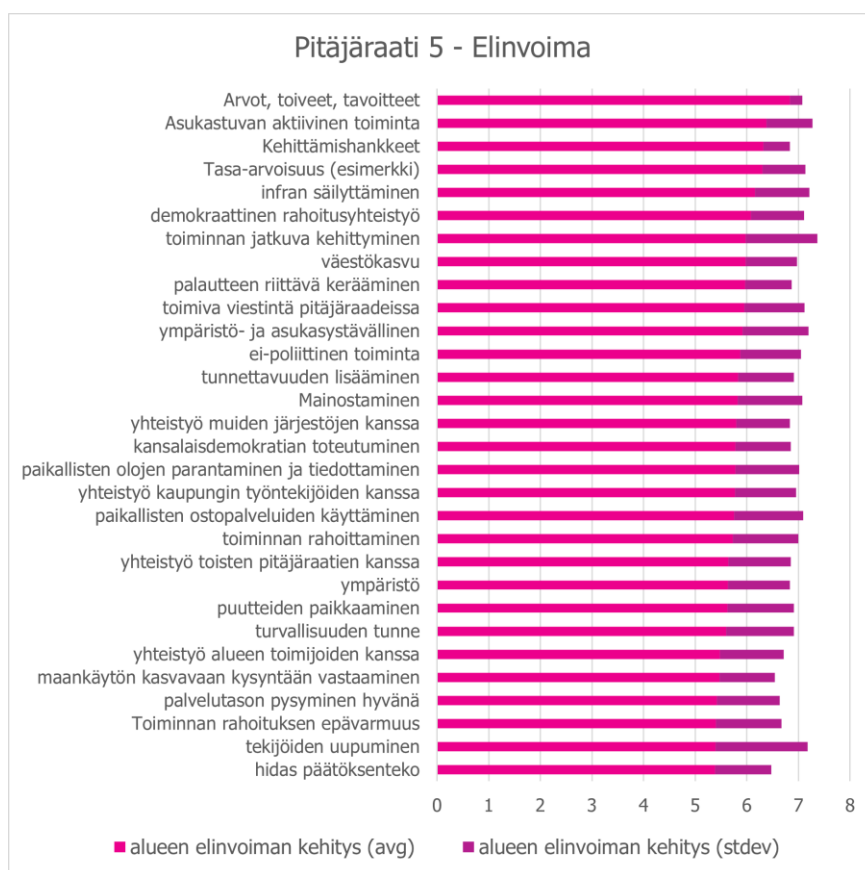
Muita sijoittumattomia ideoita oli neljä kappaletta, joista suurin osa käsitteli pitäjäraadin tavoitteita. Toisen sijan ideassa oli kyse toimenpiteestä alueella toimivan asukastuvan aktiivisesta toiminnasta tulevaisuudessa, sillä tällaisia säännöllisiä asukkaiden kokoontumisia yhteen ei ole voitu järjestää kertaakaan sopivien tilojen puuttuessa alueelta. Tilavalinnassa on otettava huomioon sen helppo saatavuus taajaman lisäksi myös haja-asutusalueen asukkaille sekä tarpeeksi suuri tila toimia. Yhdeksi ratkaisuksi esitettiin esimerkiksi nykyisen kirjaston tilat sen jälkeen, kun kyseinen palvelu siirtyy lähivuosina rakennettavan uuden koulun tiloihin. Alueelle johtavan tieliikenteen säilyttämisen tavoite asetettiin viidennelle sijalle, ja kommenttia tuli etenkin kaupungin hitaasta toiminnasta vastata pitäjäraadin nostamiin ongelmiin kuten kevyen liikenteen väylän puuttumisesta haja-asutusalueilta taajaman keskustaan, mikä lisäisi liikenneturvallisuutta vilkkaan ja kapean päätien varrella. Yhdeksännen sijan vei palautteen monipuolinen kerääminen asukkailta ja palvelukäyttäjiltä sekä perinteisesti että sähköisesti tavoittaakseen mahdollisimman suuren osan kohderyhmästään. Tällä hetkellä palautetta on voitu antaa sosiaalisen median kanavissa ja alueen omilla verkkosivuilla, sekä laittamalla paikallisessa kirjastossa sijaitsevaan palautelaatikkoon kirjallista palautetta, mutta palautteen keruussa koettiin olevan vielä paljon parantamisen varaa. Viimeisimmäksi, mutta tärkeäksi ideaksi listautui toimivan viestinnän luominen kaikkien jäsenien kesken. Toiminnan alusta lähtien oli käytetty erilaisia viestintäkanavia eri käyttötarkoituksin, mutta varsinkin uusien jäsenien sujuvaan perehdyttämiseen menneistä ja tulevista asioista koettiin vaativan vielä jatkojalostamista. Idean yhteydessä esitettiin myös kritiikkiä kaupungin osuudesta jäsenien kouluttamisesta raadin toimintaan: erityisesti kokemattomille jäsenille selkeiden toimintatapojen luominen ennakkoon, esimerkiksi kuinka paljon varajäsenien tulisi olla perillä asioista, jotta esimerkiksi kokoukset voitaisiin pitää mahdollisimman sujuvasti. (kuva 25–27.)

Kuva 25. Pitäjäraati 5, 30 tärkeintä osallisuuden ja vaikuttamisen kokemuksessa

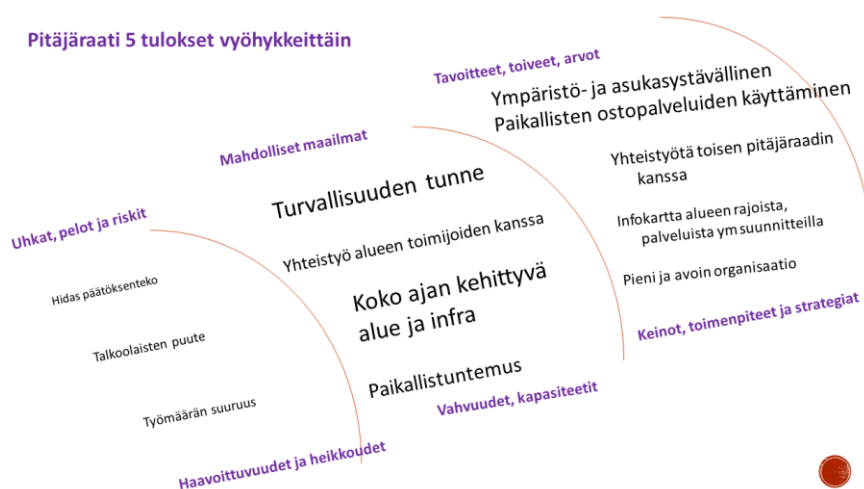
Kuva 26. Pitäjäraati 5, 30 tärkeintä demokratiavajeen täyttämisessä

Kuva 27. Pitäjäraati 5, 30 tärkeintä alueen elinvoimaisuuden kehityksessä

Kuten parissa edellisessäkin raadissa, tässäkin tärkeys toiminnan pyörittämiseen löytyy niiden vahvuuksista ja tehtävistä tai jo tehdyistä toimenpiteistä. Kaiken ytimeen arvoitiin alueen ja tiestön jatkuva kehittyminen (CV 0 %), joihin sisällytettiin muun muassa uuden koulun rakentaminen ja suunnitteilla oleva tiehanke. Seuraavaksi tärkeimmäksi listautui alueen mahdollisuus tunnustautua turvallisena ympäristönä, jossa asuu kaikenikäisiä (CV 3 %). Kaksi edellistä koettiin pitkään tärkeimmiksi, kunnes listaa jatkoivat seuraavat ideat: mahdollisuus luoda kotoisan tunteen elää ja vaikuttaa tekemällä yhteistyötä alueen toimijoiden kanssa, tavoitteena varmistaa kustannustehokkaat palvelut käyttämällä mahdollisimman paljon paikallisia ostopalveluita, sekä strategiana yhdistää voimavaroja muiden aluepitäjien kanssa (CV 9 %). Seuraaviksi tärkeimmiksi ideoiksi listautui muutama toimenpide sekä tavoite ja vahvuus: tavoite alueen markkinoinnista vetovoimaisena, kuten ympäristö- ja asukasystävällisenä, jäsenien ja niiden verkoston laaja-alainen asiantuntijuus, osaaminen ja ymmärrys paikallisista asioista, suunnitteilla oleva infokartta alueen rajoista ja sen tarjoamista palveluista, kuten harrastepaikat ja apteekki, ja jo tehty yhteistyö alueen yhteisistä asioista kiinnostuneiden toimijoiden kanssa (CV 11 %). Laskennallisesti vähiten merkityksellisiksi ideoiksi ja ajatuksiksi arvioitiin kaupungin byrokratian hitaan päätöksenteon uhka, sekä toimintaan osallistujien puute verrattuna työmäärän suuruuteen (CV 31 %). Arvioijien mielestä hidas päätöksenteko ”uhkaa vesittää hyvätkin ideat” ja ”tekemisen into meinaa aktiivisemmaltakin toimijalta laantua”, minkä takia osa arvioijista kommentoi sen olevan pitäjäraatitoiminnalle suuri uhka. Myös talkoolaisten vähäisyys toimintaan osallistumiseen on lisännyt mukana olevien jäsenien työtaakkaa, joka on tuntunut joistakin ”kokoaikaiselta työltä parin kuukauden ajan”. (kuva 28.)

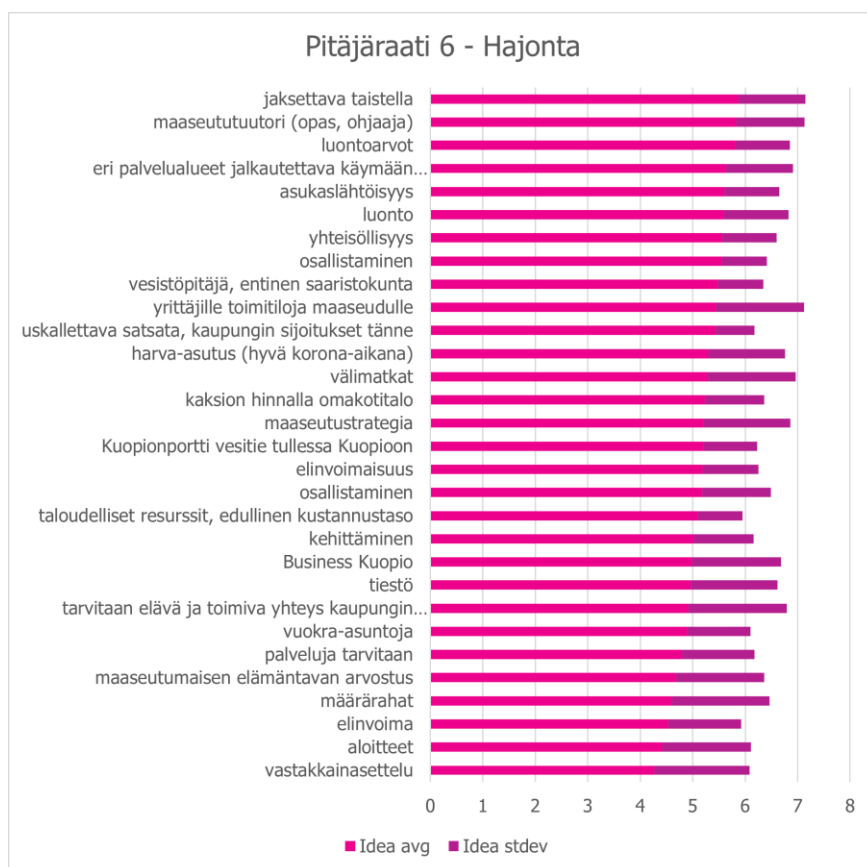
Viidennessä pitäjäraadissa koetettiin ensin ratkaista tekijöiden ja työn epäsuhdanne, sekä kaupungin hidas päätöksenteko (kuva 28). Tekemällä yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa ja käyttämällä läheltä saatavia ostopalveluita voidaan vähentää pitäjäraatien jäsenien työmäärän suuruutta ja helpottaa henkilöressurssien vähäisyyttä. Kaupungin hitaaseen päätöksentekoon ei voitu vaikuttaa, mutta tekemällä yhteistyötä toisten pitäjäraatien kanssa voitaisiin jakaa vastuuta kaikille pitäjäraati-alueille yhtä tärkeistä asioista, kuten infrastruktuurista tai turvallisuuskartoituksista.

Kuva 28. Pitäjäraadin 5 tulokset vyöhykkeittäin

Kuudennessa eli viimeisimmässä pitäjäraadissa työpajoista poimittuja ideoita oli toiseksi vähiten, 41 kappaletta, arvioijia oli suurimmasta päästä seitsemän henkilöä, ja kaikista arvioitavista ideoista kolmesta eri kategoriasta oli arvioitu vajaa 72 prosenttia. Ideakohtaisia kommentteja oli yli 100, ja yleisiä kommentteja neljä, joissa moni kiteytti omat kokemuksensa pitäjäraatitoiminnasta. Siellä keuhuttiin, miten "lähidemokratia ja pitäjäraatitoiminta oli onnistunut valinta", mutta jatkoa varten pitäjäraatien toimintasääntöjä ja eri palvelualueiden näkemyksiä tulisi muokata sen verran, että pitäjäraadit voisivat toteuttaa hankkeitaan laajemminkin. Myös tässä pitäjäraadissa koettiin, että sen kuuleminen, lausuntojen pyytäminen sekä tiedotus "ontuu pahasti", minkä takia luottamus kaupungin päättäjiin on "horjunut ajoittain". Esimerkkinä nostettiin päätös paikallisen terveysaseman laboratorion palveluaikojen vähentämisestä, josta ei neuvoteltu tai tiedotettu millään tavalla alueen asukkaiden ja pitäjäraadin kanssa. Kritiikkiä tuli myös osaltaan kyseisen arvioinnin tekotapaan, jota ei koettu oikeana tapana tuoda esille kyseiselle pitäjäraati-alueelle tärkeitä asioita osallisuuden, demokratian ja elinvoimaisuuden kehittämiseen. Myös arviointilomakkeen pituus koettiin ongelmaksi, kuten myös sen vaikealukuisuus ja ymmärrys osata arvioida listattuja ideoita oikeasta näkökulmasta.

Kaikkia kriteerejä yhdistävää ideaa kymmenen ensimmäisen idean joukossa oli kaiken kaikkiaan kolme: heikkous, mahdollisuus ja toimenpide. Kokonaisuudessa tärkeimpänä ideana pidettiin jäsenien voimien vieminen olennaisesta tekemisestä kaupungin toimesta, mikä koettiin pitäjäraadin näkökulmasta heikkoutena. Se oli myös kaikista ideoista ainoa, joka oli jokaisessa kriteerissä viiden tärkeimmän idean joukossa (kuva 30–32). Varsinkin demokratiavajeen täyttämiseksi oleelliseksi ratkaisuksi kommentoitiin, että kaupungin on ”opittava kuuntelemaan” kuntalaisiaan ja osallistavan niitä päätöksentekoon enemmän kuin nykyään. Osa arvioijista myös koki, että ilman ääntä maaseutualueet unohdetaan tai alueelle tarvittavista palveluista ja kehitystoimenpiteistä ”saadaan vain välttämätön”. Kolmannen sijan idea alueen luontoarvojen tuomista mahdollisuuksista koettiin sekä Osallisuus- että Elinvoima-kriteereissä tärkeimmiksi, kun taas Demokratia-kriteerissä sen merkitys oli päinvastainen 10. sijalla (kuva 29–32). Viimeinen yhteinen idea käsitti toimenpiteen, jonka mukaan kaupungin päättäjät ja virkamiehet tulisi tutustuttaa kunnolla kaikkiin Kuopion maaseutualueisiin yksitellen paremman yleiskuvan saamiseen päätösten mahdollisista vaikutuksista. Konkreettisesti kyseistä toimenpidettä oli toteutettu jo aikaisemmin järjestämällä pitäjänkokouksia, joita oli järjestetty kaupungin edustajien, pitäjäraatilaisten ja pitäjäraatila-alueen asukkaiden keskustelutilaisuutta varten.

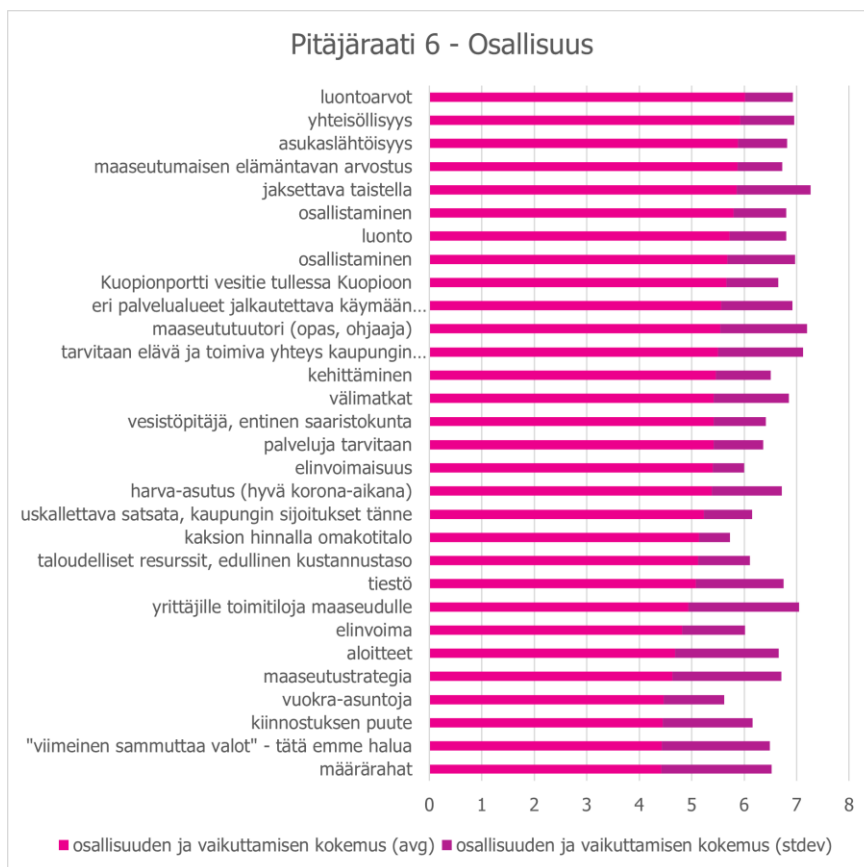

Kuva 29. Pitäjäraati 6, 30 tärkeintä ideaa

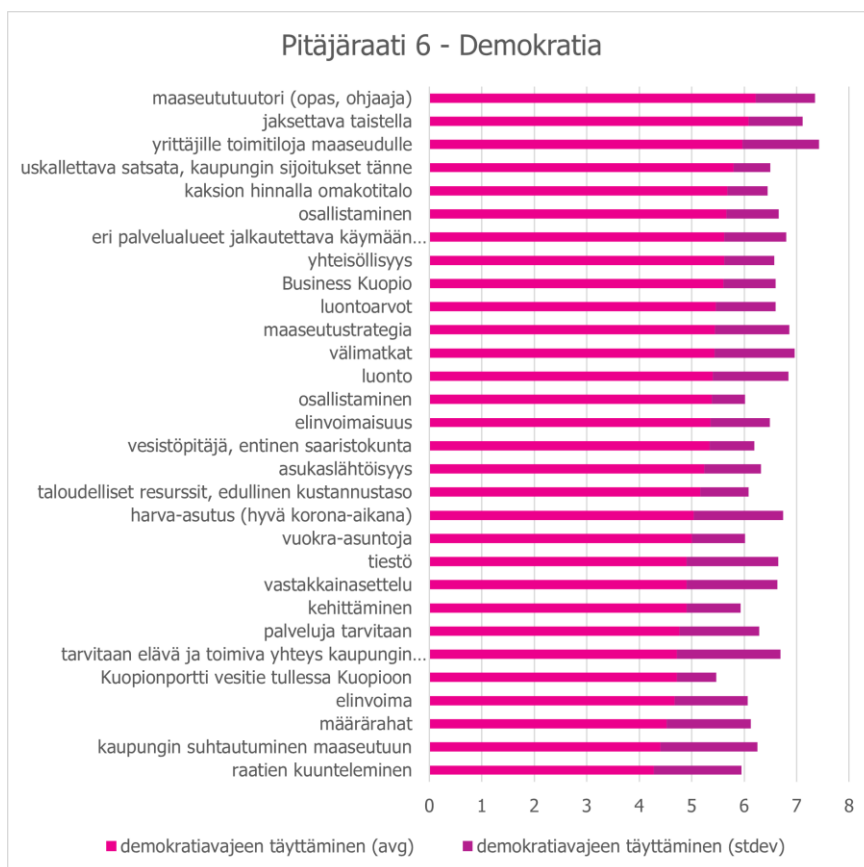
Yhteensä kuusi ideaa kaikkien kriteerien kymmenen tärkeimmän idean joukosta ei listautunut kokonaisuuteen, joista suurin osa käsitteli pitäjäraatialuetta jollain tavalla. Osallisuudelle tärkeimmistä ideoista tavoite ja mahdollisuus sijoittuivat kokonaisuudessa 15 viimeisimmän idean joukkoon (kuva 29). Niistä 16. sijalle arvioitiin mahdollisuus päivittää alueella sijaitsevan, Kuopion kaupungin omistaman sataman kauttakulun kaavoitusta sekä ympäröiviä palveluja samalla tavalla kuin Kuopion pääsatamassa. Sitä tukivat kommentit, joiden mukaan kesäaikoina siellä on paljon toimintaa ja tapahtumia, joissa vierailijoita saattaa olla parhaimpina päivinä useamman sadan henkilön edestä päivittäin. Viiden viimeisen joukkoon sijalle 26 selvisi tavoite maaseutualueen elämäntyyliä parempi arvostus. Tätä ideaa puollettiin kertomalla, että alueen asukkaat pitävät sitä arvossaan, mutta kaupungin päättäjien vähäinen tai olematon arvostus loi eniten eriäviä mielipiteitä, kuten niiden osallistumattomuus aluemarkkinointiin, pitäjäraadin hakemien tarpeellisten asemakaavamuutosten mitätöiminen, ja alueelle tarpeellisten kehitystoimien vähäisyys.

Kuten osallisuuden, myös demokratiakriteerin näkökulmasta löytyi pitkälti samoja ideoita kokonaisuuden (kuva 29) ensimmäisen kymmenen sijan joukosta. Niistä kaksi ideaa, aluekehitykseen kaupungin järjestämän rahoituksen vähentämisen uhka ja lisääntyvän asukasmäärän mahdollisuus edullisten elinkustannusten houkuttelemana, sijoittuivat 15 ensimmäisen joukkoon. Jälkimmäisen idean mahdollisuutta arvioijat tukivat kertomalla, miten ”merkittävät aluemarkkinoinnit” ovat vaikuttaneet asuntojen kysyntään positiivisesti, ja paikkakunnalle muuttaneet perhetaloudet olivat tyytyväisiä asumisen hintatasoon ja alueen viihtyvyyteen. Aluekehityksen näivettämisen uhkaa taloudellisilla resursseilla koettiin erittäin merkittäväksi, sillä arvioijien mukaan paikallisen elinkeinoelämän kohentamiseen kaupungin taloudellinen tuki on sille ehdoton. Sen lisäksi kaupungin päättäjien tulisi luottaa paikallisten mielipiteisiin tarvittavista peruspalveluista, sillä harvalla virkamiehellä koettiin olevan riittävä tieto tehdä perusteltuja päätöksiä esimerkiksi tarjolla olevien paikallispalveluiden lakkauttamisista. Sijalle 21 pääsi keino, jonka mukaan kyseisen pitäjäraatialueen tarjoamat palvelut voisivat olla mukana Business Kuopio -yhteisössä (kuva 29). Se on koonnut yhteen kaikki tarvittavat palvelut ja kattavan kumppaniverkoston kasvuhakuiselle yritykselle (Kuopio 2020). Osa koki, että sitä kautta työllistäviä yrityksiä saataisiin paremmin ohjattua paljon tarjoavalle maaseudulle, kuten satama-alueen kehittämiseen, kun taas toinen osa koki, ettei se edistäisi ollenkaan maaseutualueiden kehittämistä.

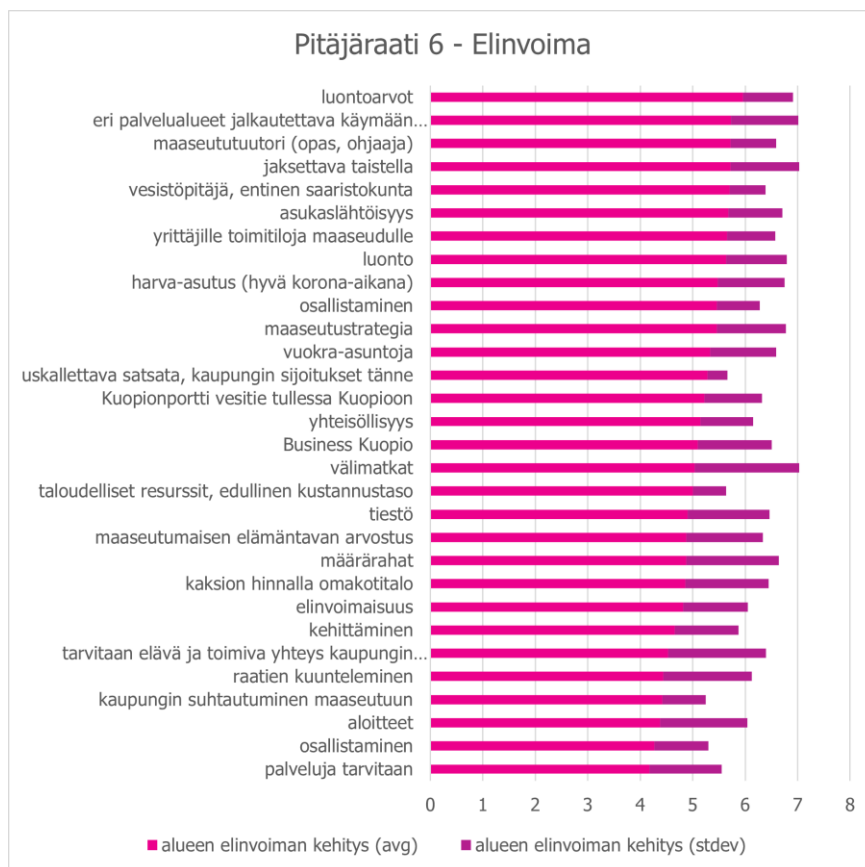
Elinvoima-kriteerissä kaikki muut ideat sisältyivät kymmenen kärkeen kokonaisuudessa paitsi harva-asutusmahdollisuus alueen vahvuutena, joka sijoittui kokonaisuuskaaviossa 12. sijalle (kuva 29). Sitä puoltavat henkilöt kommentoivat harva-asutuksen lisäävän viihtyvyyttä, kun asukkailla on riittävästi omaa tilaa ja rauhaa ennen seuraavaa asutusta jopa taajamassa, jolloin omalla tontilla voi toteuttaa omia harrastuksiaan ja käyttää omaa luovuutta julkisivun kohentamisessa. Toisaalta siitä toisin ajattelevat kokivat, että jokainen tekee sen valinnan, haluaako asua maaseudulla pitkien matkojen päässä suuresta osasta palveluista, erityisesti korkeamman asteen koulutuksen ja joukkueharrastusmielessä, eikä sille tosiasialle pitäjäraatitoiminta voi mitään. Sitä edistääkseen esitettiin, että pitäjäraadit voisivat kehittää yhteishankkeen paikallisen ELY-keskuksen kanssa, joka hoitaa koko Pohjois-Savon alueen toimeenpano- ja kehittämistehtävät.

Kuva 30. Pitäjäraati 6, 30 tärkeintä osallisuuden ja vaikuttamisen kokemuksessa

Kuva 31. Pitäjäraati 6, 30 tärkeintä demokratiavajeen täyttämisessä

Kuva 32. Pitäjäraati 6, 30 tärkeintä alueen elinvoimaisuuden kehityksessä

Kuudennessa pitäjäraadissa mahdollisuus luonnon ja luontoarvojen esilletuominen toiminnassa koettiin tärkeimmäksi (CV 0 %). Sitä seurasivat sekä heikkoutena pidetty jäsenien jaksaminen olla toiminnassa mukana että maaseutualueisiin erikoistuneen oppaan palkkaaminen, joka toimisi paikallisena oppaana esimerkiksi turisteille, mitä pidettiin yhtä tärkeinä ideoina (CV 1 %). Prosenttiarvon ollessa alle kymmenen prosenttia, seuraaviksi tärkeiksi ideoiksi nousivat kuusi seuraavaa ideaa: toiminnan asukaslähtöisyys, kaupungin eri alojen edustajien kunnolliset tutustumiskäynnit maaseutualueisiin paikan päällä, tavoitteet asukkaiden osallistamiseen, alueen yhteisöllisyyden tavoittelu, ympäröivän luonnon monet mahdollisuudet, sekä ensimmäinen uhka kaupungin luotto maaseutuun sijoituskohteena (CV 10 %). Kun prosenttiarvoon lisättiin vielä viisi prosenttiyksikköä, loput mahdollisuuksiin, vahvuuksiin ja heikkouteen liittyvistä ideoista tulivat esiin (CV 15 %). Niistä tärkeimmäksi nousi alueen heikko infrastruktuuri ja sen keho kunto, joka on kommenttien perusteella puhututtanut paikallisia varsinkin liikenneturvallisuuden näkökulmasta. Tiestön huonosta kunnosta kerrottiin esimerkeiksi sorapintaiset maantiet, ja talviaikaan teiden auraukset ja hiekoitukset ovat olleet monella alueella erittäin huonot. Arvioijat kokivatkin, että syrjäiselle pitäjäraatialueelle muuttaisi varmasti enemmän kauempana työssäkäyviä asukkaita, jos vain tien kuntoa kohennettaisiin riittävän turvalliseksi ja miellyttäväksi ajaa. Vähiten tärkeimmiksi ideoiksi koettiin alueen edulliset elinkustannukset ja peruspalveluiden saatavuus. (kuva 33.)

Tämän pitäjäraadin tärkeimmiksi ongelmiksi nousivat kaupungin luottamuksen loppumisen uhka alueeseen kehityskohteena ja raadin jäsenien jaksamisen heikkous (kuva 33). Jälkimmäiseen ratkaisuksi esitettiin osallistamalla paikallisia toimimaan esimerkiksi paikallisoppaina paikkakunnalla vierailijoille. Kaupungin luottamusta tulisi kohentaa jalkauttamalla eri palvelualueet käymään tutustumassa kyseisen alueen tarjontaan, kuten asumiskustannusten edullisuuteen, harva-asutuksen tuoma tila ja rauha, sekä vesistön ja luontoliikkumisen tuomat mahdollisuudet lähelle asuinalueita.

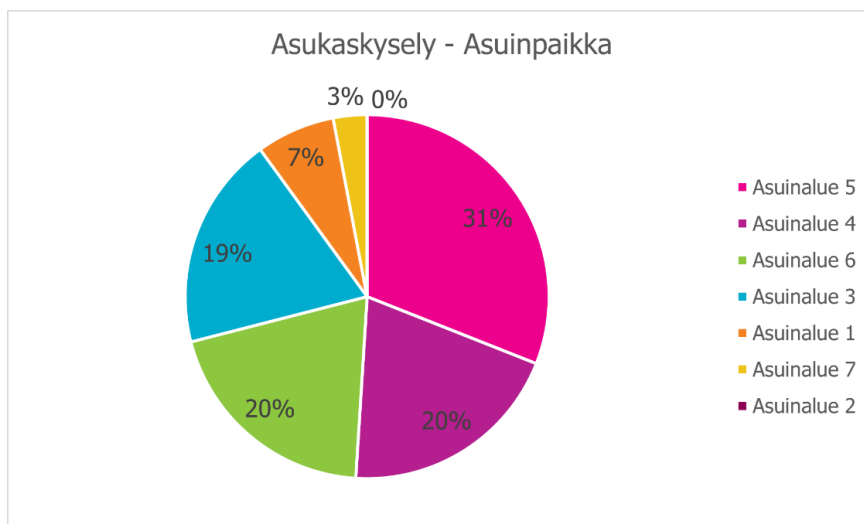

Kuva 33. Pitäjäraadin 6 tulokset vyöhykkeittäin

6.2 Asukaskysely

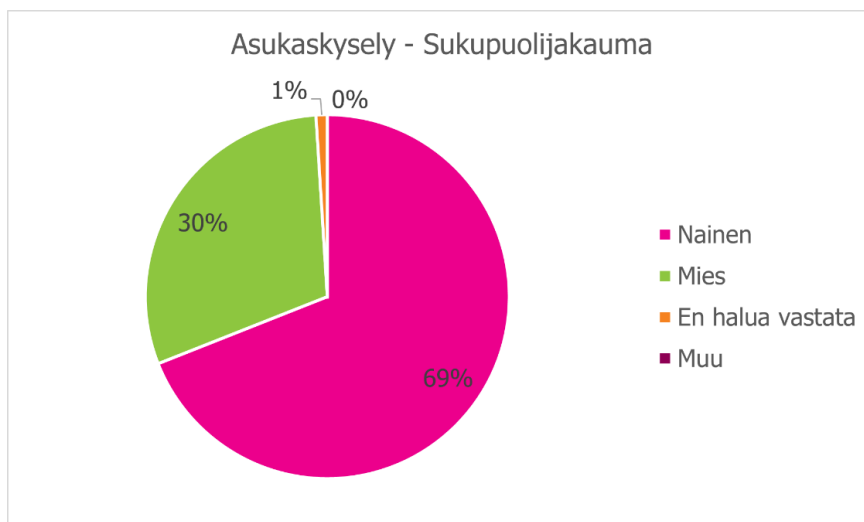
Aineistoa käsiteltiin anonymisti, eli tuloksia ei voida yhdistää tiettyyn asuinalueeseen. Anonymisyys perusteltiin siten, että joltakin paikkakunnalta ei osallistunut yhtäkään vastaajaa (kuva 34), jolloin tuloksien käsitteleminen alueittain olisi ollut sille epäedullista, ja Kuopion keskusta-alueella ei ole omaa pitäjäraatia. Toinen tarkoitus oli tutkia pitäjäraatitoiminnan vaikutusta asukkaidensa osallistamista ja osallistumisen kokemusta kokonaisuutena ilman, että se vaikuttaisi kyseisen asuinalueen pitäjäraadin toimintaan jollain tavalla. Jos oli tarvetta mainita tuloksia asuinaluekohtaisesti, ne nimettiin seuraavasti: asuinalue 1, asuinalue 2, asuinalue 3, asuinalue 4, asuinalue 5, asuinalue 6, ja asuinalue 7.

Kyselyn vaihtoehtoina asuinpaikaksi olivat seuraavat: Juankoski, Karttula, Maaninka, Nilsiä, Riistavesi, Vehmersalmi ja kantakaupunki/keskusta-alue (Liite 1). Viimeisin vaihtoehto tarkoitti Kuopion lähi- ja keskusta-alueita, jossa asui todennäköisesti henkilöitä, joilla oli kytköksiä vähintään yhteen pitäjäraatialueeseen. Yhteensä vastauksia tuli 233 kappaletta, jotka jakautuivat seuraavasti: Asuinalue 5 tuotti melkein kolmasosan vastauksista, Asuinalueet 4, 6, ja 3 tuottivat jokainen noin viidesosan vastauksista, ja Asuinalueet 1 ja 7 tuottivat yhteensä alle 20 vastausta (kuva 34). Yksi vaikuttava tekijä vastauksien epätasaiseen jakautumiseen eri asuinalueiden kesken johtui todennäköisesti kyselyn vaikeasta saatavuudesta. Koska kysely toteutettiin verkossa, vastaajalta vaadittiin käyttöön laitetta, jolla pystyi käyttämään internetiä. Toinen vaikuttava tekijä oli voinut olla se, missä kaikkialla kyselyn vastauslinkkiä oli jaettu, ja oliko se saavuttanut juuri oikean kohderyhmän.

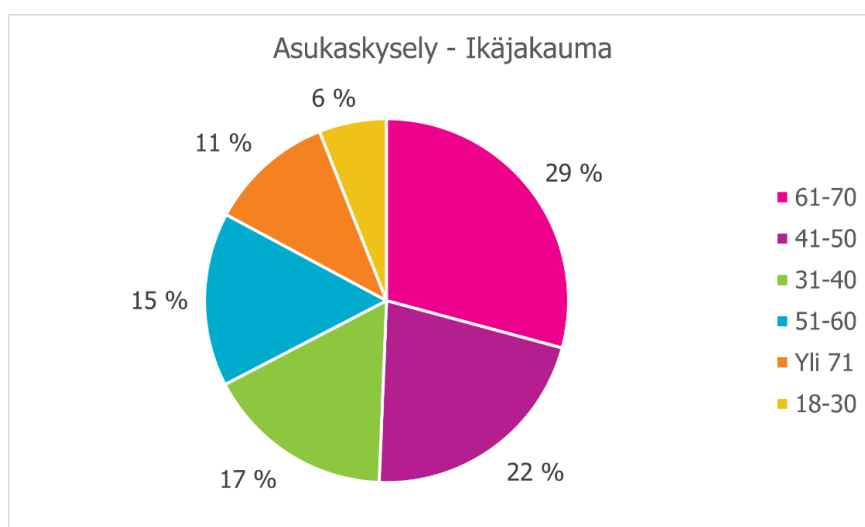
Kuva 34. Asukaskysely, asuinpaikka (n=233)

Kuvan 35 mukaan kyselyyn vastanneista melkein 70 prosenttia oli naisia. Näin suuri ero mies- ja naisvastaajista voisi johtua siitä, että miehet (Prättälä & Tolonen 2007) vaihtavat herkemmin asuinpaikkaansa työn, opiskelun tai mahdollisen parisuhteen mukaan. Siihen oli voinut vaikuttaa myös nykypäivän kiire, jolloin aikaa kyselyihin osallistumiseen ei tahdo löytyä. Sekin voi olla yksi syy, ettei pitäjäraatitoiminta ollut miesten keskuudessa ennestään tuttua, koska suurin osa (Kauhanen & Ko-
lehmainen 2021, 48) sen jäsenistöstä koostui naisista.

Kuva 35. Asukaskysely, sukupuolijakauma (n=233)

Kyselyyn vastanneiden kesken suurin osuus oli 61–70- ja 41–50-vuotiaat, ja näidenkin välillä eroa oli seitsemän prosenttiyksikköä (kuva 36). Kyseinen havainto voi liittyä pitäjäraatialueiden ikärakenteiden muodostumiseen: monissa niissä suurin asukasryhmä ovat ikäihmiset ja työssäkäyvät henkilöt (Kuopion kaupunki 2021, 14). Vastaamisaktiivisuuteen on voinut myös vaikuttaa se, että juuri nämä ikäryhmät edustavat suurimmassa osassa pitäjäraateja sen jäseniä (Kauhanen & Kolehmainen 2021, 48). Vähiten vastaajia oli sekä 18–30-vuotiaissa että yli 71 ikävuodesta ylöspäin (kuva 36). Alle 30-vuotiaiden vastausmäärään on voinut vaikuttaa toiminnan tuntemattomuus tai kiinnostamattomuus, kun taas yli 71-vuotiaiden osuuteen on voinut ehdottomasti vaikuttaa kyselyn saatavuus; sitä oli jaettu ainoastaan verkon välityksellä, eikä siitä laitettu minkäänlaista ilmoitusta paikallislehtiin tai ilmoitustauluille, joista siitä olisi voinut saada tietoa.

Kuva 36. Asukaskysely, ikäjakauma (n=233)

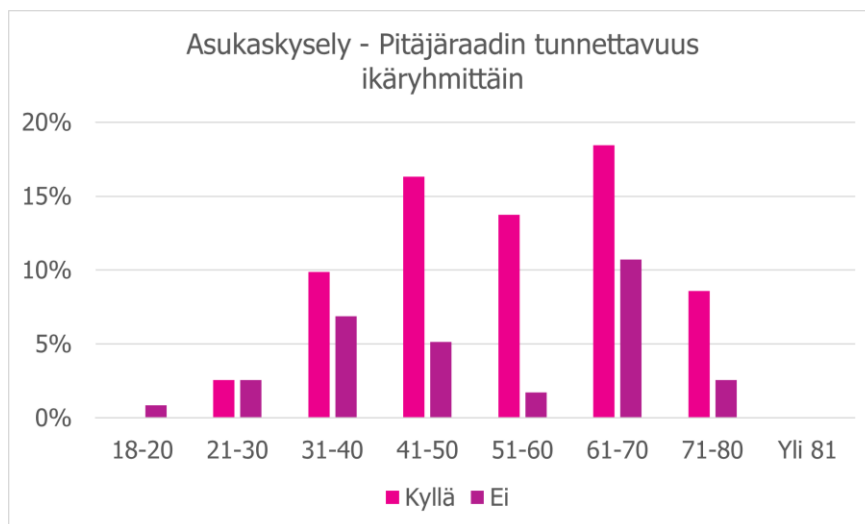
Kyselyssä kysyttiin perustietojen, kuten sukupuoli ja ikä, jälkeen vastaajan tietämystä pitäjäraatitoiminnasta. Tarkoituksena oli selvittää, kuinka moni vastaaja oli vähintään kuullut pitäjäraadista ja sen toiminnasta kahden toimikauden, eli neljän vuoden aikana. Kaikista vastaajista noin 70 prosenttia oli kuullut jossain yhteydessä pitäjäraadeista (kuva 37). Näin suuri osuus tarkoittaa sitä, että pitäjäraadit olivat yleisellä tasolla onnistuneet lisäämään tietoutta toiminnastaan monen eri kanavan kautta. Kun tuloksia kuitenkin tarkasteli ikäryhmittäin, saatiin selville, etteivät ne olleet kaikissa niissä yhtä tunnettuja (kuva 38).

Kuva 37. Asukaskysely, tietoisuus pitäjäraatitoiminnasta (n=233)

Kaikista vähiten vastauksia oli saatu 18–20-vuotiailta, 2 ”ei”-vastausta, ja yli 81-vuotiailta ei tullut yhtään vastausta kyselyyn (kuva 38). Vastauksien vähyyden voi perustella siten, ettei nuorilla ollut todennäköisesti minkäänlaista tietoa pitäjäraadeista. Se voi myös johtua siitä, etteivät he käyttäneet pitäjäraatien järjestämiä toimintoja, tai he eivät olleet tietoisia raatien osallisuudesta niihin. Myös kiinnostus alueen asioihin oli vielä vähäistä monella nuorella, sillä heillä oli todennäköisesti muita nuoruuteen liittyviä asioita, joihin heidän oli keskityttävä, kuten opiskelu. Syitä, miksi yli 81-vuotiailta vastauksia ei saatu ollenkaan voi johtua siitä, että osa vastaajista oli vielä alle kyseisen iän, sillä 71–80-vuotiaiden ikäryhmästä vastauksia oli tullut jopa 26 kappaletta (kuva 38). Toinen syy oli voinut olla se, että kyseisen ikäryhmän henkilöillä ei ollut mahdollisuutta vastata kyselyyn, koska heillä ei ollut tietoa kyselyn olemassaolosta, tai vastaamiseen tarvittavaa laitteistoa ei ollut heillä käytettävissä.

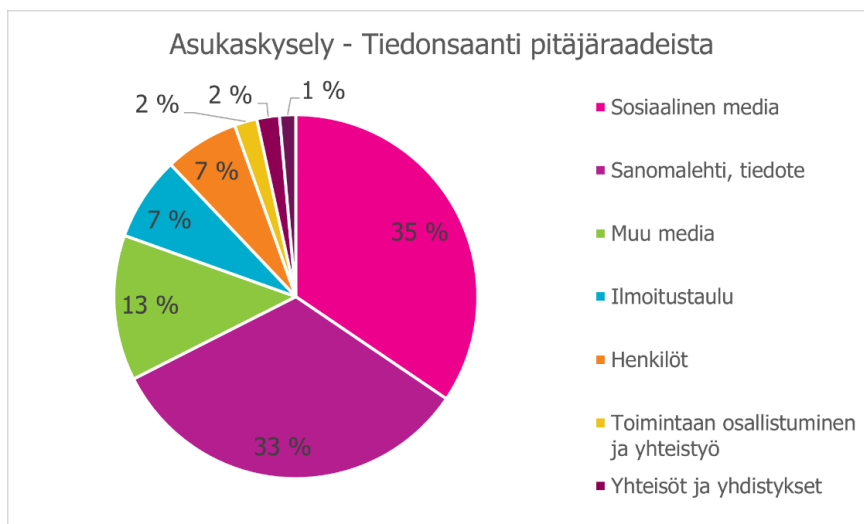
Kuitenkin kaikista suurimmat vastausmäärät saatiin kolmesta ikäryhmästä: 41–50-, 51–60- ja 61–70-vuotiailta. Näiden kolmen ikäryhmän kesken 61–70-vuotiaat olivat aktiivisimpia, mutta yli puolet heistä ei ollut aikaisemmin kuullut pitäjäraatitoiminnasta. Vastaavasti eniten toiminnasta tietoisia olivat 51–60-vuotiaat, joista vain 10 prosenttia vastasi kieltävästi kysymykseen (kuva 38). Tietoisuus pitäjäraatitoiminnasta juuri näissä ikäryhmissä selittyi sillä, että pitäjäraatien jäsenet koostuivat suurimmaksi osaksi juuri näistä ikäryhmistä (Kauhanen & Kolehmainen 2021, 48), jolloin he pystyivät jakamaan tietoa toiminnastaan muille saman ryhmän edustajille.

Kuva 38. Asukaskysely, pitäjäraadin tunnettavuus ikäryhmittäin (n=233)

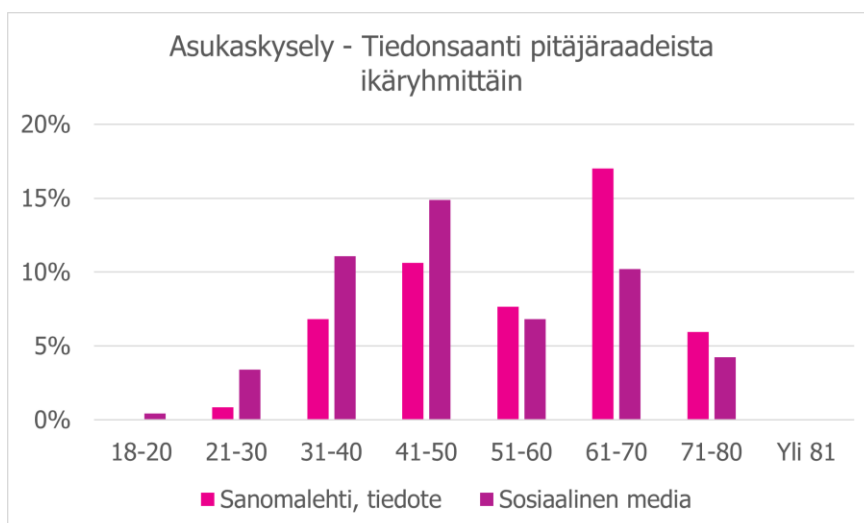
Kyselyssä sai valita kaikki tavat, joilla vastaajat saivat tietoa pitäjäraatien olemassaolosta (kuva 39). Sosiaalisen median osuus oli suurin, 34 prosenttia, jonka vastauksista noin kaksi kolmasosaa kertoi saaneensa tietoa Facebook-palvelun kautta. Muuhun osuuteen, noin 38 prosenttia, ei nimetty erikseen minkäänlaista sosiaalista mediaa, mistä tietoa oli saatu. Selvitysten myötä voidaan olettaa, ettei kyseisellä osuudella tarkoiteta muita sosiaalisia medioita. Tämä perusteltiin siten, että vain yksi pitäjäraati käytti myös joitain toista sosiaalisen median kanavaa tiedottamisessa (Kauhanen & Kolehmainen 2021, 46). Käytetyssä Facebook-palvelussa suuressa roolissa olivat olleet näiden asuinalueiden asukkaille tarkoitettut ryhmät, joissa tietoa kyselystä oli voitu jakaa helposti.

Toiseksi suurimpana tiedotuskanavana oli toiminut erilaiset sähköiset ja painetut sanomalehdet (kuva 39). Näihin lukeutui sekä maksullisia että maksuttomia paikallisesti ja alueellisesti jaettavia lehtiä. Varsinkin paikallisesti jaettavista lehdistä tietoa alueen pitäjäraadista ja sen toiminnasta oli saatu vastauksien perusteella hyvin tietoa. Osa pitäjäraadeista oli myös julkaissut omaa pitäjäraati-lehteä, jossa pääaiheina oli kyseisen raadin toiminta. Näiden kahden tiedonsaantitavan perusteella voidaan todeta, että sekä sosiaalinen media että painettu lehti olivat erittäin käytettyjä sekä tärkeitä tiedonjakokanavia, joita pitäjäraadit hyödynsivät omassa toiminnassaan erittäin hyvin.

Kuva 39. Asukaskysely, tiedonsaanti pitäjäraadeista (n=348)

Aikaisemmin tuli todettua, että sekä painettu printtimedia ja sosiaalinen media olivat suuressa roolissa alueiden asukkaiden tiedonsaannissa pitäjäraadeista. Mielenkiintoista oli kuitenkin se, että näiden kahden kanavan rooli vaihteli ikäryhmittäin. Kuvan 40 mukaan sosiaalinen media oli ollut selkeästi tärkeä kanava saada tietoa alle 50-vuotiaiden henkilöiden keskuudessa. Sen jälkeen sen merkitys väheni painettujen lehtien kanssa samalle tasolle, kunnes sanomalehti otti selkeän kärkipaikan yli 61-vuotiaiden keskuudessa (kuva 40). Tähän oli voinut merkittävästi vaikuttaa se, että vanhemmille sukupolville sanomalehti on ollut perinteinen tapa saada riittävästi tietoa, ja sosiaalinen media tiedonlähteenä (Hintikka 2008) kehittyi vasta 2000-luvun alkupuolella. Myös lisääntynyt rikollisuus sosiaalisessa mediassa, kuten henkilötietojen kalastelu (Komulainen 2013, 19), oli voinut vaikuttaa sosiaalisen median vähäiseen käyttöön vanhemmalla väestöllä. Toisilla taas ei todennäköisesti ollut käytössä sosiaalisen mediaan vaadittavia tietoja ja laitteita, kuten sähköpostiosoitetta, tietokonetta tai puhelinta, toimivaa verkkoliittymää, tai niiden käyttöön vaadittavia taitoja.

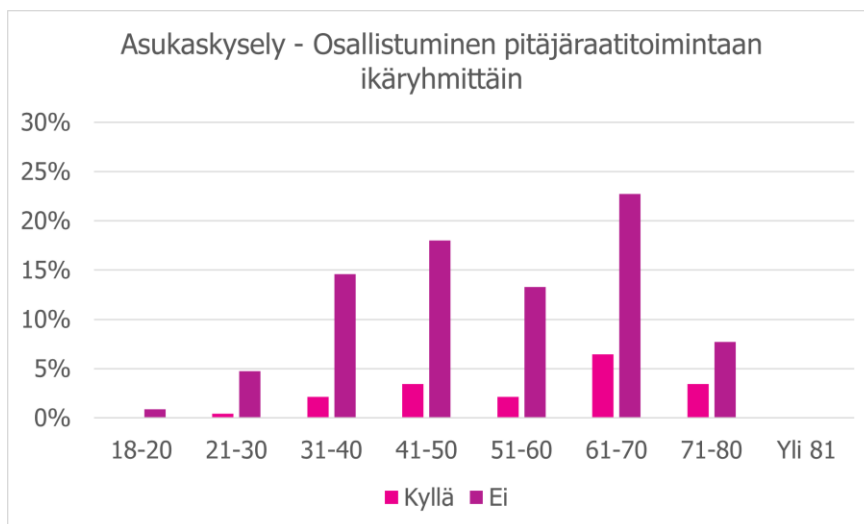

Kuva 40. Asukaskysely, tiedonsaanti eri kanavista ikäryhmittäin (n=348)

Seuraavaksi kyselyn avulla selvitettiin, miten vastaajien osallistuminen pitäjäraatien toimintaan näkyi ikäryhmien välillä (kuva 41), ja syitä heidän osallistumattomuuteensa, joita oli yhteensä 157 vastaajaa (kuva 42). Sen mukaan alle 20 prosenttia kaikista vastanneista oli osallistunut jonkin alueen pitäjäraadin toimintaan jollain tavalla (kuva 41). Osallistumisen vähäisyyttä ei voitu perustella toiminnan tuntemattomuudesta (kuva 38), mutta lähemmäksi kaksi kolmannesta, eli 63 prosenttia vastaajista kertoivat yhdeksi vaikuttavimmaksi tekijäksi oman ajan riittämättömyyden (kuva 42). Monen pitäjäraatialueen asukkaat työskentelivät joko lähempänä Kuopion kaupungin keskustaa, tai jopa toisella lähipaikkakunnalla, sillä omalla alueella ei ollut tarpeeksi sopivia työpaikkoja tarjolla (Kuopion kaupunki 2021, 17).

Toiseksi suurimmaksi syyksi 13 prosentilla nousi pitäjäraatitoiminnan kiinnostamattomuus, mutta yhtä suurella osalla vastanneista oli jonkinlainen este, minkä takia eivät voineet olla toiminnassa mukana (kuva 42). Yksi näistä esteistä avoimien vastausten perusteella oli ensisijaisen asuinpaikan sijaitseminen toisella paikkakunnalla, mutta pitäjäraatialueelle oli jonkinlaisia kytköksiä, kuten syntymäkoti tai vapaa-ajan asunto. Toiminnan kiinnostamattomuus voi myös johtua jo pitkään jatkuneesta epäluottamuksesta asioista päättäviä virkamiehiä kohtaan, jotka eivät ota huomioon kaikkien mielipidettä tehottomassa päätöksenteossa (Oikeusministeriö 2017). Vaikka pitäjäraadit ovat ei-polittisia, asukaslähtöisesti toimivia ja suoraan päättäjien kanssa toimivia raateja, niiden toimintaa ei todennäköisesti koettu tarpeeksi tehokkaaksi ja tärkeäksi, koska ne eivät voineet tehdä päätöksiä ilman kaupungin edustajan hyväksyntää (Kuopion kaupunki 2016, 2).

Kaavion mukaan ainoastaan kolme prosenttia kaikista vastaajista ilmaisi, ettei osannut kertoa syytä osallistumattomuuteensa, mutta jopa 85 vastaajista, eli yli puolet 157 vastauksesta ei antanut minkäänlaista syytä (kuva 42). Koska noin 45 prosenttia ilmaisi syynsä yhdellä sanalla lyhimmillään, minkä takia ei voi osallistua pitäjäraatien toimintaa, vastaamatta jättäminen voidaan tulkita osallistujan neutraaliksi mielipiteeksi. Tällöin se voitiin luokitella samaan kategoriaan "Ei tiedä"-vastausten kanssa. Silloin kyseisen ryhmän prosenttiosuus kasvoi kokonaisvastaajien kesken yli 50 prosenttiosuudeksi, eli suurin osa osallistumatta jättäneistä eivät itse asiassa olleet varmoja, miksi eivät olleet toiminnassa mukana jollain tavoin. Yksi selittävä tekijä voi olla pitäjäraatitoiminnan lyhytikäisyys, mikä on voinut vaikuttaa hidastavasti sen vakiinnuttamiseen osaksi alueyhteisöjä, ja osaltaan myös aikaisemmin todettu sen tuntemattomuus osalle asukkaista. Toinen vaikuttava tekijä voisi liittyä vastaajan elinympäristön jatkuvalla muuttumisella esimerkiksi kausitöiden perässä.

Kuva 41. Asukaskysely, osallistuminen pitäjäraatitoimintaan ikäryhmittäin (n=233)

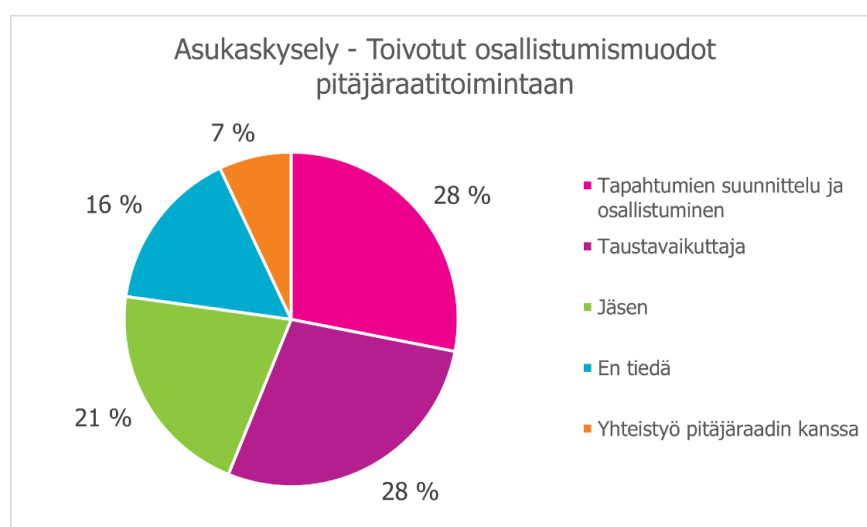

Kuva 42. Asukaskysely, syyt olla osallistumatta pitäjäraatitoimintaan (n=157)

Kyselyssä annettiin mahdollisuus ilmaista sanallisesti, mikä olisi vastaajille miellyttävintä tapaa osallistua pitäjäraatitoimintaan. Koska kyseisessä kysymyksessä sai valita joko "Kyllä, millä tavalla?"- tai "Ei, miksi?" -vastauksen (Liite 1), kaikista osanottajista vain reilu 30 prosenttia pystyi antamaan vastauksen tähän kysymykseen. Vastaukset jakautuivat melko tasaisesti, ja vain 19 osallistujaa ei kommentoinut ollenkaan, mikä oli huomattava osuus jo vähäisestä vastaajamäärästä, mutta se ei vaikuttanut vastauskokonaisuuteen merkittävästi.

Ilman minkäänlaisia esteitä, 56 prosenttia halusi toimia taustalla, olla tapahtumien suunnittelussa ja toteutuksessa mukana, tai osallistua niihin. (kuva 43.) Avoimien vastausten perusteella näitä osallistumisen tapoja olisivat alueelliset asukastuvat ja -tilaisuudet, kyselyihin vastaaminen ja talkoisiin osallistuminen. Taustavaikuttamisen tavoiksi nimettiin muun muassa toiminnan tukeminen asukkaan asiantuntijatiedolla ja toiminnasta tiedottaminen laajemmalle yleisölle omissa verkostoissaan. Osa tästä osuudesta voitiin selittää osallistumisen vähäisyydestä johtuvalla ajanpuutteella (kuva 42). Toista osaa voitiin perustella esimerkiksi sillä, ettei joillakin ollut halua tai edellytyksiä ottaa vastuuta, koska halutaan tavoitella ainoastaan omaa etua asuinalueeseen (Meriluoto & Litmanen 2019, 150). Kuitenkin joissakin tapauksissa vastuunkanto voisi johtaa toiminnassa olevien henkilöiden negatiiviseen leimaamiseen, mikä tuli esille eräässä pitäjäraadissa pidetyssä työpajassa.

Kolmanneksi osallistumismuodoksi sijoittui 21 prosentilla jäsenyys (kuva 43) pitäjäraadissa, varsinaisen tai varalla olevan jäsenen asemassa. Luku ei ollut kovin paljon kokonaisuudesta, mutta se oli vain neljä prosenttiyksikköä pienempi kuin esimerkiksi taustalla toimivien henkilöiden osuudet. Koska kysely oli suunnattu kaikille pitäjäraatialueiden asukkaille ja alueen käyttäjille (Liite 1), myös jäseninä olleet olivat voineet vastata siihen, mikä oli voinut osaltaan kasvattaa kyseisen osallistumismuodon prosenttiosuutta. Mielenkiintoista oli kuitenkin se, että määrällisesti vain 12 vastaajaa olisivat olleet valmiita olemaan pitäjäraadin jäsen, mikä oli vain alle 13 prosenttia tämänhetkisten varsinaisten ja varalla olevien jäsenien määrästä (Kuopion kaupunki 2021). Pitäjäraadeille tehdyissä työpajoissa tulikin ilmi, että työn määrä siitä saatavaan hyötyyn oli aivan liian suuri, ja jäsenien välillä työnjako koettiin epätasaiseksi. Tästä tuloksesta ei kuitenkaan voida tehdä suoraviivaisia johtopäätöksiä: parilta asuinalueelta vastauksia tuli vähemmän kuin 20 kappaletta, kun niiden keskiarvo oli lähemmäksi 50 kappaletta yhtä aluetta kohti, ja kyselyn mukaan vain 19 vastaajaa kertoivat toimineensa jäsenen virassa. Kuten edellä (kuva 42), myös 16 prosenttia myönteisesti vastanneista ei tiennyt, miten osallistuisi (kuva 43).

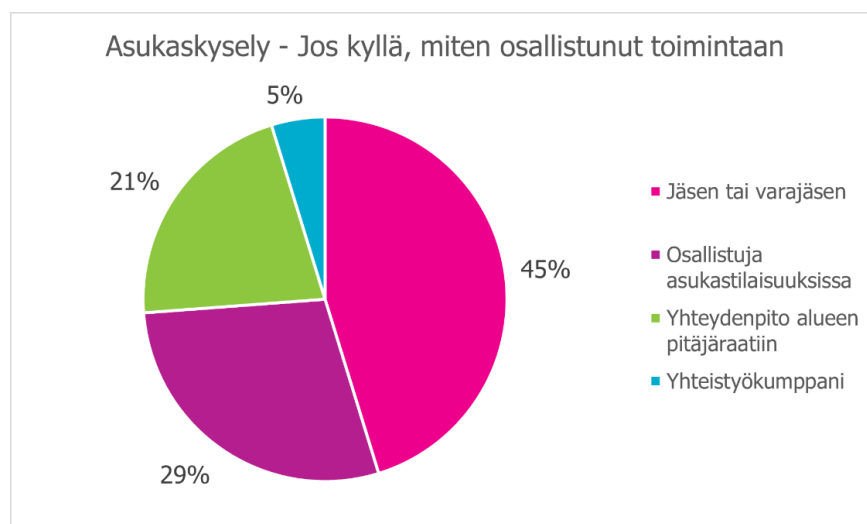

Kuva 43. Asukaskysely, tavat osallistua pitäjäraadin toimintaan (n=76)

Tietyille vastaajille avautui pari lisäkysymystä sitä myöten, jos olivat osallistuneet jollain tavalla pitäjäraatitoimintaan. Kyseinen toimintatapa valittiin siitä syystä, että raadin toimintoihin osallistuneella oli todennäköisesti kattavampi taustatieto toiminnasta ja osallistumistavoista kuin sellaisella, joka ei ollut toiminnassa ollenkaan mukana. Yhdellä niistä selvitettiin, millä tavoin toimintaan osallistuneet olivat olleet siinä mukana (Liite 1).

Melkein puolet 42 vastaajasta olivat olleet joko jäseniä tai varajäseniä ensimmäisen tai toisen toimikauden aikana. Jäseniksi luettiin myös toisen aseman omaavat henkilöt, kuten puheenjohtajat ja sihteerit. Pääsääntöiseksi osallistujaksi erilaisiin asukkaille tarkoitettuihin tilaisuuksiin nimesi itsensä 29 prosenttia, ja 21 prosenttia ilmoittautui taustalla toimivaksi henkilöksi, joka oli ollut jollain tavalla yhteydessä alueensa pitäjäraatiin. (kuva 44.) Tällainen kahtiajako osallistumistavoissa voitiin perustella alueen asukkaiden ajanpuutteella tai toiminnan tuoman vastuun kiinnostamattomuudella (kuva 42). Siihen juonsi myös ajatus, että elinympäristössä ei ollut kehitettävää, tai oli mahdollisuus täyttää tarpeensa, kuten harrastukset, muualla.

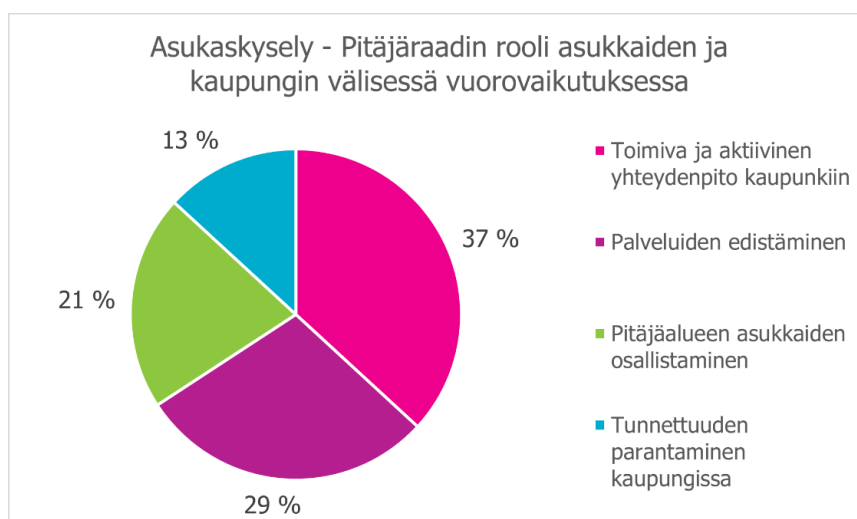
Vain viisi prosenttia (kuva 44) vastaajista olivat tehneet jonkinlaista yhteistyötä jonkin pitäjäraadin kanssa, kuten mainosten suunnittelua lehtiin ja kylänvarsille. Yhteistyökumppaneiksi lueteltiin (Kauhanen & Kolehmainen 2021, 47) muun muassa seuraavat sidosryhmät: yhdistykset, yritykset, yhteisöt, seurakunnan edustajat ja terveydenhuollon henkilöstö, sekä kaupunginorkesteri. Yhteistyön tekeminen paikallisten toimijoiden tai kaupungin päättäjien kanssa eivät olleet itsestäänselvyys, vaan usein nämä kontaktit oli saatu jäsenien omista verkostoista tai heidän päättäväisyydestään etsiä tarvittavat kontaktit asioiden eteenpäinviemiseen. Esimerkiksi Nilsiä oli hyödyntänyt jopa 40 eri toimijaa ja organisaatiota, kun taas Juankoskella oli hyödynnetty vähiten kuudella toimijalla (Kauhanen & Kolehmainen 2021, 47).

Kuva 44. Asukaskysely, miten osallistunut pitäjäraatitoimintaan (n=42)

Toisen lisäkysymyksen avulla vastaaja sai pohtia, olivatko pitäjäraadit kehittäneet alueen asukkaidensa ja kaupungin välistä vuorovaikutusta, sekä perustella joko kielteistä tai myönteistä vastaustaan (Liite 1). Kaikista 42 vastauksesta vain alle 10 prosenttia koki, ettei toiminta löytänyt paikkaansa kommunikointiväylänä näiden kahden ryhmän välillä. Kielteisiä vastauksia perusteltiin siten, ettei kaupungin edustajat tulleet asukkaita vastaan millään tavalla, ja joillakin pitäjäraatialueilla järjestetyissä tapahtumissa ei ollut yhtäkään päättäjää mukana. Osa kritisoi kuitenkin sitä, että pitäjäraadit keskittyivät vaikuttamaan niiden toimivallan ulkopuolella oleviin asioihin, ja unohtivat niille määrättyjen tehtävien tekemisen. Näitä pitäjäraadeille ”kuulumattomia asioita” vastaaja ei avannut sen tarkemmin, mutta niihin voisi kuulua kaikki pitäjäraadin toimintasäännöissä (Kuopion kaupunki 2016, 1–2) luetellut tehtävät.

Myönteisesti pitäjäraadin roolin kokeneiden mielipiteet jakoutuivat melko tasaisesti, mutta reilu kolmasosa koki niiden vieneen alueen asukkaidensa mielipiteitä ja ajatuksia kaupunkiin päin toimivasti ja aktiivisesti (kuva 45). Tähän sisältyi annettujen kommenttien perusteella pitäjäraatien oma-aloitteisuus tiedonetsinnässä, ja asukkaiden esityksien osoittaminen oikealle kaupunginosastolle, joista osaan oli ollut erittäin vaikea löytää minkäänlaista yhteyttä pitäjäraatien työpajoista saatujen kommenttien mukaan. Jotkut pitäjäraadit olivat saaneet kaupungin virkamiehiä paikan päälle alueellisiin yhteispalavereihin ja infotilaisuuksiin, joissa asukkaat saivat kertoa ajatuksensa suoraan päättävän tahon edustajille. Edellisiä toimintoja tuki myös 21 prosentin osuus, joka koki pitäjäraatien osallistaneen alueensa asukkaita toimintaansa (kuva 45). Osallistamismenetelmiksi nimettiin edellä mainittujen keskustelutilaisuuksien lisäksi myös erilaisten kyselyjen teettäminen asukkailla ja aktiviteettien järjestäminen. Palveluiden edistämisestä antoivat kommenttia 29 prosenttia vastaajista (kuva 45), mihin lukeutuivat oman alueen viihtyvyyden ja elinvoimaisuuden parantaminen tukemalla taloudellisesti harrastuspaikkojen rakentamista tai entisöintiä, mutta myös liikkuvuuden parantamista järjestämällä edestakaisen linja-autokuljetuksen taajamalta kaupunkiin yhteistyössä toisten pitäjäraatien kanssa. Vain 13 prosenttia (kuva 45) koki, että pitäjäraadit olivat parantaneet maaseutualueiden tunnettuutta päätöksenteon pöydissä, minkä vähäisyys koettiin myös yhtenä ongelmana toiminnan saamalle huonolle maineelle (kuva 47).

Kuva 45. Asukaskysely, pitäjäraadin asema asukkaiden ja kaupungin välillä (n=42)

Kyselyn lopuksi vastaajat saivat halutessaan kertoa ajatuksiaan vapaasti liittyen pitäjäraateihin ja niiden toimintaan (Liite 1). Näistä kommentteista laadittiin taulukot, jotka käsittelivät erikseen pitäjäraateihin kohdistuvaa kiitosta (kuva 46), kritiikkiä (kuva 47), mutta myös vastaajien kokonaismielipidettä (kuva 48), jonka mukaan pitäjäraadit koettiin hyväksi ja tarpeelliseksi. Nämä vastaukset olivat vain suuntaa antavia, sillä yli 50 prosenttia (kuva 48) kyselyyn osallistuneista eivät vastanneet siihen ollenkaan. Kuten aikaisemminkin oli pohdittu, suuri osa vastaajista eivät olleet kuulleet tai olleet pitäjäraatien toiminnassa mukana millään tavalla, jolloin heille ei todennäköisesti ollut syntynyt siitä minkäänlaista mielipidettä.

Kaikista vapaan sanan jättäjistä 40 prosenttia koki pitäjäraatitoiminnan tärkeäksi (kuva 46). Kyseisen kategorian vastauksissa nostettiin esiin niin paikallisten, että kesäajan asukkaiden osallistaminen toimintaan keräämällä niiltä koko alueen kattavaa tietoa sen nykytilasta sekä tarvittavista kehityskohdeista siellä. Kehuja tuli pitäjäraatien puolueettomasta toiminnasta, joka oli mahdollistanut paremmat edellytykset toimittaa asukkaiden ehdotuksia suoraan kaupungin päättäjien tietoon, toisin kuin niiden omien alueidensa kuntavaltuutettujen. Sen lisäksi pitäjäraadit olivat esittäneet kaupungille erillisiä toiveita perustason säilyttämisestä alueen viihtyvyydessä, kuten julkisivun siistimisestä, koska muuten niitä ei olisi hoidettu. Ne olivat taistelleet urheasti vähäisten palveluiden lakkauttamisia vastaan, jotka olivat olleet näille pitäjäraatialueille elintärkeitä, kuten apteekki ja lähipankkipalvelut.

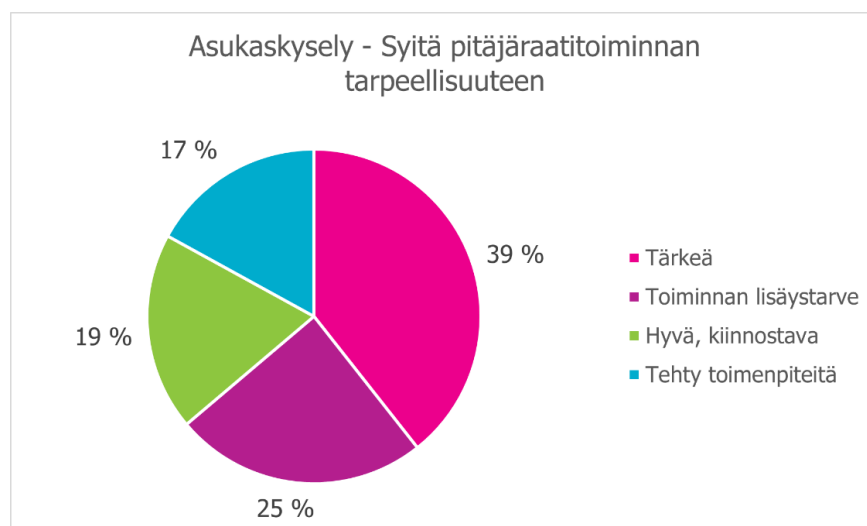
Paljon kiitosta oli tullut siitä, miten paljon työtä pitäjäraadit olivat tehneet alueidensa hyväksi sekä tasapuolisessa että elinvoimaisuuden kehittämisessä, jotka eivät olisi toteutuneet ilman niitä, kuten lisääntyneet mahdollisuudet kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaan. Monet vastaajat olivat huomanneet raatien parantaneen yhteisöllisyyttä ja lisänneet yhteishenkeä alueen asukkaiden, paikallisten yhdistysten ja toimijoiden, sekä muiden pitäjäraatialueiden kesken. Kommenttien perusteella pitäjäraadit voisivat toimia tehokkaammin, jos niille nimettäisiin omat budjettiosuudet kunnan talousarviossa, minkä käyttämisestä ei tarvitsisi pyytää kaupungilta erillistä lupaa. Se vähentäisi kuormitusta päätöksenteossa merkittävästi, ja pitäjäraadit saisivat paljon enemmän aikaa lyhyemmässä ajassa, mikä saattaisi taas lisätä asukkaiden halukkuutta osallistua alueen kehittämiseen ja vähentää negatiivista mielikuvaa niistä. Kyseinen asia tuli myös eräässä pitäjäraadin työpajojen tuloksissa esille (kuva 20).

Vastaajat kertoivat myös konkreettisia esimerkkejä toimenpiteistä (kuva 46), joita pitäjäraadit olivat tehneet kahden toimikautensa aikana. Kaikista kommentteista niitä käsittelivät 16 prosenttia. Niihin lukeutuivat kuntosalilaitteiden uusiminen, sähköisten ja perinteisten ilmoitustaulujen asentaminen, asukastupien mahdollistamat jummat ja kahvilatuokiot niin eläkeläisille kuin perheellisille, paikkakunnan näkyvyyden lisääminen esimerkiksi Rakenna ja Asu -messuilla ja paikallisella mainonnalla.

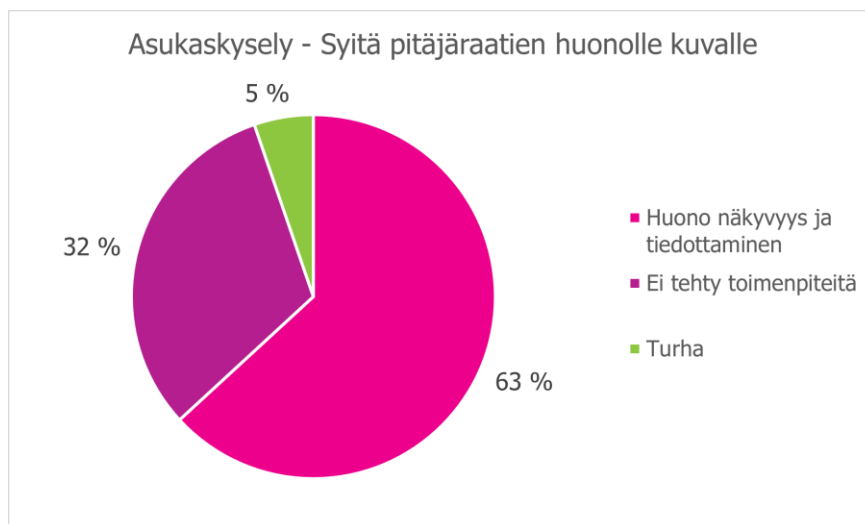
Seuraavaksi eniten, 25 prosentilla vastaajista, kuvattiin toiminnan tarpeellisuutta esittämällä toimintaan ja alueellisesti kohdistettuja kehittämisideoita (kuva 46). Toimintaan kohdistuneet kommentit käsittelivät sen parempaa suunnittelua keräämällä ja jakamalla jo tiedossa olevat kehittämiskohteet useammalle vuodelle, jolloin voitaisiin vastaanottaa sekä toteuttaa myös ainutkertaisia, lyhyellä ajalla toteutettavia mahdollisuuksia. Toiveissa oli säännöllisesti asukkaille kohdistettujen kyselyjen

lisääminen, sekä sosiaalisen median aktiivisempi käyttö esimerkiksi viikoittaisen tiedotteen jakamisesta tulevan viikon tapahtumista. Parannusehdotuksia annettiin myös seuraavista asioista: yhteistyökuvioiden lisääminen paikallisten yrittäjien kanssa, nuorempien henkilöiden houkutteleminen mukaan toimintaan, ja resurssien kohdistaminen erityisesti lapsille ja nuorille tarkoitettuun toimintaan. Toiveissa otettiin myös huomioon paikkakunnalla vierailevat henkilöt, kuten tapahtumien vakiinnuttamisella tietyille viikoille ja ajankohtaisen listan alueen tarjoamista palveluista ja toimijoista, mitkä lisäksi olisivat lomalaisten viihtyvyyttä ja jopa kasvattaisivat tapahtumien kävijämääriä.

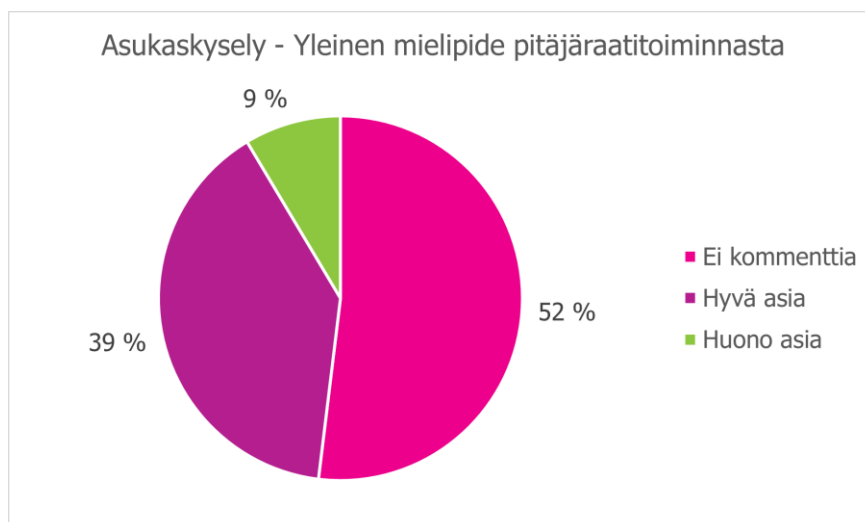
Kun tutkittiin, miksi kaikista kyselyyn vastanneista yhdeksän prosenttia koki pitäjäraatien toiminnan huonoksi (kuva 47), suurin syy siihen oli niiden toiminnan näkymättömyys ja puutteellinen tiedottaminen tehdyistä toimenpiteistä. Siihen oli vaikuttanut tarjolla olevien viestintäkanavien suppea käyttö. Suurin osa tiedottamisesta tapahtui sosiaalisen median kanavissa, joita ei saavutettu ilman sähköistä laitetta ja toimivaa verkkoyhteyttä. Koska maaseutualueella asuu paljon vanhempaa (Kuopion kaupunki 2021, 14) väestöä, jotka ovat eläneet suurimman osan elämästään ilman kyseisiä laitteita, heistä ainakin 25 prosenttia ei ole käyttänyt verkkopalveluja säännöllisesti (Tilastokeskus 2020). Tällöin tärkeitä tiedottamisen paikkoja olisivat julkiselle paikalle sijoitetut sähköiset ja perinteiset infotaulut sekä jaettavat paikallislehdet, joilla on oma tilaajamarginaalinsa. Osa koki myös, ettei toiminnan konkreettisista tavoitteista tiedotettu selkeästi, ja hyväksyttäväksi luokiteltuja rahoituskohteita ei selvitetty selkeästi. Tästä syystä moni asukkaiden ehdottama kehityskohde ei edennyt jatkokäsittelyyn. Asukaskyselyn perusteella voitiin todeta, että kokonaisuudessaan pitäjäraadit koettiin hyväksi ja tarpeelliseksi (kuva 48).

Kuva 46. Asukaskysely, miksi pitäjäraatien toiminta on tarpeellista (n=94)

Kuva 47. Asukaskysely, miksi pitäjäraatitoimintaa ei tarvita (n=19)

Kuva 48. Asukaskysely, kokonaismielipide pitäjäraadeista ja niiden toiminnasta (n=233)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteina oli tutkia, mitkä asiat ja ideat pitäjäraadeissa koettiin merkittäviksi asukkaiden osallistumisen lisäämisessä, toimivamman vuorovaikutuksen rakentamisessa liitoskuntien paikallisten ja kaupungin välillä, ja alueen elinvoimaisuuden kehittämisessä. Sen lisäksi selvitettiin, oliko Kuopion pitäjäraatitoiminta tuttua paikallisille, olivatko ne saaneet mahdollisuuden osallistua toimintaan, sekä olivatko ne halunneet olla toiminnassa mukana. Näihin kaikkiin tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset, joita avattiin seuraavana tarkemmin.

Arvioidut ideat koostettiin pitäjäraadeittain kuudeksi kuvioksi Core Value -laskentaprosentin avulla seuraaviin kategoriakokonaisuuksiin: uhat ja heikkoudet, mahdollisuudet ja vahvuudet, sekä mahdollisuudet ja toimenpiteet. Koska pitäjäraatialueet arvioivat omia ideoitaan aluelähtöisesti, niille tärkeimmiksi koetut asiat ja ideat erosivat toisistaan merkittävästi. Kuitenkin moni pitäjäraatikohtaisista ideoista käsittelivät samoja tai samankaltaisia asioita, jotka olivat merkittäviä huomioida kaikissa kolmessa kriteerissä. Seuraavaksi nostettiin esiin vain pitäjäraateja yhdistävät ideat, joihin ratkaisu voitaisiin kehittää yhteistyössä muiden alueiden kanssa. Monessa raadissa uhkiksi ja heikkouksiksi koettiin osallistuvien henkilöiden puute joko jäsenenä tai talkoolaisena, sekä heikko vuorovaikutus ja viestintä kaupungin toimijoiden ja pitäjäraadin välillä. Suurin osa arvioi niiden olleen vähemmän merkityksellisiä aluekehitykseen ja osallistamiseen kuin vahvuudet ja mahdollisuudet tai tavoitteet ja toimenpiteet. Kaikissa pitäjäraadeissa näiden kolmen kategorian merkitykset eivät olleet niin selkeät: pitäjäraadeissa 2, 4 ja 5 ne esiintyivät vasta laskentaprosentin ollessa 20 prosenttia eli ne eivät kokeneet kyseisiä uhkia ja heikkouksia yhtä merkityksellisiksi kuin pitäjäraadit 1, 3 ja 6, joissa kaikki ne esiintyivät alle 16 prosentissa. Kaikkia yhdistäviksi mahdollisuuksiksi koettiin yhteistyön tekeminen ja sen lisääminen eri sidosryhmien kanssa, kuten pitäjäraadit, kaupungin toimijat sekä paikalliset yritykset. Myös pitäjäraatien paikallistuntemus nousi monissa erittäin tärkeäksi. Yhtä vaille kaikissa raadeissa nostettiin tärkeäksi tavoitteeksi alue- ja asukaslähtöinen kehittäminen, joka on yhtä tasapuolinen vähintään pitäjäraatialueiden, mutta myös muiden Kuopion alueiden kanssa. Sen lisäksi korostettiin pitäjäraatien näkyvyyden lisäämistä, mikä esiintyi vahvasti myös asukaskyselyn tuloksissa.

Asukaskyselyssä selvitettiin sekä avoimin että valintakysymyksin pitäjäraatitoiminnan tunnettuus, tiedon saamiseen käytettyjä viestintäkanavia, oliko alueen asukkailla kiinnostusta osallistua toimintaan, ja jos olivat, millä tavoin olivat olleet siinä mukana. Sen lisäksi toimintaan osallistuneilta kysyttiin, oliko toiminta edistänyt alueen asukkaiden ja kaupungin välistä vuorovaikutusta parempaan suuntaan, ja miten. Tuloksien perusteella alle 30- ja yli 70-vuotiaiden mielipiteitä ei tavoitettu riittävästi tai ei ollenkaan. Tähän oli todennäköisesti vaikuttanut pitäjäraatien osittain huono näkyvyys, minkä vastaajat kokivat raatien huonon imagon suurimmaksi syyksi. Suurin osa vastaajista oli saanut tietoa toiminnasta joko paikallisista jakelulehdistä tai Facebook-yhteisöpalvelussa, minkä lisäksi osa oli saanut tietoa verkkosivuilta, sekä suoraan pitäjäraatien jäseniltä tai muilta alueen asukkailta. Kaikista vastaajista viidesosa oli osallistunut pitäjäraadin toimintaan joko jäsenenä, talkoolaisena tai osallistujana eri tapahtumissa, ollut yhteydessä suoraan alueen pitäjäraatiin, vastannut kyselyihin, tai tehnyt niiden kanssa jonkinlaista yhteistyötä. Ne, jotka eivät olleet osallistuneet, antoivat syyksi muun muassa ajanpuutteen, toiminnan kiinnostamattomuus ja jonkin muu syy. Yli puolet niistä ei kuitenkaan osannut antaa minkäänlaista vastausta osallistumattomuuteensa.

Kehityskohteiksi työpajojen pohjalta nousivat nuorien osallistaminen toimintaan, paremman vuoro-vaikutuksen kehittäminen kaupungin kanssa, sekä pitäjäraatien asukaslähtöinen kehittäminen kaupungin kanssa. Asukaskyselyissä kehitettäväksi asioiksi nousivat viestintäkanavien käytön lisääminen asukaslähtöisesti ja tiedottamistapojen kehittäminen esimerkiksi säännöllisellä väliraportoinnilla. Tällöin toiminnasta saataisiin enemmän ajankohtaista tietoa, se ulottuisi muuallekin kuin oman alueen eri osiin, ja toiminta olisi läpinäkyvämpää. Myös yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa niin paikallisesti kuin rajat ylittävänä toivottiin enemmän. Sen koettiin lisäävän yhteisöllisyyttä sekä paikallisesti että maaseutualueiden kesken, näkyvyyttä saataisiin toteutettua tehostetummin ja suuremmalla volyymilla. Niiden lisäksi yhteistapahtumissa kävijämäärät kasvaisivat ja kulut pienentyisivät.

Eettisyyden näkökulmasta anonymisyys toteutui sekä pitäjäraadeittain niin työpajoissa kuin asukaskyselyissä. Työpajoissa tuotetuista tuloksista vain osan voivat tunnistaa arvioinnissa mukana olleet pitäjäraatien jäsenet, mutta esimerkiksi paikalliset voisivat tunnistaa joitakin pitäjäraateja jonkin idean perusteella, kuten alueella toteutettavaan hankkeeseen perustuvasta ideasta. Tunnistamisen minimoimiseksi joissakin ideoissa esiintyneet paikkojen nimet korvattiin yleisnimellä pitäjäraati ja jokin luku 1–6 väliltä varmistaen kuitenkin, että se oli yhdistettävissä saman pitäjäraadin tuloksista laadittuihin kaavioihin.

Tässä tutkimuksessa tuotetut tiedot kulkivat monen henkilön läpi, mikä saattoi lisätä virhemarginaalia ja tulosten vääristymistä jossain työvaiheessa. Ensinnäkin työpajoissa olleet fasilitaattorit, jotka kirjoittivat esille tulleet ideat muistiin, eivät syöttäneet samaisen työpajan ideoita InTo-menetelmätyökaluun, vaan sen hoitivat niistä muutama henkilö. Jos tiedonsyöttäjä ei tiennyt, oliko ylös kirjattu asia arvioitava idea vai sitä havainnollistava esimerkki, lopulta arvioitavia ideoita saattoi olla enemmän kuin oli tarkoituksena, ja joidenkin kohteiden arviointi saattoi olla vaikeaa ymmärrettävän kontekstin puuttuessa. Tämä riski oli tapahtunut, kun joissakin pitäjäraatien arvioinneissa moni arvioija oli ymmärtänyt jonkin arvioitavan kohteen kontekstin eri tavalla kuin toiset, mikä ilmeni ideakohtaisten kommenttien selvinä eriävyyksistä toisistaan.

Yhdessä tekemiseen liittyi myös toinen tuloksiin vaikuttanut virheen riski, kun ideoita oli koottu kolmikenttäkokonaisuuksiin, jotka sisälsivät tärkeimmät uhat ja heikkoudet, mahdollisuudet ja vahvuudet, sekä tavoitteet ja toimenpiteet yhteistä tulostyöpajaa varten. Joissakin kyseisissä pitäjäraatikohtaisissa kuvissa esimerkiksi vahvuudeksi tai mahdollisuudeksi luokiteltu idea oli siirretty tavoitteet ja toimenpiteet -kenttään. Kyseinen virhe saattaa vääristää tulosta siten, että jokin muu vähemmän merkittävä vahvuus ja mahdollisuus olisi noussut esiin, ja jokin tavoitteen tai toimenpiteen ideoista olisi jäänyt huomioimatta. Sen lisäksi moni ideoiden arvioija oli kertonut yhteisessä tulostyöpajassa, ettei tuotetuissa tuloksissa ollut niitä asioita, jotka koettiin kyseisessä pitäjäraadissa kokonaisuudessaan tärkeiksi.

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen yhteenvetoon ja johtopäätöksiin ei sisällytetty muun muassa mitään asioita pitäjäraadit olivat tehneet alueidensa kehityksen ja viihtyvyyden suhteen, sillä samoja asioita nousi esille myös toisessa opinnäytetyössä (Kauhanen & Kolehmainen 2021), jossa se oli yksi tutkimuksen kohde. Kyseisessä tutkimuksessa ei tutkittu, miten pitäjäraatitoiminta oli näyttäytynyt alueiden asukkaille ja palvelujen käyttäjille, ja mitkä asiat koettiin tärkeimmiksi Osallisuus-, Demokratia- ja Elinvoima-kriteereistä.

8 POHDINTA

Yksilötyöskentelyssä vaikeinta oli löytää teoriaan sisällytettävät asiat, vaikka moni niistä tulivat toimeksiantajan puolesta valmiina. Siihen saattoi vaikuttaa opinnäytetyön aihe, joka ei tukenut millään tavalla myynnin ja markkinoinnin erikoistumisalaa, ja sen tuntemattomuus tekijälle. Myös tutkimuksessa käytettyjen PRIA- ja InTo-menetelmätyökalujen perinpohjaista toimintaperiaatetta oli vaikea ymmärtää, jotta tuloksista olisi voinut tuottaa enemmän arvokasta tietoa. Se johtui siitä, ettei kyseiset menetelmät olleet tulleet tutuiksi aikaisemmin, eikä niiden toimintatavasta ja käytöstä löytynyt selkokielisiä ohjeita sellaiselle käyttäjälle, jolla ei ollut riittävää ymmärrystä esimerkiksi siinä hyödynetystä ydinarvolaskennasta. Myös eri vaiheiden aikataulutukset eivät onnistuneet aikataulullisten kiireiden vuoksi. Opinnäytetyön valmistumista hidastivat myös aiheeseen parempi tutustuminen, mikä vaati mahdollisimman uuden aineiston etsimistä sekä painettuna että digitaalisena. Sen lisäksi henkilökohtaisiksi esteiksi lukeutui aiheen monimutkaisuus, mahdollisimman monipuolisen ja aihetta tukevan teoriakokonaisuuden, sekä suorituspainet tehdä hyvin.

Opinnäytetyössä onnistuttiin parhaiten tuottamaan monipuolista tietoa asukaskyselyistä luomalla yhdestä kysymyksestä monta eri kaaviota, joissa tarkasteltiin kysymystä eri näkökulmista. Niistä tuotettuja johtopäätöksiä voitiin perustella hyvin osaltaan kyselyistä saatujen tietojen perusteella, mutta myös toisen opinnäytetyön (Kauhanen & Kolehmainen 2021), sekä pitäjäraadeista tehdyn toimikausiraportin (Santti & Raitala 2021) tuottaman aineiston avulla. Valitettavasti työpajojen kriteerikaavioiden keskiarvojen ja -hajontojen tulkinta jäi kovin yksipuoliseksi, koska ne eivät lopulta tuottaneet tutkimukselle tietoa, jolla olisi ollut merkittävää uutuusarvoa. Myös työpajoista saadut tulokset olivat hieman vääristyneet, koska arviointiin osallistuneet eivät saaneet riittävästi tietoa työkalun käyttöön, jolloin arviointiasteikko saatettiin ymmärtää päinvastoin kuin oli tarkoituksena.

Koska tämän opinnäytetyön tulokset tehtiin osana projektia, siinä oppi yhteistyöskentelytaitoja, sekä tilaisuuksien järjestämistä ja toteuttamista. Myös omasta tekemisestä tiedottamisen merkitystä kokonaisuuteen korostui, kun jonkun toisen osa-alue oli riippuvainen toisen työn laadusta ja ajoissa loppuun saattamisesta. Siinä vahvistui myös asetettujen tavoitteiden saavuttamista ennalta asetetussa aikataulussa ja joustamaan tarpeen mukaan. Tutkimuksen aikana oppi uusia tutkimuksessa käytettäviä menetelmätyökaluja, sekä minkälaisia osallistamisen menetelmiä Suomessa on mihinkin tarkoitukseen, kuten aloitteiden ja kannanottojen tekemiseen.

Seuraavaa projektia tai tutkimusta varten tulisi varmistaa, että tutkittava aihe tai ilmiö olisi sellainen, mikä kehittäisi osaamista joko myynnin ja markkinoinnin tai muun alan asiantuntijana. Sen lisäksi aihetta valitessa tulisi osata punnita, onko riittävästi voimavaroja tehdä yksin aikataulussa, vai tulisiko tutkimus tehdä joko pari- tai ryhmätyöskentelynä. Jotta saisi tuloksista enemmän irti, tulisi ymmärtää eri tehtävien merkitystä kokonaisuuteen, jotta jokainen tukisi tahollaan yhteistä tavoitetta.

Jotta pitäjäraatien toimintaa ja asukkaiden mielipiteitä voitaisiin verrata edellisellä kerralla saatuihin tuloksiin, tiedonkeräämiseen käytetyt menetelmät ja kysytyt asiat tulisivat olla pääsääntöisesti samat kuin ensimmäisellä kerralla. Tärkeimpiä kehitysehdotuksia niiden käyttöön olisi selkeiden rajojen asettamisen esimerkiksi ideoiden lukumäärässä, sekä ideoiden ja kuvailun erottamisessa.

LÄHTEET

- Davoudi, Simin & Cowie, Paul 2013. Are English neighbourhood forums democratically legitimate?. *Planning Theory & Practice*. Pdf-tiedosto. Julkaistu 17.12.2013. https://www.researchgate.net/publication/263452309_Are_English_neighbourhood_forums_democratically_legitimate. Viitattu 19.9.2021.
- Eliasoph, Nina 2016. The mantra of empowerment talk. *Journal of Civil Society*. Pdf-tiedosto. Julkaistu 16.9.2016. https://www.researchgate.net/publication/308274320_The_mantra_of_empowerment_talk_an_essay. Viitattu 7.10.2021.
- Etelä-Savon hyvinvointialue julkaisuaika tuntematon. Sopiva – Henkilökohtaisen budjetoinnin hanke. Verkkojulkaisu. etela-savo.fi verkkopalvelu Etelä-Savon sote-uudistuksesta. <https://etela-savo.fi/muutosohjelma/sopiva/>. Viitattu 10.11.2021.
- Euroopan parlamentti 2005. Euroopan perustuslaista tehty sopimus – nykytilanne. Verkkojulkaisu. europarl.europa.eu verkkopalvelu Euroopan parlamentin toiminnasta. Päivitetty 26.11.2007. <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20050819FCS00974+0+DOC+XML+V0//FI>. Viitattu 3.11.2021.
- Euroopan parlamentti julkaisuaika tuntematon. Kansalaisaloite. Verkkojulkaisu. europarl.europa.eu verkkopalvelu Euroopan parlamentista. <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/fi/heard/citizen-s-initiative>. Viitattu 3.11.2021.
- Euroopan Unionin virallinen lehti, Euroopan parlamentti 2007. Lissabonin sopimus – Euroopan Unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta. PDF-tiedosto. Julkaistu 17.12.2007. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:12007L/TXT&from=FI>. Viitattu 3.11.2021.
- European Union 2009. Kansalaisten Eurooppa (2007–2013). Verkkojulkaisu. eur-lex.europa.eu verkkopalvelu Euroopan Unionin lainsäädännöstä. Päivitetty 27.1.2009. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=LEGISSUM:I29015>. Viitattu 3.11.2021.
- Hintikka, Kari julkaisuaika tuntematon. Sosiaalinen media. Verkkojulkaisu. kans.jyu.fi verkkopalvelu kansalaisyhteiskunnan tutkimuksista Jyväskylän yliopistossa. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media>. Viitattu 8.12.2021.
- Jokela, Liisa 2017. Pitäjäraadit kansalaisyhteiskunnan airueina. Kuntademokratiaverkoston blogi. 20.11.2017. <https://www.kuntaliitto.fi/blogi/2017/pitajaraadit-kansalaisyhteiskunnan-airueina>. Viitattu 6.1.2021.
- Järjestöhautomo julkaisuaika tuntematon. Yhdistyksen perustaminen. Verkkojulkaisu. Suomen pakolaisapu verkkopalvelu Suomen pakolaisille. <https://jarjestohautomo.fi/yhdistystietopankki/yhdistyksen-perustaminen/>. Viitattu 1.11.2021.
- Kajanus, Miika 2020. PRIA templates. Asiantuntijamateriaali. PRIA-menetelmätyökalun pohja. Savonia-ammattikorkeakoulu.
- Kallio, Kirsi Pauliina, Häkli, Jouni & Bäcklund, Pia 2015. Lived citizenship as the locus of political agency in participatory policy. *Teoksessa Citizenship Studies*, 101-119. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201412182457>. Viitattu 19.9.2021.
- Kauhanen, Johanna & Kolehmainen, Rebekka 2021. Kuopion pitäjäraadit alueidensa kehittäjinä ja lähidemokratian mahdollistajina. Opinnäytetyö. Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala. Savonia-ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202105189127>. Viitattu 15.11.2021.

Kokkonen, Juha, Seppänen, Marjaana & Haapola, Ilkka 2009. Lähiöiden kehittäminen Suomessa. Kokemuksia asukkaiden osallistamisesta. Helsingin Yliopisto ja Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia. Pdf-tiedosto. Julkaistu 3.12.2009. <https://www.ara.fi/download/noname/%7BCD073800-14A5-434B-8BB5-EEC9C2F54CD6%7D/22777>. Viitattu 9.10.2021.

Komulainen, Petra 2013. Tietoturva sosiaalisessa mediassa: Centria ammattikorkeakoulun opiskelijoiden ja henkilökunnan käsitys tietoturvasta sosiaalisessa mediassa. Opinnäytetyö. Johtaminen, markkinointi ja yrittäjyys. Centria ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201304255031>. Viitattu 8.12.2021.

Kuntaliitto 2020. Kuntaliitokset. Verkkojulkaisu. Kuntaliitto.fi verkkopalvelu kunnasta ja kuntaliitos-ta. Päivitetty 14.9.2020. <https://www.kuntaliitto.fi/osallistuminen-ja-vuorovaikutus/johtaminen-ja-kehittaminen/kuntaliitokset>. Viitattu 6.1.2021.

Kuntarakennelaki 2009/1698. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20091698>. Viitattu 6.1.2021.

Kuopion kaupunki 2016. Pitäjäraadin toimintasäntö 2017. Pdf-tiedosto. Julkaistu 10.10.2016. <https://www.kuopio.fi/documents/7369547/7672904/Pit%C3%A4j%C3%A4raadin+toimintas%C3%A4%C3%A4nt%C3%B6.pdf/b15eee6c-7e7a-44ff-a139-dfc2b6589efc>. Viitattu 6.1.2021.

Kuopion kaupunki 2019. Uudet pitäjäraadit 1.6.2019 – 31.5.2021. Pdf-tiedosto. Julkaisuaika tuntematon. https://www.kuopio.fi/documents/7369547/7672904/Uudet+pit%C3%A4j%C3%A4raadit_010619_310519.pdf/19d31b34-81fb-44bd-9c60-baae5e774e5e. Viitattu 13.4.2021.

Kuopion kaupunki 2020a. Kuopio alueittain – tilastotietoa väestöstä ja työpaikoista. Power BI -raporttipalvelin. Tilastokeskus. Talous- ja omistajaohjaus. Kuopion kaupunki. Julkaistu 7.12.2020. <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoIjoiNTVhNGE5NTctYmE3NC00MTc5LTlmo-DEtY2RlMzMwNWU5ODIjIiwidCI6ImVjNm-MyMzdllTg4ZWVtNGNjMy05NGVmLTU5NWlYn2E4ZWJmOSIsImMiOjI9&pageName=ReportSection57e169fd8487c5ff42ef>. Viitattu 13.4.2021.

Kuopion kaupunki 2020b. Kuopion kaupungin hallintosäntö 2020. Pdf-tiedosto. Julkaistu 24.1.2020. <https://www.kuopio.fi/documents/7369547/7498096/P%C3%A4ivitetty+hallintos%C3%A4%C3%A4nt%C3%B6.pdf/5099b122-363f-493b-a1b4-e2a6704e6636>. Viitattu 6.1.2021.

Kuopion kaupunki 2021. Kuopion maaseutukatsaus 2021. Pdf-tiedosto. Julkaisuaika tuntematon. https://www.kuopio.fi/documents/7369547/7487111/Maaseutukatsaus_2020.pdf/6f434b3c-66ad439a-8f11-6ddf8172c6a7. Viitattu 1.12.2021.

Kuntalaki 410/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410#O2L5P26>. Viitattu 17.10.2021.

Kuntaliitto 2017. Vanhusneuvostot. Verkkojulkaisu. Kuntaliitto.fi verkkopalvelu kuntaan liittyvistä asioista. Päivitetty 7.2.2017. <https://www.kuntaliitto.fi/sosiaali-ja-terveysasiat/sosiaalihuolto/iakkaidenpalvelut/vanhusneuvostot>. Viitattu 19.10.2021.

Körkkö, Helka, Ruuskanen, Pihla, Tuomaala, Salome, Majaneva, Anne, Kellokumpu, Mikko & Ojala, Liisa 2015. Kansalaisraati-käsikirja. Opas kansalaisraadin järjestäjälle. Suomen Settlementiliitto ry ja Uusi paikallisuus -hanke. Pdf-tiedosto. Julkaisuaika tuntematon. <https://setlementti.fi/wp-content/uploads/2020/06/Kansalaisraati.pdf>. Viitattu 17.10.2021.

Meriluoto, Taina & Litmanen, Tapio. (toim.) 2019. Osallistu! Pelastaako osallistaminen demokratian?. Tampere: Vastapaino.

Miten innostaa nuoria politiikkaan 2021. Koostelähetys. Ylen aamu. Yle Areena -verkkopalvelu. <https://areena.yle.fi/1-50655775>. Viitattu 8.11.2021.

- Nuorisolaki 1285/2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285#L1>. Viitattu 7.11.2021.
- Oikeusministeriö 2007. Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman loppuraportti. Raportit ja selvitykset 2007:20. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-466-589-6>. Viitattu 2.11.2021.
- Oikeusministeriö 2017. Demokratiassa kuplii. Dialogin mahdollisuus suomalaisessa digiyhteiskunnassa. Demokratia-, kieli- ja perusoikeusasioiden yksikkö. Raportit ja selvitykset 2017. https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/5025472/Suomi100-Demokratiassa_kuplii_FINAL_FI_low.pdf/. Viitattu 29.10.2021.
- Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon a. Demokratia. Verkkojulkaisu. Demokratia.fi verkkopalvelu Suomen kansalaisten vaikuttamiskanavista. <https://www.demokratia.fi/>. Viitattu 11.10.2021.
- Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon b. Kansalaisaloite. Ohjeet. Verkkojulkaisu. Kansalaisaloite.fi verkkopalvelu kansalaisaloitteesta. <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/ohjeet>. Viitattu 11.10.2021.
- Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon c. Kansalaisaloite. Palvelun tarkoitus. Kansalaisaloite.fi verkkopalvelu kansalaisaloitteesta. <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/ohjeet/palvelun-tarkoitus>. Viitattu 11.10.2021.
- Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon d. Kuntalaisaloite. Kuntalaisaloite lyhyesti. Verkkojulkaisu. Kuntalaisaloite.fi verkkopalvelu kuntalaisaloitteesta. <https://www.kuntalaisaloite.fi/fi/ohjeet/kuntalaisaloite-lyhyesti>. Viitattu 11.10.2021.
- Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon e. Lausuntopalvelu. Ohjeet. Verkkojulkaisu. Lausuntopalvelu.fi verkkopalvelu virkamiesten lausunnoista. <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Instruction/Instruction?section=About>. Viitattu 11.10.2021.
- Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon f. Lausuntopalvelu. Lausuntopyynnöt. Verkkojulkaisu. Lausuntopalvelu.fi verkkopalvelu virkamiesten lausunnoista. <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/List>. Viitattu 11.10.2021.
- Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon g. Nuortenideat. Mikä Nuortenideat.fi-palvelu on? Verkkojulkaisu. Nuortenideat.fi verkkopalvelu nuorten ja nuorien parissa työskentelevien vaikuttamisalusta. <https://www.nuortenideat.fi/fi/tietoa-palvelusta/Mika-Nuortenideatfi-palvelu-on/>. Viitattu 16.10.2021.
- Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon h. Otakantaa. Organisaatioiden aloittamat hankkeet. Verkkojulkaisu. Otakantaa.fi verkkopalvelu mielipiteiden antamiseen hankkeisiin. https://www.otakantaa.fi/fi/?text_with_button=&text=&status=&participations=&sorting=newest&owner_type=organization&display_type=boxes. Viitattu 16.10.2021.
- Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon i. Otakantaa. Muut hankkeet. Suosituimmat. Verkkojulkaisu. Otakantaa.fi verkkopalvelu mielipiteiden antamiseen hankkeisiin. https://www.otakantaa.fi/fi/?text_with_button=&text=&status=&participations=&sorting=popularity&extended_search=on&owner_type=other&display_type=boxes#. Viitattu 16.10.2021.
- Oikeusministeriö julkaisuaika tuntematon j. Vaalit. Valtiollinen kansanäänestys. Verkkojulkaisu. Vaalit.fi verkkopalvelu Suomen vaaleista. <https://vaalit.fi/valtiollinen-kansanaanestys>. Viitattu 11.10.2021.
- Opintokeskukset ry julkaisuaika tuntematon. Miten voit vaikuttaa kansalaisjärjestöissä?. Verkkojulkaisu. Osallistu.fi verkkopalvelu kansalaisen osallistumisesta päätöksentekoon. <https://www.osallistu.fi/kansalaisjarjestoissa/miten-voit-vaikuttaa-kansalaisja/>. Viitattu 16.10.2021.

Opintokeskukset ry 2020. Mitä asioita kylä- ja asukasyhdistyksissä edistetään?. Verkkojulkaisu. Osallistu.fi verkkopalvelu kansalaisen osallistumisesta päätöksentekoon. Päivitysaika 6/2020. <https://www.osallistu.fi/kansalaisjarjestoissa/kyla-ja-asukasyhdistystoiminta/mita-asioita-kyla-ja-asukasyhdis/>. Viitattu 16.10.2021.

Paloheimo, Heikki 2014. Demokratiapolitiikan ulkoinen arviointi. Oikeusministeriö. Raportit ja selvitykset 2014:4. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-351-1>. Viitattu 19.9.2021.

Peura-Kapanen, Liisa, Rask, Mikko, Saastamoinen, Mika, Tuorila, Helena & Harju, Aaro 2013. Kansalaisraati suomalaista demokratiaa kehittämässä. Kuluttajatutkimuskeskus. Raportit ja selvitykset 2013:147. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152281/Kansalaisraati_suomalaista_demokratiaa_kehittamassa.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 17.10.2021.

Prättälä, Ritva & Tolonen, Hanna 2007. Ketkä todellisuudessa vastaa terveystarkastuksiin?. Verkkojulkaisu. Demo.seco.tkk.fi verkkopalvelu Suomen kansalaisten terveydestä. <http://demo.seco.tkk.fi/terveysuomi/item/ktl:12394>. Viitattu 8.12.2021.

Rautiainen, Pauli, Sinkkilä, Kaisa & Keinänen, Anssi 2020. Demokratiapoliittisen toimintaohjelman 2017–2019 sekä kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman 2017–2019 arviointi. Raportit ja selvitykset 2020:2. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-911-7>. Viitattu 2.11.2021.

Sallinen, Sini, Majoinen, Kaija & Seppälä, Jari 2017. Toimiva kunta Hyvinvointia! Sivistystä! Elinvoimaa!. Suomen kuntaliitto. Helsinki: Grano Oy.

Santti, Ulla & Raitala, Jasmin 2021. Kuopion kaupungin pitäjäraatitoiminta. Raportti toimintakaudelle 2017–2020. Savonia-ammattikorkeakoulu ja Kuopion kaupunki. Raportit ja selvitykset 2021:3. <http://publish.kuopio.fi/kokous/2021727489-3-1.PDF>. Viitattu 10.11.2021.

Savonia-ammattikorkeakoulu julkaisuaika tuntematon. InTo description. Pdf-tiedosto. https://into.savonia.fi/Content/material/InTo_Description.pdf. Viitattu 7.1.2021.

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuaika tuntematon a. Lainsäädäntö kunnallisista vammaisneuvostoista. Verkkojulkaisu. Vane.to verkkopalvelu vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnasta. <https://vane.to/vammaisneuvostot/lainsaadanto-kunnallisista-vammaisneuvostoista>. Viitattu 9.11.2021.

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuaika tuntematon b. Vammaisneuvoston rooli ja tehtävät. Verkkojulkaisu. Vane.to verkkopalvelu vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnasta. <https://vane.to/vammaisneuvostot>. Viitattu 19.10.2021.

Suomen kuntaliitto 2017. Osallistuva budjetointi kunnissa ja maakunnissa. Pdf-tiedosto. Julkaisuaika tuntematon. https://lab.fi/sites/default/files/2020-02/osallistuvabudjetointi_ebook_0.pdf. Viitattu 9.11.2021.

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry. julkaisuaika tuntematon. Mikä nuorisovaltuusto?. Verkkojulkaisu. Nuva.fi verkkopalvelu Suomen nuorisovaltuustoista. <http://www.nuva.fi/mika-nuorisovaltuusto>. Viitattu 19.10.2021.

Suomen virallinen tilasto (SVT). Liitetaulukko 12. Internetin käyttö eri laitteilla 2020, %-osuus väestöstä 1). Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö. Julkaistu 10.11.2020. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/sutivi/2020/sutivi_2020_2020-11-10_tau_012_fi.html Viitattu 20.11.2021.

Tartu 2021. The Participative Budgeting Process in Tartu. Verkkojulkaisu. Tartu.ee verkkopalvelu Tartto-kaupungista Virossa. Päivitetty 20.9.2021. <https://www.tartu.ee/en/node/1193>. Viitattu 10.11.2021.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos julkaisuaika tuntematon. Vammaisten henkilöiden henkilökohtaisen budjetoinnin kokeiluhanke. Verkkojulkaisu. Thl.fi verkkopalvelu Suomen väestön hyvinvoinnista ja terveydestä sekä niiden kehittämisestä. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/vammaisten-henkiloiden-henkilokohtaisen-budjetoinnin-kokeiluhanke>. Viitattu 10.11.2021.

The Commission of the Council 1981. Commission of the European Communities. Final report from the Commission to the Council on the first programme of pilot schemes and studies to combat poverty. Raportit ja selvitykset 1981:769. <http://aei.pitt.edu/12274/1/12274.pdf>. Viitattu 19.9.2021.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Verkkokirja. Ellibs library -verkkopalvelu. Savonia-ammattikorkeakoulu. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789520400118>. Viitattu 1.1.2021.

Valtioneuvoston kanslia 2018. Kansalaisraati tuo kuuluviin kansalaisen äänen kestävästä kehityksestä -tiedote. Kestävän kehityksen toimikunta ja Valtioneuvoston viestintäosasto. Raportit ja selvitykset 2018:559. <https://vnk.fi/-/kansalaisraati-tuo-kuuluviin-kansalaisen-aaenen-kestavasta-kehityksesta>. Viitattu 16.10.2021.

VNS 3/2002 vp. Valtioneuvoston selonteko Eduskunnalle kansalaisten suoran osallistumisen kehittämisestä. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/selonteko/Documents/vns_3+2002.pdf. Viitattu 1.11.2021.

LIITE 1: ASUKASKYSELY

Asukaskysely - Pitäjäraatitoimintaan osallistuminen

Tervetuloa vastaamaan kyselyyn!

Kyselyn tarkoituksena on selvittää, miten pitäjäraatitoiminta on näyttäytynyt alueen asukkaille ja palveluiden käyttäjille (esim. vapaa-ajan asunnon omistajat). Vastauksenne käsitellään täysin anonyymisti, eli antamianne vastauksia ei voida yhdistää teihin. Seuraavana lyhyesti taustatietoa pitäjäraatitoiminnasta.

Pitäjäraatitoiminta otettiin käyttöön Kuopion kaupungin liitosalueilla vuonna 2017, ja se on ollut ensimmäistä laatuaan koko Suomen alueella. Pitäjäraati toimii omalla alueellaan **asukaslähtöisesti** ja on **ei-poliittista toimintaa**.

Kuntaliitosten myötä on syntynyt demokratiavajetta paikalliseen päätöksentekoon, ja vaikuttamisen mahdollisuudet ovat kaventuneet merkittävästi. Pitäjäraatien tehtävänä on korjata kyseistä vajetta.

Pitäjäraati tarjoaa väylän kehittää alueen tarjoamia palveluita, demokratiaa ja tukea yrittäjyyttä. Toiminnan tarkoituksena on edistää sekä alueella asuvien että sen palveluiden käyttäjien osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Vastauksenne on tärkeä, sillä tarvitsemme aineistoa pitäjäraatitoiminnan arviointia varten.

Kyselyyn vastaaminen kestää arvioidusti noin 2-5 minuuttia.

Sukupuoli *

- Nainen
- Mies
- Muu
- En halua vastata

Ikä *

- 18-20
- 21-30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- 61-70
- 71-80
- Yli 81

Asuinpaikka Kuopiossa *

- Maaninka
- Nilsinä
- Juankoski
- Vehmersalmi
- Riistavesi
- Karttula
- Kantakaupunki/keskusta-alue

Mistä olette saaneet tietoa oman alueen pitäjäraadin toiminnasta? *

- Sanomalehti
- WWW-sivut
- Sosiaalinen media, mikä?
- Ilmoitustaulu
- Muu, mikä?

Onko pitäjäraatitoiminta tuttua teille? *

- Kyllä
- Ei

Oletteko osallistuneet pitäjäraatitoimintaan? *

- Kyllä
 Ei

Jos kyllä, missä roolissa olette osallistuneet toimintaan? *

- Jäsen tai varajäsen
 Olen osallistunut pitäjäraadin järjestämään asukastilaisuuteen
 Olen ollut yhteydessä pitäjäraatiin asioiden edistämiseksi
 Joku muu, mikä?

Oletteko kiinnostuneet osallistumaan pitäjäraatitoimintaan? *

- Kyllä, millä tavalla?
 Ei, miksi?

Onko pitäjäraatitoiminta kehittänyt asukkaiden ja kaupungin välistä vuorovaikutusta? *

- Kyllä, miten?
 Ei, miksi?

Vapaa sana pitäjäraatitoimintaan liittyen:
